



LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
MUZIKOS FAKULTETAS
MUZIKOS ISTORIJOS / MUZIKOS TEORIJOS KATEDROS

Gabrielė Medingytė

**MUZIKINIAI MARŠRUTAI KAIP VILNIAUS KULTŪRINIO GYVENIMO
PAŽINIMO PRIEMONĖ**

Bakalauro darbas

Darbo vadovė:

Doc. Zita Kelmickaitė

Muzikologijos studijų programa, valstybinis kodas 612U90004

Vilnius, 2020



LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
MUZIKOS FAKULTETAS
MUZIKOS ISTORIJOS / MUZIKOS TEORIJOS KATEDROS

Tvirtinu:

Katedrų vedėja doc. dr. Laima Budzinauskienė

(parašas)

Gabrielė Medingytė

**MUZIKINIAI MARŠRUTAI KAIP VILNIAUS KULTŪRINIO GYVENIMO
PAŽINIMO PRIEMONĖ**

Bakalauro darbas

Muzikologijos studijų programa, valstybinis kodas 612U90004

Vadovas

(mokslo laipsnis, pedagog. vardas, vardas, pavardė)

(parašas)

(data)

Vilnius, 2020



BAIGIAMOJO DARBO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2020 m. gegužės 26 d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas (tema) „Muzikiniai maršrutai kaip Vilniaus kultūrinio gyvenimo pažinimo priemonė“ yra parengtas savarankiškai.

1. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota, tyrimų duomenys yra autentiški ir nesuklastoti.
2. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių ir/ar autorių citatos ir/ar kita medžiaga pažymėta literatūros nuorodose arba įvardinta kitais būdais.
3. Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą nėra.
4. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).
5. Su pasekmėmis, nustačius plagijavimo ar duomenų klastojimo atvejus, esu susipažinęs(-usi) ir joms neprieštarauju.

(Parašas)

(Vardas, pavardė)

Muzikologijos studijų programos Bakalauro baigiamojo darbo anotacija Pavadinimas: Muzikiniai maršrutai kaip Vilniaus kultūrinio gyvenimo pažinimo priemonė Autorius: Gabrielė Medingytė Vadovas: doc. Zita Kelmickaitė	
Darbo kalba: lietuvių	
Anotacija Bakalauro baigiamajame darbe „Muzikiniai maršrutai kaip Vilniaus kultūrinio gyvenimo pažinimo priemonė“ atsižvelgiant į kultūrinio turizmo naudą, remiantis bendrąją ekskursijų vedimo bei turistinių maršrutų sudarymo metodologija, analizuojant esamų muzikinių-kultūrinių turistinių maršrutų Vilniaus mieste pavyzdžius, sudarytas naujas muzikinis-kultūrinis maršrutas „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“. Kurio tikslas yra apžvelgti centinėje miesto dalyje esančias miesto bei šalies muzikinei raidai svarbias vietas, asmenybes, sukurti bendrą muzikinio gyvenimo Vilniuje vaizdinį jaunajam kultūros vartotojui, kuriam šių žinių stinga. Kultūra apjungia daugybę veiksnių, kuriančių bendruomenę, ugdančių ją, gerinančių gyvenimo kokybę. Taip ji tampa itin svarbia žmogaus socialinio gyvenimo dalimi. Tačiau be kultūros paveldo visuomenė netenka didžiosios dalies savo tapatybės. Pamerstant pamatinės kultūros bruožus, iškreipiamas naujai kuriamas kultūros veidas, formuojantis naująjį meną. Taigi kultūrą bei jos tradicijas, galima būtų išskirti kaip vienus pagrindinių veiksnių sveikam bendruomenės vystymuisi. Pasitelkus tiek metodinę turistinių maršrutų sudarymo literatūrą, tiek esamus muzikinius-kultūrinius turistinius maršrutus, sukurtas asmeninis Vilniaus muzikinį gyvenimą atspindintis pažintinis turistinis maršrutas. Kurio muzikiniai objektai apžvelgiami ir iš architektūrinės, bendrinės miesto istorijos pusės, siekiant jaunajam maršruto tyrinėtojui suteikti ne tik muzikinių, bet ir bendrųjų žinių apie miesto bei šalies istoriją. Kiekvieną objektą lydi bent vienas unikalios sukurtas QR kodas, kurį nuskenavęs keliautojas gali supažinti su objektu susijusia vaizdine medžiaga (stebėti koncertų, spektaklių, kultūrinių renginių apžvalgų ir pan. vaizdo įrašus, architektūrinius brėžinius, pamatyti pastato vaizdą iš paukščio skrydžio, nusikelti į pastato požemius ir kt.). Visa vaizdinė medžiaga, kuri pasiekama per maršruto QR kodus, yra kruopščiai atrinkta, stengiantis kuo tinkamiau iliustruoti objektus, supažindinti su retai aptinkama archyvine medžiaga.	
Reikšminiai žodžiai: Muzikiniai maršrutai, Vilnius, kultūrinis Vilniaus gyvenimas, architektūra, Vilniaus istorija, kultūrinis turizmas, specialiųjų renginių turizmas, maršrutų sudarymo metodologija, ekskursijų vedimo metodologija, pažintinis turistinis maršrutas, Neakivaizdinis Vilnius, QR kodas.	

Second Study Cycle Programme **Musicology**. Abstract of the Bachelor's Thesis

Title: Musical tours as a Vilnius cultural life's cognitive tool

Author: Gabrielė Medingytė

Academic supervisor: doc. Zita Kelmickaitė

Language: Lithuanian

Abstract

Bachelor's thesis “Musical tours as a Vilnius cultural life's cognitive tool” takes into account the benefits of cultural tourism, based on the general methodology of excursion and tourist routes, analyzing examples of existing musical-cultural tourist routes in Vilnius, creating a new musical-cultural route “Vilnius Musical life’s route”, which aims to review the places and personalities important for the musical development of central part of the city (through history), tour led by general idea of musical life in Vilnius for a young cultural user who lacks this knowledge.

Culture combines many factors that creates a community and nurtures it while improving the quality of life and this way, it becomes an extremely important part of a person's social life.

Sadly, without cultural heritage, society loses much of its identity. Forgetting the basic cultural features distorts its newly created image, forming completely new art. Thus, culture and its traditions can be singled out as one of the key factors for the healthy development of community.

With the help of both the methodological literature and existing musical-cultural tourist routes, a personal cognitive tourist route reflecting the musical life of Vilnius has been created also including the architectural, general history of the city for musical objects, in order to provide the young explorer the route not only with musical, but also with general knowledge about the history of the city and the country.

Each object is accompanied by at least one uniquely created QR code, which the scanned traveler can get acquainted with the visual material related to the object (watch videos of concerts, performances, cultural events, etc., architectural drawings, see the building from a bird's eye view, move to the basement and other).

All visual material, which is accessible through the QR codes of the route, is carefully selected, trying to illustrate the objects as appropriately as possible, to introduce the rarely found archival material.

Keywords: Musical routes, Vilnius, cultural life of Vilnius, architecture, history of Vilnius, creative tourism, special event tourism, methodology of creating routes, methodology of conducting excursions, cognitive tourist route, Neakivaizdinis Vilnius, QR code.

Turinys

Įvadas	7
1. Turistinių maršrutų ir ekskursijų vedimo metodologijos apžvalga bei ją ilustruojantys pavyzdžiai kultūrinio turizmo kontekste	12
1.1 Kultūrinio turizmo samprata	12
1.2 Bendrieji ekskursijų bei jų maršrutų sudarymo metodai	14
1.3 Esamų Vilnius muzikinių-kultūrinių maršrutų apžvalga	18
2. Asmeninis eksperimentas Vilniaus kultūriniam gyvenimui pažinti ir patirti	25
Išvados	59
Literatūra	62
Priedai	67

Įvadas

Šių dienų pasaulyje, kai visose sferose siekiama tarpdiscipliniškumo, kultūra tampa ne išimtis. Joje, atliepiant aplinkos poreikį, neretai galime pastebėti įvairių menų sintezės pavyzdžių. Būtent menai (įvairūs tarptautiniai muzikos, teatro, kino ir šokio festivaliai bei vizualaus meno projektai) pastarąjį dešimtmetį skatino vietinį ir įvažiuojamąjį turizmą.

Įmanoma buvo prognozuoti HBO ir Sky UK televizijų sukurto serialo „Černobylis“, pasakojančio apie 1986 metais įvykusią branduolinės elektrinės katastrofą, aukštus žiūrimumo reitingus. Bet niekas negalėjo numanyti, kad į Lietuvą plūstels turistų srautas, norinčių natūroje pamatyti Vilniaus Fabijoniškių gyvenamąjį rajoną bei Ignalinos miestą, kur buvo nufilmuota didesnė dalis filmo „Černobylis“ scenų. Taip pat LRT laidų ciklas „Nacionalinė ekspedicija“ (organizuojamas jau penkmetį), paskatino daugybę lietuvių iš naujo atrasti laidoje keliautojų aplankytas istorines, kultūrines, gamtines vietas Lietuvoje bei jos kaimyninėse šalyse.

Keliauti šiais laikais yra daug paprasčiau, nes laisvai galime pasirinkti keliavimo būdą. Neturintiems savo automobilio yra išvystytas traukinių bei autobusų tinklas, sukurtos internetinės automobilių dalinimosi platformos. Atokiau vykstantis koncertas, festivalis, spektaklis, paroda, kitas kultūros renginys – nebėra kliūtis. Išaugus kultūrinių renginių pasiekiamumui regionuose, pastebimas jų pagausėjimas. Puikus pavyzdys yra Žagarės vyšnių festivalis, kuris vyksta netoli pasienio su Latvija. Nuo pirmojo festivalio, surengto 2005 metais, jo lankomumas auga kasmet, nepaisant jo nepalankios geografinės padėties organizuojamos net grupinės turistų išvykos iš didmiesčių į šį festivalį. Yra ir daugiau pavyzdžių, kai vasarą kultūrinis gyvenimas iš didžiųjų miestų persikelia į regionus: Anykščiuose vykstantis bardų festivalis „Purpurinis vakaras“, Varniuose - „Bliuzo Naktys“ ir Baltijos šalių folkloro ir sunkiosios muzikos festivalis „Kilkim žaibu“, Rumšiškėse, Lietuvos liaudies buities muziejaus teritorijoje - „Granatos Live“, „Visagino country“, tarptautinis Mykolo Oginskio festivalis Plungėje, Pažaislio muzikos festivalis ir kt.

Kiekvienas į Vilnių atvykęs turistą (užsienio ar Lietuvos pilietis) siekiantis pažinti, pajusti muzikinės kultūros atmosferą, sostinę išvaikščioja savaip - vienur prabėgamas, kitur ilgam stabtelėdamas. Ne tik turistai, bet ir šiuolaikiniai didmiesčio gyventojai pastaruoju metu vis dažniau ima tyrinėti savo miesto gatves, pastatus, jų istoriją, jų vaidmenį šiandien, nes internetinėje erdvėje įkelti vaizdai provokuoja žmogų dialogui, naujiems, neatrastiems potyriams, leidžiantiems „bičiuliautis, šnekučiuotis“ su būtojo, o gal tiesiog neatrastojo laiko

aplinka ir to meto meninio gyvenimo herojais. Ta pati vieta skirtingiems žmonėms gali byloti ką kita, net turėti kitokią reikšmę. Vieta, kurioje pirmą kartą išgirdai gyvai grojantį orkestrą, kai tau buvo septyneri ir iki šiol ten pat nebuvai grįžęs (-usi), bet koncerte suskambėjusi muzika nuolat aidi širdyje, jausmas – vienoks. Jei tai vieta, į kurią metai iš metų su draugais lankaisi, tai tampa ilgai besitęsiančia tradicija, tada jausmas jau visiškai kitoks. Tačiau unikalu tai, kad itin skirtingus žmones dažnai jungia ta pati vieta. Taigi norėdama, kad iš mūsų akiračio nedingtų Vilniaus muzikinio, kultūrinio gyvenimo akcentai, stengiausi savo bakalauro darbe pateikti asmeninį turistinį maršrutą, kuriuo pasiūlyčiau žengti ir atrasti Vilniaus muzikiniam, kultūriniam gyvenimo svarbias vietas. Laiko ratas sukasi nesustojamai ir dažnai praeidami pro kadaise įspūdingą istoriją turėjusius pastatus nei neįtari, kad juose vykę muzikos ir teatro meninio gyvenimo reiškiniai prašo mūsų iš naujo į juos pažvelgti ir kitiems parodyti. Būta ir sukurta. Būta ir atkurta. Būta, bet vis dar kuriama. Būta ir vis dar aktualizuojama. Būtą ir vis dar įdomų, muzika tebealsuojantį miestą, kurį verta pažinti per muzikos atmintimi teberusenančius židinius.

Darbo tema:

Muzikiniai maršrutai kaip Vilniaus kultūrinio gyvenimo pažinimo priemonė.

Temos aktualumas ir naujumas:

Pasaulyje sparčiai augantis kultūros turizmo sektorius, Lietuvoje ne išimtis. Tai galime pastebėti iš Lietuvos statistikos departamento 2014 – 2019¹ metų duomenų. Lietuvoje 2019 metų pirmąjį pusmetį užfiksuotas didžiausias atvykstamojo turizmo augimas per pastarąjį penkmetį. Užfiksuotas net 9,25 procentais didesnis užsienio turistų srautas. Per pastaruosius metus į Lietuvą daugiausiai turistų įvažiavo iš Baltarusijos (165 569), Latvijos (161 660), Ukrainos (93 701), Jungtinės Karalystės (77 420), Estijos (65 131), JAV (48 566), Italijos (43 285), Suomijos (40 801) ir Prancūzijos (40 797)². Šiuo laikotarpiu išaugo ne tik atvykstamasis, bet ir vietinis turizmas, kadangi vis daugiau lietuvių renkasi keliauti Lietuvoje. Pastarojo paklausa išaugo 11 procentų, lyginat su 2018 metų duomenimis. Šiuo metu vietiniai turistai sudaro 52 procentus visų šalyje keliaujančių. Deja, sunku apskaičiuoti tikslus turistų srautus, jų kelionių tikslus, kadangi Lietuvoje nėra įvestos vieningos turistų registravimo sistemos.

Sukurtų muzikinių maršrutų Vilniuje nėra daug, o tokių, kuriuos iliustruotu vaizdinė informacija pasiekiama per QR kodus, nepavyko rasti. Norint keliauti savarankiškai esamų maršrutų prieinamumas dažniausiai yra ribotas, jų informacija nėra skelbiama, arba ją itin

¹ Lietuvos statistika, Turizmas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/turizmas> [žiūrėta 2020 05 01].

² 2019 m. Lietuvos turizmo statistika: Prieiga per internetą: <https://www.lithuania.travel/lt/news/turizmo-statistika> [žiūrėta 2020 05 01].

sunku rasti. Muzikiniai maršrutai dažnai yra skirti tik tam tikram įvykiui ar asmenybei paminėti, nekuriami bendriniai muzikinį gyvenimą apžvelgiantys maršrutai, dėl to jie dažniausiai yra organizuojami tik sukakties minėjimo laikotarpiu. Taigi jie gyvuoja dažniausiai nuo savaitės iki metų, o vėliau nugrimzta į užmarštį, nes baigiasi projektų finansavimas ir jie nebėra disponuojami. Taip pat pastebėta, kad dažniausiai muzikinius maršrutus kuriantys asmenys nėra muzikologijos atstovai, išskyrus ypatingus muzikų ar meno įvykių, sukakčių minėjimus. Dėl to trūksta bendrinių, profesionalių maršrutų, kuriuos sudarytų kultūriniam išsilavinimui svarbi informacija.

Kadangi ši tema plačiau nenagrinėta muzikologijos moksle, taigi nagrinėjant ją pasirinkta kultūros turizmą nagrinėjanti literatūra bei bendroji turistinių maršrutų metodologija.

Darbo tikslas:

Remiantis turistinių maršrutų metodologija bei esamų muzikinių maršrutų po Vilniaus miestą analize, sudaryti asmeninį eksperimentinį maršrutą „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“ skirtą jaunam žmogui.

Darbo objektas:

Esamų muzikinių Vilniaus turistinių maršrutų apžvalga bei jų kuriamos pasiūlos Vilniaus mieste pristatymas, remiantis turistinių maršrutų sudarymo metodine medžiaga, kultūros turizmo kontekste. Visa tai apžvelgus, sukuriamas tarpdisciplininis turistinis pažintinis maršrutas „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“, pateikiantis Vilniaus muzikiniam gyvenimui svarbias vietas, kurios yra išsidėsčiusios centrinėje miesto dalyje bei yra patogiai pasiekiamos, keliaujant iš vieno taško į kitą.

Tikslui įgyvendinti keliama uždaviniai:

- Apžvelgti šiuolaikinių maršrutų sudarymo ir ekskursijų vedimo metodus.
- Surinkti informaciją apie esamas ekskursijas Vilniaus kultūrinio gyvenimo tematika.
- Detaliau panagrinėti kelis pasirinktus muzikinius maršrutus bei Vilniuje vedamas ekskursijas.
- Išanalizuoti literatūrą apie Vilniaus muzikinį gyvenimą, kultūros židinius, architektūrą, istoriją ir pan.
- Sudaryti muzikiniam-kultūriniam Vilniaus gyvenimui svarbiausių vietų žemėlapi.
- Sukurti asmeninį, eksperimentinį turistinį maršrutą apie istoriškai svarbias Vilniaus muzikinio kultūrinio gyvenimo vietas, išsidėsčiusias centrinėje miesto dalyje.
- Sudaryto muzikinio maršruto objektams surinkti iliustruojančią vaizdinę medžiagą, kuri būtų pasiekama per sukurtus QR kodus.

Problematika:

Kultūrinis turizmas vis labiau skinasi kelius turizmo sektoriuje, kartu plėsdamas kultūrinių organizacijų veiklą bei jų pažinimo galimybes. Lietuvoje tai vis dar besikurianti ir besiformuojanti sritis, kuri nuolatos auga. Rezultate stinga jau sukurtų kultūrinių maršrutų archyvavimo, sudėtinga juos rasti, nėra skiriama pakankamai dėmesio šių turistinių maršrutų populiarinimui, sklaidai, dažnai netgi proginiai muzikiniai maršrutai skurdžiai aprašomi žiniasklaidoje.

Kultūrinis gyvenimas Vilniuje yra gan padrikai apžvelgiamas esamuose turistiniuose maršrutuose, dažniausiai analizuojami tik atskiri jo fragmentai, tai sąlygoja tendencija šiuos maršrutus kurti tik tam tikrų progų minėjimams arba nepakankamas maršrutų organizatorių profesionalumas, žmonės neturintys pasirengimo, netinkamai interpretuoja, kartais subanalina įvairius kultūrinius įvykius.

Hipotezė:

Tikėtina, jeigu bus sudarytas išsamus bendrinis muzikinį Vilniaus gyvenimą apžvelgiantis maršrutas, skirtas jaunam žmogui, taigi kultūros konteksto pažinimas taps aktualesnis. Tikėtina, kad įvairios tematikos muzikiniai maršrutai padėtų pažinti kultūrinį ir istorinį miesto gyvenimą bei išlaikyti svarbius kultūrinius įvykius ir asmenybes visuomenės atminty.

Darbo struktūra:

Baigiamąjį darbą sudaro anotacijos lietuvių ir anglų kalbomis, turinys, įvadas, 2 skyriai, išvados, literatūros, šaltinių bei iliustracijų sąrašai, priedai. Pirmajame darbo skyriuje pristatoma kultūrinio turizmo nauda, bendrinė turistinių maršrutų kūrimo metodologija, ekskursijų vedimo specifika bei edukacinis kultūrinių maršrutų vaidmuo. Taip pat jame trumpai apžvelgiami kitų autorių sukurti maršrutai bei ekskursijos muzikinio-kultūrinio Vilniaus gyvenimo tematika, šiek tiek plačiau nagrinėjami keli maršrutų bei ekskursijų pavyzdžiai. Detaliau analizuojami keli internetinėje erdvėje išsamiau pateikti turistiniai maršrutai, kurie išskiriami į dvi grupės. Pirmoji apie Vilniaus miesto personalijas, antroji apie tarpdisciplininius miesto kultūrinius maršrutus. Antrajame darbo skyriuje pristatomas naujai sukurtas asmeninis maršrutas – eksperimentas „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“, kurio tikslas apžvelgti Vilniaus kultūrinio gyvenimo vystymąsi bendrąja prasme, optimalaus atstumo bei trukmės ribose. Tipologiškai apžvelgiamas muzikinės kultūros formavimasis Vilniuje bei per sukurtus unikalius QR kodus pateikiama atrinkta vizualinė informacija. Taip pat pateikiamos darbo išvados, literatūros bei šaltinių sąrašas, priedai.

Literatūros ir kitų šaltinių apžvalga:

Darbe naudojamas platus literatūros spektras, kurį galima suklasifikuoti į 6 grupes:

- 1) literatūra, nagrinėjanti Vilniaus miesto istoriją, architektūrą;
- 2) literatūra, nagrinėjanti Vilniuje kūrusių bei gyvenusių kultūrai svarbių asmenybių biografijas, kūrybą;
- 3) literatūra apie maršrutų organizavimą, ekskursijų vedimą, jų metodologiją.
- 4) kitų autorių sukurti maršrutai, ekskursijų aprašai;
- 5) nuotraukų duomenų bazės, archyvai;
- 6) vaizdo bei garso įrašų duomenų bazės, apie muzikinį Vilnių, epochas, asmenybes, architektūrą ir pan.

Literatūros apie Vilniaus kultūrinį gyvenimą, istoriją gausu. Kertiniai informacijos šaltiniai: D. Pocevičiaus „100 istorinių Vilniaus relikto“ (2018) ir „Istoriniai Vilniaus relikto 1944 – 1990. I dalis“ (2016), Gabijos Lunevičiūtės „Vilniaus atminties punktyrai“ (2020), J. Antanavičius, etc. „Muzikos enciklopedijos I – III dalys“ (2000, 2003, 2006), M. Drėmaitės, R. Leitanaitės, J. Reklaitės „Vilnius 1900-2016: architektūros gidas“ (2016), E. Gedgaudo „Prisijaukinant Vilnių“ (2015), J. R. Glemžos „Istoriniai Lietuvos architektūros paveldo interjerai: istorija, tvarkyba, vertinimas“ (2014). Taip pat naudota turizmo metodologiją nagrinėjanti literatūra: J. Barauskaitės „Ekskursijos rengimo ir vedimo metodika“ (2012), A. Garalio, B. Švagždienės, „Ekskursijos kaip edukacinės paslaugos, samprata ir esmė“ (2008), R. Jakučiūnaitės-Kubertavičienės „Kelionių sudarymas“ (2005).

1. Turistinių maršrutų ir ekskursijų vedimo metodologijos apžvalga bei ją iliustruojantys pavyzdžiai kultūrinio turizmo kontekste

Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, atsivėrus sienoms, atsiradus galimybėms laisvai keliauti, augant visuomenės pajamoms, šiandien galime pastebėti išaugusią kultūrinio turizmo paklausą. Lietuvoje kelis pastaruosius dešimtmečius vis dažniau nagrinėjama šio sektoriaus nauda kultūros vystymuisi bei teigiama jos įtaka ne tik visuomenės socialiniam gyvenimui, bet ir šalies ekonomikai.

Atsiradus masiniam turizmui, imta daugiau dėmesio skirti ekskursijų vedimo bei joms skirtų turistinių maršrutų metodologijos, mokomosios literatūros tobulinimui bei kūrimui. Vis dėlto, tai nepaskatino specializuotos, pavyzdžiui, kultūrinių ekskursijų pažinimui skirtos metodikos kūrimo. Taigi svarbu, susipažinti su bendrine ekskursijų bei maršrutų kūrimo metodologija, kuri padės analizuoti esamus kultūrinius turistinius maršrutus bei profesionaliau parengianti savąjį muzikinį maršrutą apie Vilniaus muzikinio gyvenimo židinius.

1.1 Kultūrinio turizmo samprata

Daugelis sutiktų, kad turizmas užima svarbią vietą laisvalaikio paslaugų sistemoje, tampa vis svarbesnis visuomenės vystymuisi. Turizmas, ypač, kultūrinis turizmas skatina ekonomiką, teigiamai veikia socialinį visuomenės gyvenimą, įamžina įvairių svarbių vietų identitetą, išsaugo kultūrinį ir istorinį paveldą, nuolat kelia kultūros prestižą bei yra finansiškai naudingas aplinkai, kurioje yra vykdomas. Kadangi aplinka, kurioje kultūrinis turizmas organizuojamas yra itin patraukli, o pasiūla lengvai keliauti yra auganti, vis dažniau turizmo sektoriaus klientais tampa smalsus, tačiau dar ne itin daug žinių sukaupęs jaunimas. Jaunam žmogui nebeužtenka tik pasyviai stebėti vaizdus televizoriaus ar kompiuterio ekrane, atsiranda poreikis asmeniškai patirti autentišką kitų bendruomenių gyvenimą, apsilankyti koncerte apie kurį skaitė internete, pamatyti gyvai salę, kurioje jis vyksta, sužinoti jos istoriją ar išbandyti kokią nors netradicinę kultūrinę veiklą. Paklausiai didėjant dar sparčiau auga turizmo sektorius. Taigi jaunimui parengtas pažintinis maršrutas po Vilniaus miesto muzikos kūrimsi svarbiausias vietas, leis geriau pažinti Vilniaus miestą bei jame kūrusias asmenybes, pažadins smalsumą apsilankyti kokiame nors kultūros renginyje, paieškoti kitų svarbių muzikinių vietų sostinėje bei Lietuvoje, kurios netilpo į šį ribotą maršrutą.

Plačiau nagrinėjant kultūrinio turizmo teigiamas savybes, verta pažvelgti į ekonominį jo aspektą. Pirmiausia, šis sektorius ne tik kuria naujas darbo vietas, bet taip pat ir iš jau egzistuojančios veiklos gauna papildomas pajamas (atsiranda didesnis kiekis kultūros

vartotojų). Taip pat jis skatina naujų produktų atsiradimą, kadangi pagausėja jo paklausa, atsiranda įvairesnio tipo vartotojų. Vystomi ir mažiau su kultūriniu turizmu susiję arba netiesiogiai vienas kitam įtaką turintys sektoriai, tokie kaip statyba, transportas, maisto gamyba, apgyvendinimo paslaugos ir pan. Kitas teigimas aspektas – kultūrinis turizmas yra naudojamas kaip miesto įvaizdžio keitimo priemonė, patrauklių vietų puoselėjimas, viešinimas, naujų vietų kūrimas sukuria atsinaujinusio miesto vizitinę kortelę, kuri pritraukia ne tik naujus lankytojus, gyventojus, investuotojus, bet ir formuoja geresnę aplinką esamiems miesto gyventojams. Kultūriniais renginiais pritrūntas turizmas regionuose pritraukia naujas ekonominės veiklos rūšis, kuria palankią socialinę aplinką joje gyvenančiai visuomenei, mažina atskirtį nuo didžiųjų miestų. Tad nenuostabu, kad turizmo sektorius nuolat auga. Remiantis naujausia statistika³, kuri nagrinėja 2018 metų duomenis, galime pastebėti, jog šis sektorius sukuria net 3 procentus bendrosios šalies pridėtinės vertės. Taip pat matyti, jog tiesiogiai vien turizmo sektoriuje dirba 48,3 tūkstančiai asmenų (tai yra net 4,8 procento visų privačiame sektoriuje dirbančių darbuotojų).

Viena naujausių alternatyvaus turizmo sričių – kultūrinis turizmas, anglų kalboje minimas kaip „*creative tourism*“. Taigi Lietuvoje įsitvirtinęs kultūrinio turizmo terminas, nėra iki galo tikslus. Derėtų detaliau panagrinėti, ką galima būtų vadinti kultūriniu–kūrybiniu turizmu.

Pagal klasikiniu tapusį, turizmo vadybos profesoriaus Jordi Datzira-Masipa pateiktą kultūros turizmo apibrėžimą, tai yra „sudėtinga visuma, apimanti žinias, tikėjimą, meną, moralę, teisę, papročius ir kitus sugebėjimus ir įpročius, įgytus žmogaus kaip visuomenės nario“⁴, o UNESCO kultūrinio turizmo politikos Baltijos šalyse apžvalginame dokumente kultūrinis turizmas apibrėžiamas kaip kelionė „siekiant pažinti kultūrinę aplinką, įskaitant kraštovaizdžius, vaizduojamąjį ir scenos menus, išskirtinį vietinį gyvenimo būdą, vertybes, tradicijas, įvykius bei kitus kūrybinių ir kultūrinių pokyčių procesus“⁵. Kultūrinis turizmas, tai tam tikras aktyvaus turizmo tipas, kurio pagrindinis siekis yra dalyvaujant įgyti konkrečių gebėjimų, žinių. Ši turizmo šaka įgyvendina vartotojo siekį keliauti, aktyviai dalyvaujant. Kaip ir anksčiau minėjau, šiais laikais nykstant riboms tarp meno rūšių, jų auditorijų, renkantis laisvalaikio praleidimo būdą, ima dominuoti žmogaus smalsumas, o jo gaunamos pajamos dažniausiai leidžia pažinti kur kas daugiau nei anksčiau. Taigi kūrybinis turizmas

³ Lietuvos statistikos departamentas, Turizmo sektoriaus pridėtinė vertė. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=7018672> [žiūrėta 2020 05 01]

⁴ Datzira-Masip J., Cultural Heritage Tourism – Opportunities for Product Development: The Barcelona Case. London: Emerald Group Publishing Limited, 2005, p. 14.

⁵ Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas. Prieiga per internetą: https://unesco.lt/uploads/file/failai_VEIKLA/kultura/kulturinis_turizmas/Baltijos_saliu_kulturinio_turizmo_politikos_dokumentas.pdf, p.6 [žiūrėta 2020 05 01]

tampa patraukus ne tik aukštojo meno gerbėjams arba mažai turistų grupei, kuri domisi tik siaura klasikinio kultūros paveldo sritimi, bet ir masinei auditorijai, kuri, nors ir ne itin išmano kultūros subtilybes, tačiau ja domisi bendrąją prasme. Jiems tampa svarbu kultūrą patirti gyvai. Tokiu būdu kultūrinis turizmas tampa vis paklausesne pažinimo forma, todėl imta ją vadinti ateities turizmu. Juk kelionės, pažintis su kitų šalių istorija bei paveldu yra puiki galimybė plėsti savo akiratį bei patirti kultūrą gyvai.

Kadangi kultūrinis turizmas apima gana plačią turistinių veiklų imtį, taigi vertėtų šiek tiek detaliau panagrinėti jo siauresnį segmentą – specialiųjų renginių turizmą bei pažvelgti į keletą jį reprezentuojančių pavyzdžių Vilniaus mieste. Pirmiausia aiškumo dėlei pateiksiu apibrėžimą, kurį detaliai išnagrinėja A. Jampolskienė magistro darbe apie „Alternatyvaus turizmo vystymo kryptis Lietuvoje“. Ji pastebi, šios sąvokos⁶ variacijas mokslinėje literatūroje, nuo festivalinio turizmo iki švenčių turizmo, visgi manau, kad tikslinga vartoti Lietuvoje labiausiai įsitvirtinantį „specialiųjų renginių turizmo“ terminą, nors tai ir nėra labai siaura sritis, kadangi jai galima priskirti gan plataus pobūdžio įvairių renginių turizmo sektorių. Visgi specialiųjų renginių turizmas tampa puikia priemone populiarinti mažai žinomus renginius, veiklas ar vietas. Kaip pavyzdį, kokią įtaką turi specialiųjų renginių turizmas, galima pateikti puikiai visiems pažįstamo Rio de Žaneiro festivalį Brazilijoje. Tai vienas žinomiausių specialiųjų renginių, kuris mus supažindina su braziliskąja kultūra. Rio de Žaneiro festivalis puikiai globaliai atstovauja Brazilijos kultūrą, skleisdamas žinią visam pasauliui, taip pat pritraukdamas nemažą skaičių turistų, norinčių patirti šią gyvąją kultūrą.

1.2 Bendrieji ekskursijų bei jų maršrutų sudarymo metodai

Ekskursijų organizavimo, kūrimo bei vedimo teorijos vystymasis paspartėjo aštuntajame dvidešimto amžiaus dešimtmetyje, kai itin padidėjo užsakomųjų kelionių paklausa. Tuo metu pasikeitė ne tik vykdomų išvykų kiekis, tačiau ekskursijos taip pat įgavo naujas funkcijas. Rinkoje anksčiau dominavusias poilsines arba pramonines išvykas, keitė auklėjamojo pobūdžio, didesnio masto ekskursijos. Veikiausiai daugelis supranta, kad bet kokios ekskursijos pagrindinis tikslas – pažinti supančią aplinką. Tačiau dėl skirtingų

⁶ „Specialiųjų renginių turizmas (angl. *event tourism*) – dėl savo įvairiapusiškumo tampa vienas sunkiausiai verčiamų terminų. Tiesiogiai verčiant iš anglų kalbos (*event* - renginys) termino sąvoka tampa per daug plačia. Kitas galimas vertimas – švenčių turizmas nepabrėžia būtinos terminui tęstinumo sąlygos. Lietuviškoje literatūroje šiai turizmo atmainai neskiriama pakankamai dėmesio, tačiau dažniausiai pasitaikantys terminas – „specialiųjų renginių turizmas“. Užsienio literatūroje, ypač kultūrinio turizmo kontekste terminas įgyja „festivalinio turizmo“ reikšmę – „Festivalių kultūros vystymą galima apibrėžti kaip „festivalizaciją“, sietiną su regionų konkurencingumo vystymu, turistų, verslo organizacijų ir bendruomenių pritraukimu“. Tačiau derėtų turėti omenyje, kad anglų kalboje žodis „festival“ neverčiamas kaip festivalis. Festivalis yra tik viena iš daugelio jo reikšmių“ - Jampolskienė A., Alternatyvaus turizmo vystymo kryptys Lietuvoje. Magistro darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 22.

keliautojų poreikių, įvairaus poilsio ir pažinimo santykio lūkesčių, dažnai ekskursijas siekiama segmentuoti pagal konkretesnius tikslus bei laiko, atstumo, dalyvių charakteristikos ribas. Pavyzdžiui, vietoj bendrinio Vilniaus senamiesčio pažinimo, kuris truktų apie 1 valandą, o įveiktas būtų 2 kilometrų atstumas, ekskursija yra organizuojama pažinti Vilniaus kultūrinį gyvenimą. Jį nagrinėjant siekiamas gilesnis, tačiau iš senamiesčio ribų „išlipantis“ tipologinis istorijos pažinimas. Visgi lieka dalis charakteringų senamiesčio objektų neaptariama. Šios ekskursijos trukmė ir atstumas daug didesnis. Jei pasirenkamas dar smulkesnis segmentas, pavyzdžiui, žydų kultūrinis gyvenimas 1900–1945 metais Vilniuje, taigi ekskursija gali užtrukti tiek pat, ar net ilgiau (jei įtraukiamas koks nors koncertas, ar muziejaus lankymas), tačiau esant gan aiškioms, glaustoms šios temos geografinėms riboms miesto senamiestyje, taigi atstumas įveikiamas keliaujant gali būti kur kas trumpesnis. Tokiu būdu siekiama išgryninti ekskursijos tematiką, auditoriją bei trukmę, atstumą. Visi šie rodikliai padeda pasirinkti ekskursijai kuriamo maršruto objektus, jiems pristatyti reikalingą informaciją bei priemones.

2008 metų A. Garalio ir B. Švagždienės disertacijoje „Ekskursijos kaip edukacinės paslaugos, samprata ir esmė“ teigiama, jog siekiant sukurti sėkmingą ekskursiją, sudaromas jos maršrutas, kuris ne tik suformuoja jos tematiką, bet ir nusako ekskursijos efektyvumą. Maršruto medžiagai sudaryti didžiulę reikšmę turi ne tik pasirenkami objektai, bet ir jų raiškos priemonės, objektų savitumas. Taip pat svarbu pasirinkti faktus, kurie pagrįstų pasakojamą istoriją. Reikia nepamiršti plačiau temą apžvelgiamos informacijos, pavyzdžiui, skirtingų laikmečių architektūros stilių pristatymo, net jei pasakojama apie miesto muzikinį gyvenimą. Maršruto našumui įtakos turi iliustracinės priemonės: su objektais susijusios žaismingos citatos, išskirtinė vaizdinė informacija (nematytos nuotraukos, retų dokumentų ištraukos, senų žemėlapių ir pan. fragmentai). Vedant ekskursiją, kuriant jos maršrutą, svarbu nepasinerti į prielaidų kūrimą, kad tai nepakeistų mokslinės informacijos, o būtų pateikiama tik kaip galimas subjektyvus istorijos interpretavimas.

Remiantis anksčiau minėtu A. Garalio ir B. Švagždienės darbu ekskursijų maršrutus rekomenduojama skirstyti pagal jų pagrindines funkcijas. Tokiu būdu išskiriamos septynios grupės (mokslinės propagandos, moksliskumo, idėjiškumo, teorijos ryšio su gyvenimu, kultūrinio laisvalaikio organizavimo, žmogaus interesų formavimo)⁷. 2005 metais išleistoje

⁷ Pirmoji grupė - mokslinės propagandos - išplečia politinius, filosofinius, meninius ir kitus požiūrius, idėjas, teorijas. Tokio pobūdžio maršrutas privalo turėti aiškią motyvaciją, kurios pagrindą sudaro propagandos principai, mokslo teorijos ir sąsajos su gyvenimu, kurios lengvai suprantamos ir įtikinamos. Antroji - moksliskumo funkcija, tai auklėjimo ir mokymo priemonė, svarbiausia mokslinis potencialas. Pagrindinis tikslas yra skleisti mokslo žinias, turinys sudaromas atsižvelgiant į mokslo naujoves, praplečiant akiratį. Faktai ir įvykiai turi būti pateikiami parodant objektyvų mokslo įvertinimą. Trečioji yra idėjiškumo principu pagrįsta

knygoje „Kelionių sudarymas“ autorė R. Jakučiūnaitė-Kubertavičienė ekskursijų maršrutus siūlo sisteminti pagal jų keliamus tikslus, kurie būtų: poilsiniai, mokomieji, religinio pobūdžio, nuotykių, sportiniai, specializuoti, savaitgalio, pažintiniai, specialiųjų poreikių⁸. Ji teigia, jog esant poreikiui šiuos tipus galima susieti tarpusavyje, taip išgaunant naujus tipus. Tačiau 2012 metais išleistos knygos „Ekskursijos rengimo ir vedimo metodika“ autorė J. Barauskaitė, kitaip nei ankstesni autoriai, ekskursijas siūlo grupuoti pagal kelis veiksnius - jų turinį, dalyvius, trukmę, judėjimo pobūdį bei formą⁹. Žinant, kad maršrutas yra pati optimaliausia trasa atskleidžianti ekskursijos tematiką, juos skirstyti galima ir pagal judėjimo pobūdį į linijinius, žiedinius, spindulinius ir kombinuotuosius¹⁰. Tokiu atveju svarbu, kad jeigu ir pasirenkamas spindulinis maršruto tipas, ekskursantai nejudėtų tuo pačiu keliu, taigi reiktų stengtis iš vieno taško į kitą tašką judėjimui pasirinkti bent kažkiek kitokį kelią. Taip pat anksčiau minėtoje A. Garalio ir B. Švagždienės disertacijoje minima, jog planuojant ekskursijos maršrutą, renkantis objektus, reikia prisiminti, kad ji turėtų trukti ne trumpiau kaip viena akademinė valanda, tačiau taip pat neturėtų viršyti vienos paros. Rengiant ekskursiją po Vilniaus miestą, reikia atkreipti dėmesį į įvairius papildomus kriterijus. Tokius kaip, koks yra miesto užimtumas (kokiose vietose ir kada ima didėti žmonių srautai), koku būdu patogiausia įveikti trasą (jei atstumas didesnis, veikiausiai reikalingas koks nors transportas, jei mažesnis, bus patogiausia judėti pėsčiomis), kokio dydžio grupei patogiausia judėti pasirinktu maršrutu

grupė. Idėjiškumas traktuojamas kaip sąmoningas palankumas nustatytai idėjų sistemai. Idėjiškumo principai reiškia ekskursijos vadovo faktinės medžiagos išmokimą ir objektyvų jos išdėstymą ekskursantams. Svarbu, kad ekskursijos vadovas ne tik pasakotų naudodamasis teorija, bet ir pats išreikštų asmeninius idėjinius įsitikinimus. Ketvirtajai grupei priskiriamas maršrutas, kurio teorijos ryšys siejamas su gyvenimu. Pasakojama medžiaga turi būti susijusi su gyvenimu, tikrove, ūkine ir kultūrine veikla, su vykstančiais pokyčiais. Penktoji – informacijos, tokio turinio maršruto ekskursijoje didžioji dauguma informacijos gaunama apžiūrint objektus, jos pagrindas yra teksto įtaiga. Šeštoji - kultūrinio laisvalaikio organizavimo funkcija, jos tikslas yra pajavinti laisvalaikį (laisvo laiko dalį, žmogus disponuojamą po darbo dienos). Savišvietos tipo maršrutas, susistemintų žinių gavimas yra kultūrinio laisvalaikio forma, žmogui suteikianti pasitenkinimą ir formuojanti dvasinius poreikius. Prisimenant mokslininkų pastebėjimus, nederėtų ekskursijų maišyti su poilsiu ir derėtų prisiminti, jog tai yra intensyvus protinis darbas, pareikalaujantis didelio dėmesingumo bei energijos. Paskutinė grupė yra žmogaus interesų formavimo funkciją atliekantys maršrutai. Jie suteikia auditorijai žinias bei sužadina susidomėjimą konkrečia tema. Pagal Garalis A., Švagždienė B., Ekskursijos kaip edukacinės paslaugos, samprata ir esmė. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiaulių universitetas. 2008. 4 (13). p. 127 – 130.

⁸ Jakučiūnaitė - Kubertavičienė R., *Kelionių sudarymas*. Vilnius: Agora, 2005. p. 8.

⁹ „Pagal turinį skiriamos apžvalginės ir teminės ekskursijos <...> Tipologizuojant ekskursijas pagal dalyvius, galima ekskursijas išskirti individualiems turistams ir jų grupėms, vietiniams ar atvykusiems, vaikams ir suaugusiems ir t.t. Ekskursijos trukmė apibrėžiama nuo 45 min iki paros. <...> Ekskursijas galima suskirstyti ir pagal turistų judėjimo būdą. Tai pėsčiųjų ir skirtingų transporto priemonių ekskursijos. <...> Pagal formą išskiriamos šios ekskursijos: pasivaikščiojimas, ekspedicija, pamoka, reklama, koncertas, bandomoji ar mokomoji ekskursija“ Barauskaitė J., *Ekskursijos rengimo ir vedimo metodika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2012, p. 29 - 31.

¹⁰ Pirmieji prasideda ir baigiasi skirtinguose taškuose, o jo objektai nuosekliai išdėstyti judėjimo kryptimi, antrųjų pradžios ir pabaigos taškai sutampa, o objektai išsidėstę ratu, tretieji prasideda viename taške, į kurį sugrįžtama ir judama kita, priešinga kryptimi, o kombinuotieji yra kažkurių, prieš tai išvardintų maršrutų sąjunga. Pagal Barauskaitė J., *Ekskursijos rengimo ir vedimo metodika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2012, p. 44.

ir pan. Į jauną žmogų orientuotos ekskursijos informacija turi būti pateikiama kaip tik įmanoma įdomiau bei šiuolaikiškiau.

Ekskursijos pagalba žmogus kur kas lengviau ir greičiau įsisavina naujas žinias, siekia pažinti daugiau bei suvokia tam tikrų vertybių svarbą. Jos metu procese veikiant ne tik ekskursijos vadovui, bet ir ekskursantams, išryškėja pedagoginis procesas. Sėkmingai įgyvendinta ekskursija yra tinkamai sukuto maršruto, jo profesionalaus vedimo (temai svarbios informacijos perdavimo) ir ekskursantų įsitraukimo bendras darbo rezultatas. Kadangi ekskursija „kaip neformalaus ugdymo priemonė, yra vienas svarbiausių ugdymą optimizuojančių veiksnių, skatinančių skleisti vertybėms, įgyti naujos emocinės ir dorovinės patirties, keisti tarpusavio santykius ir pan.“¹¹, taigi apie jos naudą ugdymo procese yra vis dažniau užsimenama. Žvelgiant iš pedagoginės pusės ekskursijos kokybei didžiulę svarbą turi ne tik anksčiau minėtas maršrutas, gebėjimas jį sudaryti, tačiau taip pat svarbu parengto maršruto ir ekskursijos vadovo sąveika. Pastarasis turi gebėti perteikti žinias, jas analizuoti, suprasti ekskursantų psichologiją, žinoti kaip tinkamai valdyti grupę. Ekskursijos metu dalyvis nuolat skatinamas plėsti akiratį, gilinti žinias apie vietos bendruomenę, supančią architektūrą, išskirtinius gamtos objektus, istorijos svarbą ir pan. Maršrutas „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“ sudaromas atsižvelgiant į ekskursijos tikslą, lankytinų objektų išsidėstymą, apjungus objektus į vieną trasą gaunamą atstumą, ekskursijoje dalyvaujančių žmonių amžių. Esant poreikiui, yra galimybė, kuriant ilgesnės trukmės ekskursiją, programą pajvairinti kitais svarbiais muzikinio Vilniaus gyvenimo objektais (apsilankymu M. K. Čiurlionio namuose, pažintimi su Kompozitorių namais Žvėryne, Dainų šventės bei kitais renginiais priturtintu Vingio parku, Vilniaus plokštelių įrašų studija Bernardinų sode ir kt.), gyvuoju muzikiniu pavyzdžiu (suplanuoti apsilankymą koncerte, spektaklyje, parodoje, muziejuje, edukacijoje ir pan.). Norint praplėsti pažinimo sferas, kad ekskursantai nepavargtų vien nuo muzikinio-kultūrinio turinio, galima įtraukti apsilankymą, pavyzdžiui, Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro kavinėje organizuojamoje tradicinių šio teatro desertų degustacijoje. Svarbiausia pažintinio, mokamąją paskirtį turinčio, maršruto tikslas – suteikti visapusišką informaciją apie aplinką (joje esančius išskirtinius objektus, istorijai svarbias vietas bei įvykius ir pan.), tokiu būdu atsiranda noras kuriamame maršrute pateikti itin daug objektų bei juos apibūdinančios tekstinės informacijos. Tačiau atsižvelgiant į ekskursantų amžių bei lūkesčius būtina atrinkti tinkamiausią informaciją bei objektus. Nepaisant ypatingos ekskursijų naudos ugdymo procesui, visgi jos nėra pakankamai

¹¹ Garalis A., Švagždienė B., Ekskursijos kaip edukacinės paslaugos, samprata ir esmė. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiaulių universitetas. 2008. 4 (13), p. 123.

išanalizuotos kaip edukacinės paslaugos. Tačiau derėtų atminti ir tai, kad ekskursija (sukūrus jos maršrutą su detaliuoju aprašymu) gali būti ir savarankiška įvairiapusio ugdymo priemonė.

1.3 Esamų Vilnius muzikinių-kultūrinių maršrutų apžvalga

Dalis specialiųjų renginių turizmo Lietuvoje yra orientuota į vienetinius renginius, kurie organizuojami išskirtinėmis progomis. Tai ekskursijos, kurios kuriamos specialioms iškilinėms bei dažnai jų programą vainikuojantys koncertai. Šie renginiai kuriami atšvęsti žymių miesto kultūriniam gyvenimui asmenų jubiliejiniams metams, jų indeliui į kultūrą. Šiek tiek rečiau, kuriami kultūrinio veikalo, žanro ar įvykio sukakties ar jų pažintiniai turistiniai renginiai. Dažniausiai jie taip pat tampa vienetiniais, vėliau nebevykdomais. Visgi kartais pasitaiko, jog sukurto maršruto medžiaga, jo žemėlapis ar kita detalesnė informacija būna patalpinami internetinėje erdvėje ar išleidžiami leidiniai. Tokiu būdu suinteresuotieji savarankiškai gali pažinti šiuos turistinius kultūrinius maršrutus, net ir tada, jei nepavyko sudalyvauti specialiuosiuose renginiuose. Tokiu būdu kultūros pažinimas tęsiamas, o kultūros vartotojas ugdomas nuolat. Tačiau atsiranda kita problema, nepakankama šių maršrutų sklaida, jų sisteminimo nebuvimas. Kadangi kiekvieną ekskursiją kuria ir kuruoja vis kita organizacija, jie nebūna surenkami į vieną duomenų bazę, kas apsunkina jų paieškas bei pažinimo galimybes.

Puikus pavyzdys yra ekskursija „Po Vilnių istoriniu operos keliu“, kuri vyko tik vienintelį kartą (2018 metų gegužės 5 dieną). Buvo sukurta minint Europos operos dienas. Pagal išlikusią negausią informaciją galima manyti, kad ekskursijos turinys pažintinio pobūdžio, siekiant dalyvius supažindinti su operos žanro raidos istorija Vilniuje. Šią nemokamą ekskursiją organizavo Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras. Pagal viešai išlikusią informaciją, per porą valandų pažintinio pasivaikščiojimo Vilniaus senamiestyje, buvo apsuktas ratas nuo nesenai atstatytų Valdovų rūmų iki Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro. Taigi maršrutas, veikiausiai, buvo žiedinio tipo. Deja, daugiau informacijos apie šią ekskursiją nėra žinoma. Nors jos tikslas buvo supažindinti su operos žanro raidos istorija, jos santrauka, žemėlapis, ar kita informacija nebuvo viešinama nei prieš, nei po ekskursijos. Taigi savarankiškam operos raidos pažinimui nėra sudaroma galimybė. Vienintelė vieta kurioje pavyko atrasti vieną pastraipą apie šią ekskursiją buvo internetinė svetainė www.zmones.lt, kuri, mano manymu, neturėtų būti pagrindinis šaltinis apie tokį įvykį. Tokiu būdu ekskursijai sukurta maršrutas tampa didžiajai visuomenės daliai nepasiekiamas ir net neegzistuojantis reiškinys.

Auganti ekskursijų pasiūla sukuria jų prieinamumą, vis dažniau įvairios organizacijos suteikia galimybę jose dalyvauti neatlyginamai. Viena aktyviausių ir profesionaliausių šioje sferoje yra gana nauja iniciatyva, nesenai atšventusi savo vienerių metų gimtadienį. Tai Vilniaus mieste įkurtas projektas „Neakivaizdinis Vilnius“ (<https://neakivaizdinisvilnius.lt/>), kurio tikslas yra naujai pažinti Lietuvos sostinę ne tik miesto svečiams, bet ir vietiniams. Miesto ir jo periferijos tyrinėjimai pateikiami per studijų prizmę. Internetinėje svetainėje galima atrasti skiltis „Studijos“ ir „Po studijų“. Pirmojoje yra teminiai maršrutai po Vilnių bei jo periferiją. Antrojoje yra veiklos, vietos, kurias galima aplankyti po Vilniaus „studijų“, pavyzdžiui, kavinė, kuri yra šiek tiek nutolusi nuo miesto centinės dalys, tačiau, tik joje yra skrudinamos iš tam tikro regiono atkeliavusios kavos pupelės bei tradicine japoniška technika gaminama kava. „Neakivaizdinis Vilnius“ siūlo ištisą įvairovę pažintinių maršrutų, kuriuos galima rinktis pagal vietovę, pasirinktą miesto rajoną, tematiką ir pan., taip pat yra organizuojamos atviros, nemokamos ekskursijos juos pažinti. Nors šioje internetinėje platformoje muzikiniai maršrutai talpinami gretinant su kitais meniniais maršrutais, šioje skiltyje jau galima aptikti du su Vilniaus muzikiniu gyvenimu susijusius maršrutus, kuriuos galima pažinti savarankiškai. Tai „Vytauto Kernagio Vilnius“ ir „Vilniaus Pokeris“, kuriuos plačiau apžvelgsiu šiek tiek vėliau.

Šiuo metu internetinėje erdvėje pavyko rasti 16 skirtingų ekskursijų bei maršrutų apie įvairius Vilniaus muzikinio kultūrinio gyvenimo laikotarpius. Dauguma aptiktų ekskursijų yra organizuotos tik vieną ar kelis kartus ir pateikiami tik jų trumpi aprašymai. Pavyzdžiui, ekskursijos-koncertai: „M. K. Čiurlionio Vilnius“, „S. Moniuškos Vilnius“, „Vilnius ir Meilė“, muzikinė ekskursija „Vilniaus geto kontūrais“, teatralizuota ekskursija „Nepasidavę – Vilniaus geto kultūros šviesa“, ekskursija „Po Vilnių istoriniu operos keliu“. Visos šios ekskursijos organizuojamos itin trumpai, dažniausiai vienintelį kartą, viešai nepateikiami ir jų aprašymai, dažnai neviešinami ir konkretūs jų kūrėjai. Taip pat galime rasti kelias ekskursijas, kurias esant poreikiui galima užsisakyti. Šioms priskiriamos: „Žydų kultūra ir istorija Vilniuje“, „Atraskite žydų paveldą Vilniuje“, „Kunigaikščiai Oginskiai. Meilė muzikai ir tėvynei“, „S. Moniuškos Vilnius“ bei edukacinę ekskursiją „Pažinkime muzikinį pasaulį“. Nors ir nėra viešai prieinamos gausios informacijos apie šias ekskursijas, ar jų maršrutus (išskyrus edukacinę ekskursiją „Pažinkime muzikinį pasaulį“, kurios yra pateikiamas ištisų gausus aprašymas), tačiau esant poreikiui, šias ekskursijas galima užsisakyti ir patirti. Mažiausias segmentas yra ekskursijų, kurių maršrutai yra viešinami, pateikiami jų žemėlapiai, aprašai. Sukuriama galimybė norintiems pažinti Vilniaus kultūrą, tai padaryti pasirinktu laiku bei nepatiriant finansinių sunkumų, kadangi ši informacija pasiekama nemokamai. Kol kas pavyko rasti keturis tokio pobūdžio maršrutus, tai „M. K.

Čiurlionio kelias“, „Vytauto Kernagio Vilnius“, „Stanislovas Moniuška“, maršrutas su muzikinėmis interpretacijomis „Vilniaus pokeris“. Paskutiniuosius vėliau apžvelgsiu šiek tiek plačiau. Priede Nr. 1 pateikiu visų anksčiau išvardintų kultūrinių ekskursijų bei maršrutų suvestinę (su jų pavadinimais, tematika, nuorodomis į jų aprašus).

Pažvelkime detaliau į kelis muzikinius maršrutus, kurių informacija yra viešai prieinama, taip susipažįstant su muzikinių-kultūrinių maršrutų kontekstu Vilniuje. Personalijoms skirti maršrutai yra vieni dažniausiai sukuriamų. Ne išimti yra ir maršrutai – „Vytauto Kernagio Vilnius“ bei „Stanislovas Moniuška“. Taigi pateikiu detalesnę jų apžvalgą.

„Vytauto Kernagio Vilnius. Maestro takais po Vilnių: nuo vaikystės namų iki didžiųjų scenų“ tai daugeliui pažįstamo, vieno ryškiausių XX a. pabaigos Lietuvos scenos ir bendrąja prasme Lietuvos kultūrinio gyvenimo asmenybių – Vytauto Kernagio gyvenimo pažintinis maršrutas. Savo kūryba bei originalumu menininkas subūrė gausų gerbėjų ratą. Kartu su juo Vilniuje augo ir jo paties kūryba. Šiandien, Vytauto Kernagio dėka įvairios jo palytėtos erdvės įgavo naujas reikšmes bei tapo jo gyvenimo pasakojimo liudininkėmis. „Sostinėje galima rasti ne vieną paslėptą kampelį, kuris kažkada buvo svarbi V. Kernagio ir jo draugų kūrybos erdvė. Šis maršrutas leis jas atrasti – nuo pirmųjų žingsnių tėvų namuose, iki pasirodymų didžiosiose scenose. Nusikelti į praėjusio amžiaus akimirkas padės ir archyvinės fotografijos iš asmeninio Kernagių šeimos archyvo“¹². Šis maršrutas kruopščiai ir detaliai sudėlioja visą maestro Vytauto Kernagio kūrybinį gyvenimą bei jo aplinkybes. Kadangi maršrutas parengtas bendradarbiaujant su VšĮ „Vytauto Kernagio fondu“ ir www.kernagis.lt, jis sukurtas ištis išsamiai. Šią kelionę per Vytauto Kernagio gyvenimo stoteles sudaro 19 sustojimų, pabirusių po itin plačią teritoriją. Jis driekiasi nuo Antakalnio gelmių, kur maestro mokėsi, vėliau grįžo gyventi jau su savo naujai sukurta šeima. Toliau šis maršrutas keliauja per įvairias miesto cente išsimėčiusias stoteles, tokias kaip jo tėvų namai V. Kudirkos gatvėje, ar kitoje gatvės pusėje nei Lietuvos muzikos ir teatro akademijos centriniai rūmai prie Lukiškių aikštės esantis „*chebros*“ susirinkimo vietą žymintis suoliukas, šalia kurio vis dar galime rasti paliktą, į jį atremtą gitarą. Ieškant stotelių galima nuklysti iki M. K. Čiurlionio gatvėje įsikūrusio Vilniaus universiteto medicinos fakulteto aktų salės, kurioje Vytautas Kernagis ne tik grojo šokiuose kaip grupės „Rupūs miltai“ narys, bet joje taip pat skambėjo jo kuriama dainuojamoji poezija, kurios vienu iš pirmtakų laikomas maestro. Kruopščiai atrinktos gyvenimo stotelės suteikia informaciją, kurios daugelis

¹² Vytauto Kernagio Vilnius, *Neakivaizdinis Vilnius*. Prieiga per internetą: <https://neakivaizdinisvilnius.lt/studijos/vytauto-kernagio-vilnius/> [žiūrėta 2020 05 09].

veikiausiai nežino apie išskirtinio Vytauto Kernagio gyvenimą, kūrybos erdves. Taip pat žavi iliustracijos iš asmeninio Kernagių šeimos archyvo, kurios kiekvienam žengiančiam maršrutu padeda lengviau įsivaizduoti to meto atmosferą bei pažinti V. Kernagį artimiau. Deja, pateiktoje informacijoje nėra nurodyta galima viso maršruto trukmė bei koks galėtų būti atstumas, pateikti objektai gana padrika tvarka. Iš dalies poetiškas maršrutas, lyg be konkrečios pradžios ir pabaigos, lyg nekontroliuojantis laiko, padedantis jam iširti. Nenurodžius tikslesnių laiko ir atstumo, kai kuriems ekskursantams tampa sunkiau orientuotis laike, nežinia, kokiai auditorijai orientuotas maršrutas. Ne tokiam patyrusiam keliautojui sunkiau numatyti, kiek jėgų ir laiko pareikalaus ši išvyka. Tačiau iš kitos pusės, šis maršrutas nėra pateiktas, kaip trasa, o kaip svarbių vietų pažymėjimas žemėlapyje, kurias apjungia pats keliautojas pasirinkta tvarka. Todėl tai maršrutas be konkrečios pradžios ir pabaigos, tik svarbių vietų žemėlapyje rinkinys. Paliekamas pasirinkimas, ar aplankyti visas, ar tik dalį pažymėtų visų. Visuomet yra galimybė grįžti prie atsitiktinų šio maršruto stotelių.

Kitas personalijai skirtas maršrutas turi du variantus. Tai du skirtingų organizacijų maršrutai apie kompozitoriaus Stanislovo Moniuškos gyvenimą bei kūrybą Vilniuje. Siekiant paminėti garsaus lenkų kompozitoriaus gimimo 200-ąsias metines, kadangi Vilniuje kompozitorius praleido beveik dvidešimt savo gyvenimo bei kūrybos metų, buvo organizuojama daugybė įvairiausių renginių (koncertų, paskaitų, ekskursijų ir pan.). Jubiliejaus įamžinimo priemone buvo pasirinkta organizuoti net dvi skirtingų autorių maršrutais grįstas ekskursijas. Apžvelgus maršrutų informaciją, galima teigti, kad šie proginiai maršrutai yra gana panašūs. Abu takai veda po Vilnių kompozitoriaus Stanislovo Moniuškos kūrybos bei gyvenimo keliais (kas ir turėtų būti ekskursijos pagrindas siekiant visuomenę supažindinti su kompozitoriaus veikla bei asmenybe). Pagrindinis skirtumas tarp šių, tą patį tikslą turinčių, maršrutų yra jų patyrimo galimybė. Pirmąjį (sukurtą UNESCO užsakymu bei lėšomis) galima buvo išbandyti pačiam, tampant ekskursijos vadovu, ji buvo pateikiama, kaip savarankiška priemonė pažinti kompozitoriaus gyvenimo bei kūrybos vingius (ir iki šiol yra prieinama internetinėje erdvėje), o antrąją vedė ekskursijų organizavimo įmonės „Gatvės gyvos“ profesionalus gidas Albertas Kazlauskas. Šią ekskursiją vainikavo koncertas Stanislovo Moniuškos gimtadienio iškilinėms paminėti, kuris vyko Šv. Jonų bažnyčioje. Jame kūrinius atliko Vilniaus universiteto merginų choras „Virgo“, Balstogės technikos universiteto mišrus choras „Chór Politechniki Białostockiej“ bei Minsko valstybinio universiteto mišrus choras. Koncerto metu skambėjo S. Moniuškos dainos „Sustok gražioji balandėle“, „Vakaro daina“, „Atskrido sakalai“, „Atsivertusi“ bei mišios e-moll (beje, sukurtos Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje). Šie renginiai buvo skirti paminėti 200-ąsias S. Moniuškos gimimo metines ir daugiau nebuvo organizuoti, tačiau nespėjus sudalyvauti

renginiuose, kilus norui artimiau susipažinti su kompozitoriaus Vilniumi vis dar yra galimybė, pasinaudojus internetine nuoroda https://unesco.lt/images/Straipsniu_dokumentai/Stanislaw-Moniuszko_atvirukas.pdf ir tokiu būdu savarankiškai keliauti S. Moniuškos keliais bet kada.

Taip pat galima rasti daugiau nei dvi skirtingas ekskursijas skirtas kitai asmenybei – M. K. Čiurlioniui. Plačiau apžvelgsiu ekskursiją-koncertą „M. K. Čiurlionio Vilnius“ bei projektą „Čiurlionio kelias“. Vienam žymiausių lietuvių menininkų Mikalojui Konstantinui Čiurlioniui turizmo sektoriuje skiriama nemažai dėmesio. Artėjant šios išskirtinės asmenybės 150-osioms gimimo metinėms (švęsime 2025 metais) daugėja iniciatyvų supažindinti visuomenę su jo gyvenimu bei kūryba. Vienas pagrindinių, itin didelio masto, projektų – „M. K. Čiurlionio kelias“. Tai „pirmasis Lietuvos nacionalinių kultūros kelių programos projektas. <...> 2019-aisiais sukurama nacionalinio Čiurlionio kelio interneto svetainė www.ciurlioniokelias.lt interaktyvus žemėlapis, maršrutai, objektų pasiūlos ilgalaikės nuolatinės programos“¹³. Jo tikslas visus kultūrinius objektus bei renginius, susijusius su M. K. Čiurlioniu, apjungti vienoje erdvėje sukuriant kultūrinį kelią. Tai didelio masto projektas, apjungiantis septynis Lietuvos miestus. Šis projektas vis dar yra tobulinamas bei plečiamas.

Internetinėje erdvėje, galima aptikti ir šiek tiek kuklesnio renginio, skiriamo Savičiaus gatvės šventei paminėti, aprašymą. Tai ekskursija-koncertas, kuris vyko 2019 metų spalio 5 dieną. Nors M. K. Čiurlionis Vilniuje su pertraukomis gyveno ir kūrė ne tiek ir ilgai (1907–1908 metais), tačiau tai miestas, kuriame visuomenė susipažino su jo kūryba, tai vieta, kurioje Čiurlionis pasižadėjo kurti Lietuvai¹⁴. Taigi maršruto apie Čiurlionio Vilnių trukmė pasirinkta labai optimali – 2 valandos. Jo pradžia minima prie A. Jakšto g. 9 įsikūrusio „Vaidilos“ teatro, o pabaiga numatyta Čiurlionio namuose. Ekskursiją vedė gidė Ona Židonytė. Pasivaikščiojus po Čiurlionio Vilnių galutinėje maršruto stotelėje dalyvių laukė koncertas, kuriame fortepijoninę M. K. Čiurlionio muziką skambino, puikiai daugeliui pažįstamas atlikėjas Rokas Zubovas. Taip pat buvo galima apžiūrėti eksponuojamą fotomenininko Stanislovo Žvirgždo parodą.

Tarpdisciplininiai maršrutai, nors pastaruoju metu kuriami vis dažniau, tačiau vis dar sutinkami rečiau nei personalijoms skirtieji. Naujai atgimstanti menų sintezės idėja tampa vis

¹³ Apie projektą, *M. K. Čiurlionio kelias*. Prieiga per internetą: <http://ciurlioniokelias.lt/apie-projekta/> [žiūrėta 2020 05 09].

¹⁴ „Čia 1906 metais buvo surengta pirmoji lietuvių dailės paroda, kuri tapo pradžia tolimesniems Mikalojaus Konstantino siekiams ilgesniam laikui įsikurti Vilniuje, „Lietuvos širdyje“. Jau 1906 metais, laiške broliui, Čiurlionis pažada visus savo tolimesnius ateities darbus skirti Lietuvai. Šio pažado lydimas Čiurlionis persikeldamas į Vilnių savyje talpino, rodos, vienas kitam besipriešinančius jausmus, entuziazmą ir abejones, džiūgavimą, pasijutus tikruoju lietuvių bendruomenės nariu, ir nusivylimą savais menininko vargais toje, jo paties žodžiais tariant „dar tik besikuriančioje“ Lietuvių visuomenėje.“ M. K. Čiurlionio Vilnius, 2019 10 05. [žiūrėta 2020 05 01] Prieiga per internetą: https://mkcnamai.lt/lt/renginiai/ekskursija-m-k-ciurlionio-vilnius/?fbclid=IwAR2g9ckXFRUg3jskQt1yxTgALA-FfgzUy1Uz18GdWykGKHs52jv_9s2cVKw

populiarnesnė, taigi galima pastebėti vis įvairesnių tarpdisciplininių turistinių maršrutų pavyzdžių. Šiame poskyryje apžvelgsiu kelis jų. Pirmajame maršrute pasinersime į klajones muzikos ir literatūros sąveikos kupiname „Vilniaus pokeryje“, vėliau panagrinėsime šiek tiek santūresnes poezijos, muzikos ir turizmo sąsajas ekskursijoje-koncerte „Vilnius ir Meilė“.

Ričardo Gavelio „Vilniaus pokeris“ romano laikmečio atspindžių muzikinės interpretacijos¹⁵, pasak festivalio „Muzika erdvėje“ vadovų Agnės Matulevičiūtės ir Mato Drukteinio, buvo sukurtos skatinant analizuoti tapatybės temas: miesto ir žmogaus, istorijos ir dabarties, subjektyvaus ir kritinio mąstymo santykį. Organizatoriai supažindina su maršruto turiniu bei jį įkvėpusio romano svarba: „nesitikėkite Vilnių šlovinančios propagandos. <...> supratome, kad beveik prieš 30 metų aprašytas Vilnius, visuomenės skauduliai, net kai kurios aktualijos stipriai nepasikeitė ir šiandien, o romane pateikiamos idėjos, apmąstymai, problemos yra tokios, apie kurias turėtume kalbėti būtent dabar“¹⁶. Tai maršrutas, kuris trunka apytiksliai 50 minučių, tuo metu galima įveikti apie du kilometrus žengiant Ričardo Gavelio romano „Vilniaus pokeris“ ištraukomis. 2018 metais festivalio „Muzika erdvėje“ užsakymu gimęs projektas, kurį sukūrė šeši jauni kompozitoriai, sudedamosios dalys gana aiškios. Maršrutą sudaro penkios romano ištraukos, kurios inspiravo kompozitorius sukurti joms skirtus muzikinius kūrinius, šalia kurių taip pat yra pateikiamos muzikos autorių įžvalgos. Tokiu būdu gaunamas muzikinis maršrutas, keliaujantis nuo Vilniaus Šv. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčios ir buvusio Vilniaus Bazilijonų vienuolyno, stabtelėjantis Teodoro dirbtuvėse (menama vieta), „Narutyje“, Vilniaus universiteto prieigose ir baigimas Neries upės krantinėje prie Karaliaus Mindaugo tilto. 2020 metais šį projektą įsigijo „Neakivaizdinis Vilnius“ suteikdamas jam antrą gyvenimą, kadangi po to kai buvo skurtas, ši muzikinė ekskursija Ričardo Gavelio romano „Vilniaus pokeris“ takais buvo surengta tik kelis kartus. „Neakivaizdiniam Vilniui“ patalpinus jį į savo internetinę svetainę su prieiga kiekvienam smalsuoliui, šį maršrutą gali išbandyti kiekvienas.

Ekskursija-koncertas „Vilnius ir Meilė“ yra dviejų dalių performatyvi muzikinė, poetinė, teatrinė ekskursija po Vilnių, Šv. Kotrynos bažnyčią ir literatūrą.¹⁷ Tokiu būdu

¹⁵ „Šeši jauni lietuvių kompozitoriai savo interpretacijas nusprendė išreikšti šiuolaikinės muzikos kūriniais, sukurtais specialiai knygoje paminėtoms sostinės vietoms. 2018-aisiais festivalio „Muzika erdvėje“ metu rengtą muzikinę ekskursiją festivalio komanda pavertė maršrutu savarankiškai kelionei ir pristato „Neakivaizdinio Vilniaus“ studentams. Šalia romano ištraukų rasite muzikos kūrinius, todėl keliaujant „Vilniaus pokerio“ įkvėptu maršrutu rekomenduojame turėti ausines ir vaikštinėjant kiekvienoje stotelėje klausytis specialiai jai sukurtos muzikos.“ Vilniaus pokeris, *Neakivaizdinis Vilnius*. Prieiga per internetą: <https://neakivaizdinisvilnius.lt/studijos/vilniaus-pokeris/> [žiūrėta 2020 05 01].

¹⁶ Meno genas inf., Festivalis „Muzika erdvėje“ keliaus po Ričardo Gavelio Vilnių, *Muzikos antena*, 2018 10 03 [žiūrėta 2020 05 01]. Prieiga per internetą: <https://muzikosantena.lt/2018/10/03/festivalis-muzika-erdveje-keliaus-po-ricardo-gavelio-vilniu/>

¹⁷ D. Jokūbaitis: „Tai buvimas su savimi, senuoju miestu ir didelis bendrumas su atėjusiais. Manęs neapleidžia jausmas, kad tas miestas, kaip ir mes visi, absoliučiai savas. Tai – savotiška terapija jungianti praeitį su dabartimi

tarptautinio dainuojamosios poezijos festivalio „Tai – aš“ koncertų ciklas Šv. Kotrynos bažnyčioje suspiando poezija. 2019 metų spalio 14 dieną festivalio mylėtojai pasinėrė į vienetinę, originalią dviejų dalių performatyvią ekskursiją po Šv. Kotrynos bažnyčią ir joje atgyjančią literatūrą. Šį potyrį kūrė atlikėjai multiinstrumentalistas Skirmantas Sasnauskas bei gidas ir skaitovas Donatas Jokūbaitis. Šio tradicinio-netradicinio pasivaikščiojimo metu dalyviai ištyrinėjo visas Šv. Kotrynos bažnyčios kerteles, įvairiausiais kampais, apžvelgė jos išorinį grožį bei viduje esančią dvasią. Ekskursija bažnyčioje truko apie valandą, o vėliau atlikėjų lyg už rankos į koncertinę dalį nuvestas žiūrovas pažino Vilniaus istorijas poezijos ir muzikos pagalba, tai truko irgi apie valandą. Ši performatyvi muzikos ir poezijos sąveika Šv. Kotrynos bažnyčioje sujungė miesto istoriją, o joje skambėjusi muzika ir poezija panaikino laiko ribas. Koncertinėje dalyje skambėjo džiazio virtuozo Skirmanto Sasnausko improvizacijos ir Donato Jokūbaičio skaitomos Juditos Vaičiūnaitės, Kazio Bradūno, Žako Prevero, Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus ir kitų autorių eilės. Tiek pirmosios, tiek antrosios dalių trukmė buvo optimali, o įveiktas maršrutas yra draugiškas daugeliui. Tiek laiko užteko pažinti ir daugelį Šv. Kotrynos bažnyčios kertelių bei pajusti Vilniaus poezijos kuriamą naują miesto vaizdinį.

Taigi rengiant maršrutą apie Vilniaus kultūrinį gyvenimą, svarbu akcentuoti ne tik įstaigas, kuriose kūrėsi miesto kultūra, bet taip pat norisi atkreipti dėmesį ir į bendrą aplankomos vietovės specifiką, atkreipti dėmesį ir į architektūros bei bendrinės istorijos detales, jų svarbą. Turistinių maršrutų sudarymo metodologijoje rekomenduojama kuriamą trasą pajvairinti kitos tematikos vietovės įžymybėmis, kad vienatėmė informacija nepabostų. Norint parengti ištisą įdomų pažintinį maršrutą po Vilniaus miesto muzikinę istoriją, reikia, atsižvelgiant į maršrutų sudarymo metodines rekomendacijas, pasirinkti tinkamiausius objektus ir tinkamai juos apjunktį susiejant juos su maršruto pagrindine tema, atsižvelgti į galimą maršruto trukmę ir įveikiamo atstumo ribas, kurias diktuoja potencialūs ekskursijos dalyviai.

2. Asmeninis eksperimentas Vilniaus kultūriniam gyvenimui pažinti ir patirti

Vilniaus istorija yra turtinga kultūrinio gyvenimo įvairumu. Prisimenant pirmosios itališkos operos premjerą Žemutinėje pilyje (pralenkusią daugybę Europos šalių sostinių), rūmų teatų suviesėjimą, daugiatautės kultūros apraiškomis besivystantį viešąjį miesto teatrą, simfonine bei kamerine muzika aidinčią Filharmoniją nuo pat „darnos mylėtojų“ draugijos įkūrimo, lietuviškų kūrinių premjerų laukimą joje, teatro mirties akivaizdoje susikūrimą, bažnyčiose atgimstančią muziką, kuriamas naujas muzikines erdves, pažįstame miesto kultūrą gyviau, užmezgame artimesnį ryšį. Taigi ne tik dėl sostinės statuso šis miestas tampa patrauklus tiek užsienio, tiek vietiniams turistams. Dėl įvairių istorinių aplinkybių (daugybės okupacijų, gaisrų, nepakankamo dėmesio kultūros istorijos aktualinimui) gausu mažai žinomos, dar dažniau, tiesiog užmirštos istorijos dalelių. Kadangi Vilniuje gyveno bei kūrė daugybė svarbių kultūrai žmonių bei mieste nuolat virė kultūrinis gyvenimas, atsiranda noras šį miestą viešinti per asociacijas su kultūra.

Vilniaus muzikinio-kultūrinio gyvenimo studijos tikriausiai niekuomet nebus baigtinės, nes jo istorija neturi vieno aspekto per kurį būtų galima ją pasakoti. Esant daugybei skirtingų būdų pateikti miesto naratyvus, pasirinkau turistinį maršrutą, kuriuo siekiu atkleisti Vilniaus miesto kultūrą žmonės, kuriems tų žinių stinga. Svarbiausi šio maršruto jungiamieji yra pastatuose veikusios muzikinės institucijos, gyvenusios bei kūrusios asmenybės, svarbios kultūrai datos bei geografinė visų šių segmentų padėtis. Stengtasi pasakoti ne tik apie kultūrinio gyvenimo istoriją, tačiau susieti ją su bendrine miesto istorija bei architektūriniu pažinimu. Maršrutu siekta sužadinti vaizduotę ir norą gyvai pažinti dabartinį Vilniaus muzikinį gyvenimą.

Maršrutas „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“ sudarytas iš dvylikos privalomų ir kelių pasirenkamų objektų (išskirtų taškiniu žymėjimu) (geografiškai netoliese išsidėsčiusių) objektų, kuriais būtų galima pažinti pagrindinius miesto kultūrinio gyvenimo vystymosi etapus. Kadangi jis projektuojamas miesto centrinėje dalyje, jis pats savaime turi keletą patrauklių aspektų. Čia patogus susisiektis pėsčiomis nuo vieno objekto prie kito. Taip pat teigiamu maršruto požymiu galima laikyti jaukią ir sutvarkytą miesto aplinką.

1. *Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmai – Vilniaus žemutinės pilies komplekso dalis (Katedros a. 4)*

Šiandien buvusios Žemutinės pilies vietoje atstatyti Valdovų rūmai vėl tampa muzikinio gyvenimo centru, kuriame nuolat skamba muzika, tiek populiarioji, tiek klasikinė. Idėja atstatyti Valdovų rūmus Lietuvoje susilaukė aršių diskusijų, dėl didžiulių statybų kaštų. Tuometinio Lietuvos prezidento „A. Brazausko inicijuotas ir globotas projektas iš viso atsiėjo beveik 98 milijonus eurų (337 milijonus litų), nors prieš pradedant statybas buvo planuota, kad tam prireiks apie 35 milijonų eurų (120 milijonų litų)“¹⁹. Nors buvo akcentuojama pastato istorinė reikšmė, buvo nemažai šios idėjos kritikų. „Kai kurie istorikai ir kultūros veikėjai kraipė galvomis dar prieš tai, kai istoriniame Vilniaus centre išdygo rūmų pamatai. Pusiaurimtai, pusiau juokais sakoma, jog Valdovų rūmai atstatyti tik turint paveikslėlį ant saldainių dėžutės. Kitaip tariant, jie yra veikiau istorikų vaizduotės ir architektų talento sintezė, o ne autentiškas, istoriniu pavyzdžiu atkurtas monumentas. Filosofė Nerija Putinaitė atkreipia dėmesį ir į kitus dalykus. Pasak jos, pompastiškų užmojų įkvėpti rūmai atspindi sovietinio jungo nusikračiusios lietuvių tautos norą kompensuoti prarastus penkis valstybingumo dešimtmečius savitomis „patriotinėmis statybomis““²⁰.

Šiek tiek apie anksčiau šioje vietoje buvusio pastato istoriją. IV–VIII amžiuose šioje vietoje buvo medinė gyvenvietė, kurios dalis vėliau virto mūrine pilimi, taip įgavusi gotikos bruožų. XV amžiuje italų architektams puoselėjant pilies grožį bei plečiant jos mūrus, rūmai tapo ištaigingais renesansiniais, kuriuose rezidavo beveik visi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovai. Tuomet šie rūmai buvo absoliutus kultūros židinys, kuris LDK reprezentavo tiek savo architektūra (kuri pasižymėjo puikia gotikos, renesanso ir ankstyvojo baroko/vėlyvojo renesanso sinteze), tiek ir politiniu, visuomeniniu, o ypač kultūriniu gyvenimu. Jie Europoje garsėjo ypatingai turtinga biblioteka, nuostabiomis gobelenų, paveikslų bei brangenbių kolekcijomis. Išskirtinį rūmų kultūrinį gyvenimą atspindi 1636 metų rudenį įvykusi operos „Elenos pagrobimas“ (*Il ratto di Helena*) premjera. Vilnius buvo trečiasis miestas Europoje, pralenkęs didžiąsias sostines Londoną ir Paryžių, kuriame buvo

¹⁸ Maršruto planas (žr. Priedą Nr.2)

¹⁹ Ronaldas Galinis, Marius Monkevičius, Jubiliejų minintys Valdovų rūmai: „patriotinių statybų“ simbolis ar atviros istorijos pasakotojas?, 2017-05-10 [žiūrėta 2020 05 10]. Prieiga per internetą: <https://www.alfa.lt/straipsnis/50171960/jubilieju-minintys-valdovu-rumai-patriotiniu-statybu-simbolis-ar-atviros-istorijos-pasakotojas>

²⁰ Ronaldas Galinis, Marius Monkevičius, Jubiliejų minintys Valdovų rūmai: „patriotinių statybų“ simbolis ar atviros istorijos pasakotojas?, 2017-05-10 [žiūrėta 2020 05 10]. Prieiga per internetą: <https://www.alfa.lt/straipsnis/50171960/jubilieju-minintys-valdovu-rumai-patriotiniu-statybu-simbolis-ar-atviros-istorijos-pasakotojas>

atliktas naujasis to meto muzikos žanras – opera. Į antiką atsigręžiančios baroko puošnumu persmelktos operos siužetą sukūrė valdovo sekretorius Virdžilijus Pučitelis, o muziką, kuri, deja, bet iki šių dienų neišliko, yra manoma, kad buvo sukurta rūmų kapelmeisterio, žymaus Europoje kompozitorius Marko Skakio. Tuo metu Valdovų rūmų Žemutinės pilies teatre nuskambėjusi pirmoji Lietuvoje opera Vilnių įamžino, kaip vieną pirmųjų su naujuoju baroko muzikos žanru susipažinusių Europos sostinių. Deja, tačiau neilgai trukus, 1655 m. rugpjūčio mėnesį Rusijos kariuomenė užėmė Vilniaus miestą, tuomet prasidėjo rūmų naikinimo periodas. Galutinai rūmai sugriaujami žlugus Abiejų Tautų Respublikai (XVIII a. pabaigoje). Tik 2002-2018 metais buvo imtasi šių rūmų atstatymo, tai galima vadinti naujuoju jų renesansu. Kadangi Valdovų rūmai apie 200 metų egzistavo tik žmonių atmintyje bei romantiškuose dailininkų paveiksluose, taigi idėja juos atstatyti buvo pasitinkama itin skeptiškai. Iki šiol yra nuogąstaujama, kad Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų atstatymas nėra istoriškai tikslus. 2000–2001 m. remiant UNESCO užgimė naujas projektas „Gyvoji istorija Vilniaus pilyse“, kurios pagrindinis tikslas – organizuojant kultūrinius renginius viešinti atkuriamų rūmų idėją. Tuomet menkose rūmų liekanose, vis dar vykstant tyrimams, surengta virš dvidešimties spektaklių bei teatralizuotų koncertų, vienas iš jų pagal Ferdinando Saracinelio libretą pastatyta Frančeskos Kačini opera-baletas „Rudžiero išsilaisvinimas iš Alčinos salos“²¹, kurį režisavo J. Širvytė, meno vadovo pareigas atliko italas R. Ginni. Muzikinė veikla tęsiasi ir atkurtuose Valdovų rūmuose, vyksta kasmetinis tarptautinis senosios muzikos festivalis „Banchetto musicale“ (liet. „Muzikinė puota“), kuriame skamba viduramžių, renesanso ir baroko muzika, šokami šokiai bei vaidinami spektakliai. Šis festivalis – puiki proga pasimėgauti šių tolimų epochų sąskambiais, išgirsti ir pamatyti autentiškus instrumentus.

„Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmai“ tampa viena pagrindinių erdvių pagal vykstančius senosios muzikos koncertus, spektaklius, edukacijas. Pagal jų pateikiamą statistiką, per pirmuosius aštuonerius institucijos gyvavimo metus (2000 – 2008), dar Žemutinės pilies griuvėsiuose, surengti apytiksliai 35 renginiai (šių metų statistika nėra tiksli), o per likusius dvyliką metų suorganizuoti net 213 su senąja muzika susijusių renginių.

²¹ it. „La liberazione di Ruggiero dall' isola d'Alcina“

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Teatralizuota Elžbietos I laikų šokių programa „Linksmasis karas“, atlieka „Banchetto musicale“, 2017</i>	<i>XVI a. Lietuvos muzika. „Giesmės apie Šviesiausiojo Karaliaus Žygimanto Augusto jungtuves“, 1553 „Gedulinga giesmė. Užrašas ant Karalienės Barboros Radvilaitės antkapio“, 1588.</i>
	
<i>Virtual Tour. Palace of the Grand Dukes of Lithuania / I–III Routes, 2020</i>	<i>Valdovų rūmų statyba. Valstybės kino metraštis (1783). Valdovų rūmai. „Mes statytojai“, 2003</i>
	

2. Šv. Stanislovo ir Šv. Vladislovo arkikatedra bazilika – 1956-1989 m. Paveikslų galerija (Katedros aikštė I)

Visuomenės dvasinį augimą puikiai atspindi Šv. vyskupo Stanislovo ir Šv. Vladislovo arkikatedra bazilika, kuri buvo pastatyta pagonių šventyklos vietoje (romaninio ir gotikos stilių), Lietuvos Karaliui Mindaugui priėmus krikštą. Jam mirus, vėl tapo pagonių šventove, kuri XV amžiaus pradžioje sudegė. XVI amžiuje, pastatytoje katedroje veikė 3 klasių mokykla, kurioje buvo mokoma muzikos, tai tarsi profesionalėjančios muzikos edukacijos pradžia. Klasicistinį pavidalą įgavo, XVIII amžiaus pabaigoje, kai vėtrai siaučiant buvo nugriautas vienas katedros bokštas, kuris apgriovė gretimos koplyčios stogą, tuomet pastatui prireikė rekonstrukcijos. Kurios ėmėsi žymusis architektas Stuoka-Gucevičius. 1931m., po Vilniaus potvynio, užlietuose Katedros požemiuose atrasti karališkieji palaikai, kurie dabar yra saugomi šio pastato rūsiuose. Katedra neišvengė įvairių negandų, ne kartą nukentėjo nuo gaisro, karo, buvo apiplėšta, sovietmečiu paversta Vilniaus paveikslų galerija. Praradus religinę paskirtį, ji tapo kultūros šventove, kurioje atgimė ne tik dailė, bet ir muzika, naujai suskambo akademinė klasikinė, religinė muzika. „Vargonų muzikos koncertai kiekvieną sekmadienį Vilniaus Katedroje, čia skambėjusi „Ave, Marija“ ir kiti panašūs kūriniai virto kažkuo kitu nei reguliarūs muzikos renginiai. Jie daugeliui žmonių tapo dvasinio susikaupimo vieta. Atvira šventove uždarytoje šventykloje”²². Kai katedroje suskambo pirmasis vargonų koncertas, Lietuvoje prasidėjo vargonų muzikos aukso amžius. Taip pat sovietmečiu katedroje užgimė ir dar viena tradicija, ja galime džiaugtis ir šiais laikais. Tai gruodžio 31-osios vakaro šventiniai koncertai. „Sauliaus Sondeckio vadovaujamas kamerinis orkestras tada teatrališkai

²² Pocevičius D., 100 istorinių Vilniaus relikvų. Vilnius: Kitos knygos, 2016, p. 160.

atliko Josepho Haydno „Atsisveikinimo“ simfoniją: viena po kitos geso žvakės ir paskutiniai kūrinio akordai nuskambėjo beveik visiškoje tamsoje. Šis efektas, simboliškai palydintis senuosius metus. Publikai taip patiko, kad simfonija virto būtinu naujamečiu Vilniaus atributu²³. Vos keliems metams iki Lietuvai atgaunant nepriklausomybę, 1988 metais katedra gražinta tikintiesiems.

L. Stuokos-Gucevičiaus rekonstruota „taurios ir aiškos architektūros šventovė turėjo atspindėti Apšvietos epochai priimtina religiją — nuosaikią, protingą, ugdančią pilietines dorybes“²⁴. Tai monumentalus pastatas, pasižymintis klasicizmo darna bei *švaria* estetika, kuriame išsaugoti gotikos, renesanso bei baroko stilių elementai, interjere aptinkama gotikinė struktūra papuošta klasicistine stilistika.

Rekomendacija platesniam pažinimui:	
„Vargonų maestro“ filmas apie Leopoldą Digrį, maestro groja Paveikslų galerijos (Arkikatedros), Mažosios baroko salės (Bonifratų bažnyčios), Valstybinės filharmonijos vargonais. Atliekami M. K. Čiurlionio, S. Franko, K. Ebeno kūriniai, 1976.	Vilniaus Arkikatedros požemiuose ilsisi kelių LDK valdovų ir didikų palaikai. Jos asmenybė ir romantiška meilės istorija tapo ne vieno prozos, poezijos ir dramos kūrinio pagrindu. Barboros Radvilaitės kūno rekonstrukcija -- antropologinės charakteristikos šaltini, 2012.
	

- Vilniaus Arkivyskupijos Ekonomo Tarnyba – menama J. Heifetzo (Jascha, Joseph Heifetz) gimimo vieta (Skapo g.4)

„J. Heifecas – žymiausias XX a. smuikininkas virtuozas, pelnęs „smuiko karaliaus“ šlovę. Koncertavo su garsiais pasaulio dirigентаis, griežė kameriniuose ansambliuose. Kūrė kompozicijas, pjeses smuikui ir fortepijonui. Smuikininkas paliko daugybę įrašų“²⁵. 1901 metų vasario 2 dieną gimė Vilniuje, manoma, kad Skapo gatvės ketvirtu numeriu pažymėtame name. Šis išskirtinis smuikininkas, būsima pasaulinio lygio žvaigždė, jau nuo pat mažens aplinkinius žavėjo savo talentu. Jis augo neturtingoje žydų šeimoje, tačiau jo tėvas, savamokslis muzikantas, dirbęs miesto teatre, ėmėsi muzikuoti mokytį ir savo atžalą. Būdamas vos penkerių su puse J. Heifetas ima muzikos mokintis Vilniaus imperatoriškoje rusų muzikos draugijos mokykloje, kur berniukas buvo iš karto priimtas į trečią klasę. Mažojo vunderkindo mokytojas buvo Eliahu Malkinas²⁶. Nepraėjus nė trimis mėnesiams nuo mokslų

²³ Pocevičius D., 100 istorinių Vilniaus relikvų. Vilnius: Kitos knygos, 2016, p. 164.

²⁴ Architektūra. Prieiga per internetą: <https://www.katedra.lt/architektura/> [žiūrėta 2020 05 01]

²⁵ D. Dainienė, N. Sisaitė, Jaša Heifecas (Jascha, Joseph Heifetz), 2017 [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: <http://www.vilnijosvartai.lt/personalijos/jasa-heifecas-jascha-joseph-heifetz/>

²⁶ Legendinio Sankt Peterburgo konservatorijos profesoriaus Leopoldo Auerio mokiny.

pradžios, Heifetzas jau dalyvavo moksleivių koncerte – tai pirmasis viešas jo pasirodymas, nuo to laiko jis nuolat koncertavo.

1909 metais J. Heifetzas debiutavo ir Kaune, šiek tiek vėliau ir Vilniaus Miesto salėje. Aplinkinių nesiliovė stebinti ir vėliau: „Mažametis smuikininkas Heifetzas sukėlė tikrą furorą. Jam tik aštuoneri; nuo žemės vos matomas, neseniai pradėjęs kalbėti vaikas, o jau drąsiai išeina į sceną ir griežia Mendelssohno koncertą, Sarasate fantaziją „Faustas“. Ir kaip griežia! Stryko štrichas drąsus, teisingai išdėstomas, atlikimas toks muzikalus, kad malonu klausytis. Publika žavėjosi talentingu berniuku ir tik skėsčiojo rankomis, iš kur toks fenomenas atsirado“²⁷.

Jaunojo smuikininko, nuo studijų Sankt Peterburgo konservatorijoje pradžios iki Pirmojo pasaulinio karo, ryšiai su gimtuoju Vilniumi buvo nuolat palaikomi. Jis vis čia grįždavo koncertuoti. Tačiau karai, okupacijos gimtąjį miestą vėliau atitolino. 1912 metais J. Heifetzas triumfavo Berlyne, po penkmečio išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas, tais pačiais metais debiutavo ir Niujorko prestižinėje „Carnegie Hall“ salėje, tuomet jaunuoliui buvo tik šešiolika. Netrukus J. Heifetzas pripažintas kaip geriausias pasaulio smuikininkas.

Taip pat griežė kameriniuose ansambliuose²⁸, nuolat kaip solistas koncertavo visame pasaulyje, komponavo²⁹. Nuo 1959-ųjų dėstytojavo Kalifornijos universitete Los Andžele, kuriame ir mirė 1987-ais. Yra gavęs keturis „Grammy“ apdovanojimus, tarp kurių ir 1989-ais pelnytas apdovanojimas už visą savo kūrybą.

Vilniuje kas keturis metus nuo 2001-ųjų organizuojamas jo vardo tarptautinis smuikininkų konkursas

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Jascha Heifetz ir Vilnius. Laidoje naudojami J. Heifetz'o koncertų archyvų fragmentai iš VHS (JAV ambasados dovana), 2001.</i>	<i>Reportažas apie pirmąjį tarptautinį J. Heifetzo vardo smuikininkų konkursą, įvykusį Vilniuje. Pokalbiai su komisijos nariais ir dalyviais, konkurso jaunųjų laureatų koncerto vaizdo įrašo fragmentai, 2001.</i>
	

²⁷ L. Melnikas, Heifetzas sugrįžta..., *Muzikos barai*, Nr. 470-471, 2017 balandis [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: https://issuu.com/lietuvosmuziksajunga/docs/mb_2017_3-4issu

²⁸ Su A. Rubinsteinu, G. Piatigorskiu, E. Feuermannu ir kitais garsiais atlikėjais.

²⁹ Yra sukūręs transkripcijų, J. Brahms, W. A. Mozarto koncertų kadencijų.

3. Lietuvos Respublikos Prezidentūra – sovietmečiu Meno darbuotojų rūmai (S. Daukanto a. 3)

Šis didingas pastatas minimas jau keturioliktame amžiuje. Tuomet jis buvo Goštautų rezidencija. XVI-XVII amžiuje juose veikė Vyskupų rūmai. Po lemtingojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo (1795 m.), Rusijos imperijai okupavus Lietuvą, Aleksandro pirmojo įsakymu perstatyti rūmai tapo Vilniaus generalgubernatoriaus rezidencija. Taip pat juose trumpam buvo apsistojęs pirmasis Prancūzijos imperatorius Napoleonas Bonapartas per 1812 metų žygį į Rusiją. Taigi šių rūmų reprezentacinė paskirtis buvo nuolat išlaikoma, į Vilnių atvykusius kitų šalių vadovus apgyvendindavo būtent čia.

1918 metais Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Vilnių netrukus okupavo Lenkija, tuomet šiame pastate įkurdinti Karininkų namai (kurie dabartinėje Prezidentūroje veikė iki Antrojo pasaulinio karo). Sovietmečiu, septintajame dešimtmetyje, architekto R. Kazlausko restauruotas pastatas įgauna naują paskirtį, paverčiamas Meno darbuotojų rūmais, kuriuose buvusios koplyčios vietoje įrengta 200 vietų kino ir kultūros renginių salė, kitos reprezentacinės salės taip pat panaudojamos kultūrinių renginių reikmėms.

Vėlyvojo sovietmečio metu muzika tapo tam tikro pasipriešinimo forma, dainomis buvo maištaujama, skambios eilutės vedė į priekį ir leido tikėti laisva ateitimi. Tarybų valdžia netoleravo tų dainų, kurios nebuvo oficialiai leidžiamos. Mokyklose tuomet oficialiai buvo dainuojama apie didelę, galingą šalį - Tarybų Sąjungą. Ypatingai bijota partizanų dainų. Tuomet atsirado nauja tendencija - ne tiek svarbu, ar pataikai į natą, net jei trauki pro šalį, svarbiausia, kad tavo mintis būtų „tiesi“. Kurios idėja skleisti laisvės troškimą, jei nėra išorinės laisvės, tai lai ji būna bent viduje. Lai bent dainomis būna išsakyta tai, kas norima. Skirtingus muzikos žanrus tuomet vienijo vienas tikslas - siekti laisvės.

Sovietmečiu dabartinė Prezidentūra, tuo metu Menininkų rūmai buvo žinoma, kaip legendinė vieta, kurioje skambėjo šiuolaikinė muzika, avangardas. Skirtingose pastato salėse buvo rengiami įvairių žanrų koncertai, daug įvairių grupių, ansamblių čia nuolat koncertavo, savo kūrybos pradžioje grojo ir legendinis džiazas trio GTČ (Ganelino trio)³⁰, žinomas bardas Vytautas Kernagis ir kt. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Meno darbuotojų rūmai iškelti. Jau 1939-aisiais (kai Vilniaus kraštas buvo grąžintas Lietuvai) kilusi mintis čia įkurti Lietuvos Respublikos Prezidentūrą buvo įgyvendinta.

³⁰ Dar žinomas kaip Ganelinas-Tarasovas-Čekasinas. Trio yra gavęs Nacionalinę kultūros ir meno premiją „už Lietuvos džiazos mokyklos kūrimą“.

Rekomendacija platesniam pažinimui:	
<i>Džiazo vakaras. V. Ganelinas, V. Čekasinas, V. Tarasovas. Koncertas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmuose Nacionalinės premijos apdovanojimo ir įteikimo proga, 2017</i>	<i>Vizijos ir tikrovė. Dvarų ir rūmų saloninė muzika ir šokiai (dalis programos filmuota LR Prezidentūroje), 1998</i>
	

- *Vilniaus universiteto Teatro salė – Jėzuitų mokyklinis teatras (Universiteto g. 3)*

Jėzuitai įsteigę Vilniaus universitetą nuo pat pradžių skyrė daug dėmesio jo kultūrinei veiklai. Ypač skleidėsi muzikos bei teatro menai, buvo statomos įvairios pjesės, organizuojami šokių vakarai, rengiamos teatralizuotos šventės (tiek religinės, tiek ir akademinės). „Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 16–18 a. veikė jėzuitų diegtas mokyklinis teatras, kuris atsirado kaip vienas kovos su reformacija būdų. Didaktinės paskirties veikla rėmėsi teatro estetikos patirtimi, todėl ilgainiui tapo visos baroko teatrinės kultūros sudėtine dalimi“³¹. Pagal išlikusius duomenis, matyti, jog šie renginiai turėjo ir itin praktišką paskirtį – padėti studentams išmokti raiškiai kalbėti ir laisvai jaustis prieš auditoriją. Taigi Vilniaus universiteto rūmų senasis teatras buvo neatsiejamas ugdymo procesui. Vanda Zaborskaitė - profesorė išleidusi studiją „Prie Lietuvos teatro ištakų“ teigia, kad „vieši pasirodymai scenoje turėjo lavinti studentų atmintį, turtinti vaizduotę, padėti įsiminti gausią atsargą lotyniškų posakių, tekstų, sentencijų, išugdyti sugebėjimą vertinti žmones ir įvykius, išmokyti geros laikysenos, gestikuliacijos ir mimikos, paruošti mokinį viešajam gyvenimui“³².

Pirmieji vaidinimai, kaip ir dera, vykdavo miesto aikštėse, gatvėse, kolegijos ir akademijos kiemuose, taip pat ir Šv. Jonų bažnyčioje (kuri iki šiol neatsiejama VU gyvenimo dalis). Veikiausiai, dėl mažos salės ir vietos stygiaus, pačioje akademijoje spektakliai buvo rodomi retokai. Nuo XVIII a. vis dažniau imta minėti ir teatro salė, kuri buvo Didžiojo kiemo trečiame aukšte, kur ir šiandien galima atrasti VU teatro salę. Pagal išlikusius šaltinius galima teigti, kad jėzuitai kurdavo išties įsimenamus spektaklius su didinga scenografija, gausiais šviesų efektais. Kartkartėmis renginiai buvo pajavirainami netgi fejerverkais. Taip pat šis teatras iš Italijos netgi buvo įsigijęs scenos mašineriją, 1710 metų balandžio 18 dienos spektaklis Vilniaus akademijos dienoraštyje ir šiandien liudija to vakaro įspūdžius: „vaidintojai, mėtydami ugnis, nudegino prefekto barzdą, o kitiems žiūrovams dar blogiau

³¹ V. Bakutytė, mokyklinis teatras Lietuvos teritorijoje. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/mokyklinis-teatras-Lietuvos-teritorijoje-118061> [žiūrėta 2020 05 11]

³² Vilniaus universitete – karaliaus teatras, 2010 04 15 [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: <http://m.technologijos.lt/cat/3331/article/S-12451>

atsitiko“³³. Pagal jėzuitų kronikininko užrašus matyti, kad 1715 metais įrengta teatro salė, talpinanti jau daugiau nei 200 žiūrovų, ji buvo erdvesnė nei anksčiau, joje buvo net dvidešimt dvi suolų eilės, kurios buvo suformuotos amfiteatro principu, nuo scenos kylančios aukštin, siekta žiūrovams suteikti geresnes galimybes matyti spektaklius. XIX amžiaus pradžioje dėl lėšų stygiaus sunykus teatrui, jo patalpose pagal architekto Mykolo Šulco projektą, buvo įkurdintos trys auditorijos, kurios buvo skirtos fizikams. Šalia buvo įrengti ir instrumentų kabinetai, vertingiausių orkestro instrumentų sandėlis.

Uždarius universitetą teatro salė paversta gimnazijos cerkve, tuomet išgriautos salę į auditorijas dalinusios sienos, atkurta buvusi akademinio teatro salės erdvė. Scenos vietoje pastatytas medinis ikonostasas (kuris 1921–1923 restauruojant salę buvo išardytas), sienos apjuostos mediniu balkonu, įrengtos medinės lubos. Stepono Batoro universiteto laikais salei buvo suteiktas profesorių Sniadeckių vardas, ji buvo naudojama daugiausiai viešoms paskaitoms. Dabar tai vėl studentų teatro erdvė, kurioje vyksta konferencijos, vieši renginiai (koncertai, spektakliai, konferencijos ir pan.). Minint VU 425 metų sukaktį, buvo restauruota XVIII amžiaus salės puošyba, atkurti sienas juosiantis frizas su angeliukais ir kiti lubas puošybę elementai.

Vilniaus Universitete nuolat kūrėsi įvairūs kolektyvai: chorai, ansambliai, orkestrai, teatro trupės³⁴.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Festivalio "Poezijos pavasaris - 1997" baigiamasis vakaras Vilniaus Universiteto Teatro salėje, 1997</i>	<i>Vilniaus universiteto ansamblio 75-mečiui. Koncertas Šv. Jonų bažnyčioje „Atrakink žemę“, 2015</i>
	

³³ N. Bulotaitė, Teatro salės istorija, 2015 06 29 [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: <https://naujienos.vu.lt/teatro-sales-istorija/>

³⁴ Universitetui šiuo metu priklauso aštuoniolika meno kolektyvų: Teisės fakulteto studentų muzikos grupė „TF Band“, Dainų ir šokių ansamblis, folkloro ansambliai („Jaunimėlis“, „Ratilio“, „Uosinta“), chorai („Virgo“, „Pro musica“, „Veni gaudere“, „Gaudeamus“, Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios Gospel choras, „Schola Cantorum Vilnensis“), pučiamųjų orkestras „Oktava“, Kamerinis orkestras, Dramos teatras (anksčiau vadintas trupe „Minimum“), Kinetinė trupė, „Raudonojo kilimo“ teatras, VU klasikų teatro trupė, Vargonų studija „Unda Maris“.

- Festivalio „Skamba skamba kankliai“ užkariauti Vilniaus senamiesčio kiemeliai

Šiandien būtų sunku nustatyti, kada žmogui, kokia nors vieta, tampa ypatinga. Dažnai vieta, kuri turėjo reikšmę vienam praeiviui, nieko nekalba kitam. Tokia situacija yra ir su muzikiniais įvykiais. Taip atsitiko ir su folkloro festivaliu „Skamba skamba kankliai“, kurio pakilimas ir visa dinamika buvo ryškiausia prieš 30 metų. Jis lyg „dainuojančios revoliucijos“ pirmtakas. 1989-uosius galima laikyti festivalio suklestėjimo metais. Nors šis seniausias folkloro festivalis Lietuvoje, vienas iš nedaugelio Europoje tokio dydžio autentiškos tautinės muzikos renginių, Vilniuje vyko jau nuo 1973-ųjų. 1978-uosius galime laikyti festivalio lūžio metais. Tuomet perimtas festivalio organizavimas iš oficialiųjų dainų ir šokių ansamblių vadovų³⁵. Folkloriniai ansambliai tada jau buvo žymiai stipresni ir norėjo pokyčių. Vilnius visuomet buvo paženklintas muzikos ženklais, taigi vienu ryškiausių folklorinių ženklų imamas laikyti ir festivalį „Skamba skamba kankliai“, ypač, jo renginiams persikėlus į sostinės senamiesčio kiemus, kurie tuomet tapo savotiškais giminių, draugų suėjimo vienkiemiais³⁶. Draugėn suėję visi gali dainuoti, šokti, linksintis, tai ir yra, ko gero, šios šventės svarbiausias išskirtinumas ir vertybė. Dalyviais pasijaučia visi, ne tik į programas surašyti folkloro ansambliai, bet ir atsitiktiniai praeiviai, arba prisiekę šio festivalio gerbėjai. Taip sukurama ypatinga atmosfera, taip galima matyti, kad liaudies daina dar gyva, o buvimas kartu vis dar branginamas.

Kiekvienas kiemas tarsi uždara erdvė, suteikdavo tam tikro intymumo, dėl to itin buvo populiarus VU istorikų nedidelis kiemelis. Alumnato kiemas buvo tarsi užbaiga, apoteozė. Tai buvo didysis Vilniaus sudrebinimas. Kai dar nebuvo atstatyti Valdovų rūmai, Žemutinės pilies vietoje vyko sutartinių ir senosios muzikos vakarai. Vėliau renginiams buvo panaudota ir Daukanto aikštė (kai dar prezidentūroje buvo įsikūrę Menininkų rūmai). Taigi šis festivalis nuosekliai ir ištikimai puoselėjo folkloro gyvavimą miesto sąlygomis, tai tapo svarbia tautinės saviraiškos forma. Šios vietos buvo istoriškai-kultūriškai paženklintos

³⁵ Z.Kelmickaitė: „Festivalį pradėjo rengti VU dainų ir šokių ansamblio vadovas Vidas Aleksandravičius drauge su tuo metu Vilniaus miesto kultūros skyriaus palaiminimu ir, aišku, tai buvo tik apie kanklės (kanklių vakarai ir dainų ir šokių ansamblio pasirodymai). Iš pradžių mes kartu rengėme festivalius. Tačiau labai greitai kažkaip tiesiog juos nustūmėme, reikia taip pasakyti. Anksčiau mes tai sakydavome tyliai, bet mes iš tikrųjų išplėšėme iš jų šį festivalį. Tą galiu kaip liudininkė drąsiai tvirtinti.“, (žiūrėti Priedą Nr. 3).

³⁶ Z.Kelmickaitė: „Stengėmės, kad šitas festivalis taptų dinamiškas, tradicinės liaudies šventės pavyzdys. Taigi iškilo idėja, panaudoti Vilniaus senamiesčio kiemus. Pirmiausia buvo Lokio (tuo metu labai populiaraus lietuviškos virtuvės) restorano mažiukas kiemukas. Visi folkloro ansambliai norėjo ten koncertuoti, sakydavo: „mažiukas kiemukas, vadinasi, kas užklys, ateis ir pasižiūrės.“ Lygiai taip pat mėgstamos buvo mažos gatvelės prie stiklių kavinės. Didysis kšnis tuomet buvo Vilniaus universiteto didysis kiemas. Visi suprato, kad ši vieta nėra eiliniam padainavimui, tai turėjo būti su scena ir turėjo suskambėti. Taip ir būdavo. Didieji koncertai buvo labai prašmatnūs, iškilmingi buvo rengiami didžiajame kieme. Taip pat labai visiems patiko, alumnato kiemas, kadangi užklydėliai galėjo sėdėti nuleidę kojas žemyn, visose pastato atvirose arkadose. Dėl to šiame kieme atmosfera visuomet buvo ypatingai unikali.“. (Žr. Priedą Nr. 3).

folkloro ženklais. „Visi norėjo kažkaip išsaugoti tradicinę kultūrą, ją brangino tarsi kokią brangakmenį, kad tik vėl „neišsimuštų“ į didžiąją estradą, kaip tai darydavo dainų ir šokių ansambliai.“³⁷ Festivalyje daugelis žmonių pirmąjį kartą išgirdo mūsų senųjų tautinių instrumentų skambesį (ragų, skudučių, vamzdelių ir pan.), iš mūsų buities išnykusias sutartines, turėtas apeigines, ritualines dainas, visa tai atgijo miesto folkloro ansamblių repertuare. Taigi festivalis svarbus ir pažintine prasme.

Nuolatiniai festivalio dalyviai - Vilniaus miesto folkloro ansambliai, muzikantai iš įvairių etnografinių Lietuvos regionų, svečiai iš kitų šalių sugužėdavo į Vilniaus senamiestį paskutinį gegužės sekmadienį. Užsienio folkloro ansambliai negalėdavo patikėti, kad juos taip draugiškai gali sutikti susirinkę lietuviai, kurie svečius pasitikdavo gausiais plojimais, šūksniais, skandavimais. Susirinkusieji šoko bei dainuodavo drauge su atlikėjais. Atvykėliai iš svetur stebėjosi, kaip gali tokia gausybė žmonių taip demokratiškai keliauti iš vieno kiemo į kitą. Tai buvo lyg svarbiausių istorinių vietų apdainavimas.

Trumpai norisi apžvelgi ir miesto renginius, kuriuos galime gretinti su „Skamba skamba kankliai“ festivaliu bei reginius, kuriuos galėjo įkvėpti ši atvira muzikos patyrimo forma. „Kaziuko mugė“ turi panašumų, tačiau tai labiau kelių ansamblių apšilimas nei tradicinės muzikos renginys, deja ir „Skamba skamba kankliai“ festivalio bendrystės, dėl gana šalto tuo metu vyraujančio klimato negalima pajusti. Kitas renginys, kuris yra kur kas artimesnis festivaliui yra „Baltramiejaus mugė“, kurioje skamba senoji muzika. Tačiau ji vyksta tik dvi – tris dienas bei senajai muzikai būdinga „tylos kultūra“ formuoja visai kitą atmosferą. Panašumų turi ir naktį atgyjantis kultūrinis gyvenimas „Kultūros naktyse“, šis renginys įtraukia įvairias meno formas bei pačias netikėčiausias erdves. Kitas renginys turintis panašiausią į festivalio „Skamba skamba kankliai“ energiją bei veikimo formą, taip pat kuriantis bendrystės jausmą bei rengiamas panašiu laiku yra Gatvės muzikos dienos. Vykstant šiam renginiui miesto gatvės, skersgatviai, kiemai, aikštės ir pan. paženklinamos aktyviu muzikavimu. Principas kaip festivalio „Skamba skamba kankliai“, tik skiriasi skambančios muzikos žanrai. Abu renginius vienija skambančio miesto idėja.

Taigi nors ir keičiasi formos, tačiau svarbiausia, kad Vilnius per šiuolaikinio žmogaus raišką atrado sąlytį su senojo miesto istorija, tradicijomis bei gamta.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Etnokultūros ratas. Tarptautinis folkloro festivalis "Skamba skamba kankliai" 30 -metis, 2002.</i>	<i>Reportažas iš Vilniaus folkloro festivalio "Skamba skamba kankliai", 1992</i>

³⁷ Žr. Priedą Nr. 3.



- *Šlapelių knygynas (dabar Dominikonų g. 11)*

Šioje vietoje 1906³⁸ metais Jurgio Šlapelio³⁹, Marijos Piaseckaitės-Šlapelienės⁴⁰ ir Elena Brazaitytės įkurtas, vienas pirmųjų Lietuvoje lietuvių knygynų. Po metų įkurtas skolinamasis knygynėlis, kurio tikslas buvo neišgalintiems įsigyti lietuviškų leidinių, už kelis centus juos pasiskolinti. Šis išskirtinis knyginkystės centras, ilgiausiai veikęs lietuvių knygynas XX amžiaus pirmojoje pusėje, kuriame nuolat rinkdavosi Vilniaus lietuviškoji inteligentija. Jis buvo laikomas ypatingu lietuviybės sklaidos židiniu, kuris gyvavo iki 1949-ųjų. Nuo knygyno įsteigimo, kai jame buvo galima rasti 750 skirtingų pavadinimų spaudinių, per septynerius gyvavimo metus knygynas daugiau nei tris kartus praplėtė savo asortimentą. Taigi 1913-aisias jų buvo galima suskaičiuoti, daugiau nei 2400. Tačiau knygynas nuolat kentėjo nuo Rusijos imperijos, vokiečių bei lenkų valdžios persekiojimų, nuolatinių kratų, savininkams skiriamų nuobaudų bei keliamų bylų.⁴¹ Ypač knygynas buvo nusiaubtas lenkų

³⁸ „1904 m., carui panaikinus lietuvių kalbos draudimą, Vilniuje užvirė gyvenimas: kūrėsi lietuvių kalbos kursai, religinės, kultūros, visuomeninės draugijos, 1907 m. įsteigiama Lietuvos mokslo draugija. 1905 m. gruodžio 4–5 dienomis buvo sušauktas Didysis Lietuvos Seimas, kurio apsaugą organizavo Jurgis Šlapelis.“, R. Baškienė, Marija Šlapelienė – apsisprendusi būti lietuve, 2018 06 24 [žiūrėta 2020 04 25]. Prieiga per internetą: <http://lituanistusamburis.lt/rasa-baskiene-marija-slapeliene-apsisprendusi-buti-lietuve/>

³⁹ „Pamatę Jurgio didelį uolumą ir gabumus tėvai jį išleido į Mintaujos (dabar Jelgava) gimnaziją. Tuo metu gimnazijoje graikų ir lotynų kalbas dėstęs Jonas Jablonskis suteikė Jurgiui pastogę, ugdė ir lavino. Jono Jablonskio namuose būsimasis lietuviškojo žodyno autorius susipažino su V. Kudirka, J. Tumu-Vaižgantu, Pranu Mašiotu ir kitais šviesiais Lietuvos inteligentais, su kuriais bendraudamas pradėjo priešintis rusifikacijai. Jurgis Šlapelis, dar besimokydamas Mintaujos gimnazijoje, pagarsėjo tuo, kad atsisakė rusiškai kalbėti maldas ir už tai buvo pašalintas iš gimnazijos. Išmestas iš gimnazijos Jurgis su keliais savo draugais, tarp jų buvo ir Antanas Smetona, nuvyko į Sankt Peterburgą pas švietimo ministrą. Gavęs leidimą toliau mokytis jis grįžo į gimnaziją, tačiau vadovybė jo nebepriėmė. Jurgis Šlapelis nenusiminė – išlaikęs egzaminus eksternu įstojo į Maskvos universiteto Medicinos fakultetą. Medicina Jurgio niekada netraukė – jis mieliau lankė įvairių kalbų kursus, o vasaromis, parvykęs į Lietuvą, rinko tautosaką. Tačiau daktaro darbas tuo laiku buvo bene vienintelė galimybė grįžti ir dirbti Lietuvoje. <...> Lietuvių kalba buvo didžioji Jurgio meilė: visą gyvenimą jis rinko medžiagą Didžiajam lietuvių kalbos žodynui, į rusų, lenkų ir vokiečių kalbas vertė lietuvių kalbos žodyną, suredagavo, sukirčiavo ir išleido K. Donelaičio „Metus“, išvertė į lietuvių kalbą daug užsienio literatūros kūrinių.“ R. Baškienė, Marija Šlapelienė – apsisprendusi būti lietuve, 2018 06 24 [žiūrėta 2020 04 25]. Prieiga per internetą: <http://lituanistusamburis.lt/rasa-baskiene-marija-slapeliene-apsisprendusi-buti-lietuve/>

⁴⁰ „Marija Piaseckaitė-Šlapelienė buvo ne tik pirmojo lietuviško knygyno įkūrėja, bet ir viena Lietuviškų knygynėlių draugijos steigėjų. Taip pat ji vaidino lietuvių teatro mėgėjų dramos, operetės spektakliuose. 1906-aisiais M. Šlapelienė atliko pagrindinį vaidmenį pirmojoje lietuvių operoje „Birutė“ (kompozitorius M. Petrauskas). 1938 metais buvo suimta, jai iškelta byla už Lietuvoje išleistų knygų ir žemėlapių platinimą.“ G. Raguotienė. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/Marija-Slapeliene-92582> [žiūrėta 2020 04 25]

⁴¹ „1918–1920 m. Vilnius net 8 kartus ėjo iš rankų į rankas. Miestą siekė valdyti Vilniaus taryba, Vokiečių kareivių taryba, Lenkų komitetas, Darbininkų taryba, taip pat senoji, dar rusų palikta Vilniaus valdyba. 1919 m. sausio pirmomis dienomis lenkų legionieriai užėmė miestą. Vėliau miestą okupavo rusų remiami bolševikai, o juos po kelių mėnesių išvijo tie patys lenkai. Lietuvių politikai persikėlė į Kauną, baimindamiesi būsimo bolševikų antplūdžio. Netrukus į Vilnių įsiveržusi Raudonoji armija išrinko komunistų valdžią. 1920 m. rusų kariuomenei išstūmus lenkus iš Vilniaus, Lietuva pareikalavo, kad Maskva laikytųsi 1920 m. liepos 12 d. sutarties, pagal kurią miestas atiteko Lietuvai. Tačiau neilgam. Lenkijai sulaužius sutartį su Lietuva, 1920 m.

okupacijos metais, 1929-aisiais jame liko tik 75 pavadinimų spaudinių, o 1938-aisiais⁴² to meto valdžia laikinai uždariusi knygyną išgabeno visus brangius bei retesnius leidinius. 1949-aisiais knygynas, kurį Marija vadindavo „savo šventyklėle“, buvo galutinai panaikintas. Viena dalis knygų išvežtos į Knygų rūmus, kita dalis nugabenta į mokslines bibliotekas, o likusias sukrovė į Marijos Šlapelienės buto pastogę⁴³.

Rekomendacija platesniam pažinimui:	
<i>Marijos ir Jurgio Šlapelių namuose-muziejuje vaidinamas lietuviškas arbatvakaris. Vaidinime prisimenami XX a. pradžios Vilnius, vilniečiai, iškilios asmenybės, istorinės peripetijos ir faktai. Arbatvakaris „Lig Tave sulauksim...“, 2018</i>	<i>Reportažas apie Vainų rūmus: bus atkurtos ir Marijos Šlapelienės lietuvių knygyno erdvės, 2019</i>
	

4. Teatras Vilniaus rūmuose – sustojus S. Moniuškos skvere

Vilniaus teatro užuomazgų galima aptikti teatralizuotuose Šv. Kazimiero kanonizavimo iškilmėse arba jėzuitų procesijose XVII amžiaus pradžioje, tačiau vilniečiai profesionalų šiuolaikinį teatrą sostinėje išvysto tik XVIII amžiaus pabaigoje. Iki tol nusiziūrėję nuo valdovų, tuomet itin populiarius žanrus operas ir baletus rūmuose įkurtuose teatruose iniciavo Lietuvos didikai Radvilos, Oginskiai, Sapiegos ir kiti. XVIII amžiaus pabaigoje klasicizmo estetiką ima keisti, ypatingai, XIX amžiuje Europoje suklestėjęs romantizmas. Tuomet, kultūrine prasme, Vilnius tampa epochų kovos arena, elito tarpe užgimta intelektualūs debatai. Diskusijos verda tarp tų, kurie vis dar garbina klasicizmą ir tų, kurie pasisako už naujai besiskleidžiantį romantizmą. Tai itin svarbus metas Lietuvos kultūriniam gyvenimui, nes privačius rūmų teatrus, keičia užgimstantis profesionalus viešasis teatras, taip pat atsiranda kultūrą analizuojanti profesionali spauda.

spalio 9 d. generolo Lucjano Želigowskio kariuomenė užėmė Vilnių, kurį valdė iki 1939 m.“ R. Baškienė, Jurgis Matulaitis: „Baudžia mane Dievas Vilniumi“, 2016 07 15[žiūrėta 2020 04 25]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2016-07-15-jurgis-matulaitis-baudzia-mane-dievas-vilniumi/146651>

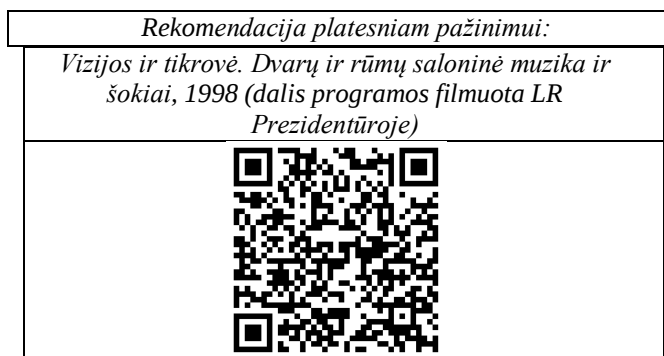
⁴² „Pagaliau Lenkijos vyriausybė nutarė galutinai likviduoti visą Vilniaus krašto lietuvių kultūrinę veiklą, – savo prisiminimuose rašė Marija Šlapelienė. – To plano vykdytoju paskyrė Vilniaus vaivadą Ludwiką Bocanskį. Viena po kitos buvo uždromis švietimo draugijos, jų įsteigtos mokyklos, skaityklos, bibliotekos. Galop uždarė ir Lietuvių mokslo draugiją.“ Audra atūžė ir į Šlapelių namus. 1938 m. pavasarį lenkai, keturias savaites krėtę knygyną, apstulbo pamatę, kiek lietuviškos literatūros buvo jame paslėpta. Įvykį aprašė „Kurier Wilenski“ ir kiti lenkų laikraščiai. Baigus kratą iš knygyno buvo išvežti keli sunkvežimiai knygų, o knygynas buvo išbrauktas iš Lenkijos knyginių sąjungos narių.“ R. Baškienė, Marija Šlapelienė – apsisprendusi būti lietuve, 2018 06 24[žiūrėta 2020 04 25]. Prieiga per internetą: <http://lituanistusamburis.lt/rasa-baskiene-marija-slapeliene-apsisprendusi-buti-lietuve/>

⁴³ „ant Šlapelių knygų dažnai miegodavo žmonės, besislapstantys nuo sovietinės valdžios persekiojimų.“, R. Baškienė, Marija Šlapelienė – apsisprendusi būti lietuve, 2018 06 24[žiūrėta 2020 04 25]. Prieiga per internetą: <http://lituanistusamburis.lt/rasa-baskiene-marija-slapeliene-apsisprendusi-buti-lietuve/>

Vilniaus municipalinis teatras buvo pirmasis viešas profesionalus teatras visoje Lietuvoje. Tęsiant ATR dvaruose, vienuolynuose veikusių mėgėjiškų teatrų tradicijas prigyja vakarietiški scenos menai. Ilgą laikotarpį gyvavusį karališkąjį rūmų didikų teatrą keitė komercinis, kiekvienam, išgalinčiam nusipirkti bilietą, teatras.

1785 m. Vilniuje viešąjį teatrą imasi kurti Varšuvos teatro trupės įkūrėjas Wojciechas Bogusławskis, kuris į Vilnių persikėlė, nes Varšuvoje jo kūryba buvo itin kritikuojama, tuo tarpu Lietuvoje tokio spaudimo menininkas nepatyrė. Kadangi teatras žanrų vienybe nepasižymėjo, jame draugiškai sugyveno asketiškas, bet prašmatnus, vizualiai gražus, šviečiamojo tipo ir romantizmo principais pasižymintis teatras. Laužydami standartus tarpusavyje apsijungė informacija ir jausmas. Tuo šis teatras skyrėsi nuo prieš tai dominavusių dvarų, bažnyčių teatrų, kuriuose dominavo aiškus konkretus vietai būdingas žanras bei jo raiška.

Laikui bėgant iš dešimtmetį teatro reikmėms tarnavusių Oskierkų rūmų⁴⁴ teatras persikėlė į Mažuosius Radvilų rūmus⁴⁵, čia veikė iki 1810-ųjų. Tuo metu teatras buvo vadinamas Didžiuoju, kuris buvo gausiai lankomas, „nors žiemą teatro lankytojai stebėdami spektaklius rizikavo persalti, kadangi pastato stogas buvo skylėtas, pro lubas aiškiai matėsi dangus, o temperatūra smarkiai nukrisdavo“⁴⁶. 1810 m. profesorius J. Frankui kilo mintis teatrą perkelti į rotušės salę, kur vaidinti sąlygos buvo žymiai geresnės.



⁴⁴ Klaipėdos ir Vilniaus g. kampas, liko tik siena.

⁴⁵ Dabar tai LTMK muziejus, Vilniaus g. 41.

⁴⁶ Frankas J., Atsiminimai apie Vilnių. Vilnius: Mintis, 2001, p. 55.

- *Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus – Didysis Vilniaus teatras (Vilniaus g. 41)*

Pastate Vilniaus g. pažymėtu 41 numeriu, dabar yra įsikūręs Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus, seniau buvo vadinamas Mažaisiais Radvilų rūmais, o nuo XVIII pabaigos iki XIX amžiaus vidurio įgavo Didžiojo Vilniaus teatro statusą. XVI amžiuje čia stovėjusius namus Mikalojus Radvila Juodasis sujungė į rūmus, kuriuose buvo įrengtos renesansinės galerijos, dabar atstatytos rūmų kiemo pusėje. Šie rūmai Vilniuje garsėjo ne tik grožiu ir didybe, bet ir juose statytais spektakliais. XVIII a. viduryje sudegęs pastatas 1796 m. buvo suremontuotas ir pritaikytas pirmajam Vilniaus teatrui. Rekonstruotus rūmus Radvilos uždengė barokui būdingu mansardiniu stogu, langus papuošė lipdiniais. Tų laikų rūmų grožį liudija tik vienas išlikęs flygelis. Mažuosiuose Radvilų rūmuose nuo 1992 m. įkurtas Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus, kuriame galima susipažinti su šių meno sričių istoriją menančiais eksponatais. Iš arti galima pamatyti retus XVIII – XX a. muzikos instrumentus, įvairiausių spektaklių scenografiją, kostiumus, žymiausių Lietuvos teatro, scenos ir kino meistrų kūrybos reliktus, asmeninius daiktus ir pan.



- *Radvilų rūmų muziejus Lietuvos dailės muziejaus padalinys) – Vilniaus labdarybės draugija (Vilniaus g. 24 / Liejyklos g. 2)*

Radvilas galima laikyti muzikaliausia, kultūrą itin puoselėjusia, LDK gimine. Pradėję privačių teatrų tradiciją, didikai LDK jų buvo įkūrę net keturis. Juose statė įvairias, tuo metu populiarias operas, dramas bei baletus, išlaikė profesionalias šokėjų trupes. Yra žinoma, kad Radvilos palaikė gana glaudžius santykius su garsiausiais Europos kompozitoriais (tokiais kaip L. van Beethovenu, F. Mendelssohnu bei F. Chopinu).

Kunigaikštis Motiejus Radvila – vienas muzikaliausių Radvilų giminės atstovų. Iki šių dienų išliko nedidelė jo kūrybos dalis. Dažniausiai komponavo fortepijonui, styginiams instrumentams bei kameriniam orkestrui. Taip pat yra sukūręs vieną operą. Kitas Radvila, kuris ne tik komponavo, bet pasižymėjo kaip muzikos atlikėjas – Antanas Henrikas. Vilniuje

gimęs kunigaikštis grojo gitara bei violončele, tačiau labiausiai iš kitų išsiskyrė, pirmasis parašydamas operą „Faustas“ pagal J. V. Gėtės to paties pavadinimo poemą.

Palazzo tipo rūmai – pirmoji Vilniuje ankstyvojo baroko stiliaus rezidenciją pastatyta XVII a. vaivados Jonušo Radvilos, pagal Liuksemburgo rūmus Paryžiuje. Rūmai garsėjo ne tik išskirtine architektūra, čia buvo sukaupta ypatinga dailės kolekcija, tačiau 1654 m. prasidėjęs karas su Rusija bei XVIII amžiaus karai, mieste siautę gaisrai rūmus gerokai nuniokojo. Apleisti rūmai nuo XIX a. pr. iki 1940 m. perleisti Vilniaus labdaros draugijai. Negandos šį pastatą persekiojo dar ilgai. 1965 m. buvo susprogdintas šiaurinis jų rizalitas kuriant filmą „*Kaip dabar jus vadinti*“, o aštuntajame dešimtmetyje rūmų „atstatymo projektas išprovokavo viešas diskusijas dėl dirbtinai sendinamo Vilniaus“⁴⁷.

Restauruoti rūmai nuo 1990 metų tampa Lietuvos dailės muziejus namais, kuriame eksponuojamos įvairios parodos, galima pamatyti Radvilų giminės portretus, susipažinti su jų giminės istorija.

Rekomendacija platesniam pažinimui:	
<i>Ištrauka iš filmo „Kaip dabar jus vadinti“, kai buvo susprogdintas Radvilų rūmų šiaurinis rizalitas, 1965</i>	<i>Labdarių portretų salė. Laida apie 19a. Vilniuje aktyviai veikusią Labdarių draugiją, įžymiausių labdarių portretų salę Radvilų rūmuose, 1992</i>
	

- *Vilniaus mokytojų namai – Oskierkų rūmai (Vilniaus g. 39)*

Vilniaus mokytojų namai yra vieta, kur tęsiamos tradicijos, gimsta ir gyvuoja aktualios iniciatyvos paliekančios ryškų pėdsaką Lietuvos kultūriniame gyvenime. Šį pastatą XVI a. pradžioje juosė miesto gynybinė siena. Apie tai byloja vakarinėje pastato dalyje, iš kiemo pusės, atidengtas sienos fragmentas. Dokumentuose minima, kad XVI a. maršalka Oskierka šį pastatą padovanojo savo vaikams, o Senuosius Oskierkų rūmus, kurie buvo kitoje Klaipėdos gatvės pusėje, Oskierkos pasiliko sau (juose 1785 m. buvo įsikūręs pirmasis Vilniuje viešas teatras, vadovaujamas W. Bogusławskio). Senieji Oskierkų rūmai per Antrąjį pasaulinį karą nukentėjo, vėliau buvo visiškai nugriauti.

Naujųjų Oskierkų rūmų paskirtis, keičiantis santvarkoms bei savininkams, kito. Jie buvo pritaikyti įvairiausioms veikloms, nuo gyvenamosios paskirties iki policijos komisariato, žydų mokyklos ir t.t. Čia po ilgų spaudos draudimo metų buvo išleistas pirmas lietuviškas

⁴⁷ Pocevičius D., 100 istorinių Vilniaus relikvų. Vilnius: Kitos knygos, 2016, p. 243.

dienraštis „Vilniaus žinios“ Petro Vileišio įsteigtoje spaustuvėje (kurioje darbavosi Žemaitė, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, J. Jablonskis, Vytautas Landsbergis-Žemkalnis).

1948 m. Mokytojų namuose įkurta kino salė, veikė biblioteka. Šiame pastate kūrėsi vis daugiau kolektyvų, kurie tuomet vadinosi meno saviveiklos būreliais. Vienas seniausių vis dar gyvuojantis liaudiškos muzikos ansamblis „Kankleliai“. Taip pat čia veikė vienas iš seniausių Mokytojų namuose įsikūrusių kolektyvų, folkloro ansamblis „Krivulė“. Į Mokytojų namus 1960 metais persikėlus berniukų ir jaunuolių chorui „Ažuoliukas“ (susikūręs 1959 m. Ryšininkų klube, įkūrėjas Hermanas Perelšteinas), kino salėje buvo padarytas amfiteatras, kuriame jie repetuodavo. Yra žinoma, kad Mokytojų namuose kompozitorius Benjaminas Gorbulskis vadovavo estradiniam būreliui, o operos solistas Virgilijus Noreika, būdamas 12–13 metų, pūtė triūbą. Išskirtinis to meto kultūrinio gyvenimo įvykis buvo, 1961 m. visų meno saviveiklos kolektyvų pastatyta Jurgio Karnavičiaus opera „Gražina“, kurią režisavo Vlada Mikštaitė, o scenografiją kūrė dailininkė Dalia Mataitienė.

Mokytojų namuose ir šiais laikais nuolat muzikuojama. Daugiau nei dešimtmetį čia vyksta senjorų dainų šventė „Mes vėl kartu“. Nuo 2005-ųjų Mokytojų namų administruojama Šv. Kotrynos bažnyčia tapo nauja kultūrine erdve vilniečiams ir miesto svečiams. Kasdien čia vyksta įvairių žanrų koncertai. Bažnyčios Dievo apvaizdos koplyčioje, pirmadieniais vyksta unikalios formos profesionalių aktorių atliekami literatūriniai skaitymai, ciklas „Gyvo žodžio vakarai“. Taip pat čia vyksta Mokytojų namų organizuojamas ilgametis Tarptautinis dainuojamosios poezijos festivalis „TAI-AŠ“.



- Kompozitoriaus Stanislovo Moniuškos (Stanisław Moniuszko) skveras

S. Moniuška (S. Moniuszko) Vilniuje praleido pačius kūrybingiausius gyvenimo metus, kuriuos puikiausiai atspindi Mülllerio namai (dabar Vokiečių g. 26), kuriuose jis susituokęs su Aleksandra Mülller praleido 18 metų. Per kuriuos ne tik privačiai mokė muzikos, tačiau taip pat dirigavo Vilniaus miesto orkestrui, organizavo koncertus, vargonavo Šv. Jonų bažnyčioje, vadovavo Šv. Cecelijos draugijai (kurią pats įkūrė). Svarbi ir dabartinė miesto rotušė – tuometinis Vilniaus miesto teatras, kuriame 1848 m. sausio 1 dieną pirmą kartą atlikta garsiausia S. Moniuškos opera „Halka“ (koncertinis jos pastatymas). Taip pat

kompozitorių įkvėpė ir Auštos vartai, kuriems sukomponavo kelias litanijas. S. Moniuška dažnai apsilankydavo Alfredo Römerio namuose (Bokšto g. 10) ir Tuskulėnų dvarelyje, kadangi tuomet ten dažnai rikdavosi Vilniaus inteligentija ir vykdavo kamerinės muzikos koncertai.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>S. Moniuszkos operos „Halka“ pristatomais vaizdo įrašas iš Varšuvos didžiojo teatro, 2019</i>	<i>S. Moniuszkos operos „Halka“ įrašas, 2019</i>
	

5. Vilniaus rotušė – Mažasis Vilniaus teatras (Didžioji gatvė 31)

Šis pastatas Lietuvoje laikomas vienu reikšmingiausių klasicizmo stilistikos visuomeninės paskirties pavyzdžių. 1785 metais ruošdamas Vilniaus rotušės atstatymo planus architektas L. Stuoka – Gucevičius paruošė net du projektus. Vienas buvo didelė ir galinga rotušė, o kitas toks, kokia rotušė yra šiandien. Kadangi miestas visais laikais neturėjo lėšų, buvo pasirinktas mažesnės bei taupesnis rotušės variantas. Statybos tęsėsi iki 1799 metų išsaugodamos XVI amžiuje stovėjusios gotikinės rotušės rūsius. Kruopščiai buvo kuriamas šio pastato interjeras. Dekoravimo darbai užsitęsė net iki XIX a. pradžios. Visgi pastatas pasižymi santūrios, griežtos pastato išorės kontrastu su puošniai jaukiu interjeru.

Sovietmečiu čia buvo įrengta ir puikiai užmaskuota slėptuvė, į kurią vieną naktį buvo atgabentas Katedroje 1987 metais rastas lobynas (paslėptas prieš Antrąjį pasaulinį karą). Taip pat nusileidus į rotušės rūsius, galime patekti į svarbią požeminio Vilniaus miesto dalį, o užlipus ant stogo – tapti kunigaikščiu, kadangi Šv. Kazimiero bažnyčios karūna vizualiai atsiduria tiesiai virš galvos. Ši reta ir nedažnam Vilniaus svečiui žinoma rotušės stogo erdvė prieš gerą dešimtmetį buvo planuojama rekonstruoti ir įrengti lankytojams prieinamą apžvalgos aikštelę. Bet dėl įvairių objektyvių priežasčių, kurių pagrindinės – paminklosaugos reikalavimai, ta idėja nebuvo realizuota.

Grįžtant į XIX amžių, rotušė buvo svarbi ne tik miestiečiams, primindama buvusią savivaldą, ji viliojo ir artistus bei muzikantus. Rotušės didžiojoje salėje, kur ir šiandien girdime muziką (vyksta kultūros renginiai, puotos, maskaradai, priėmimai), rekonstravus rotušės pastatą nuo 1845 m. aštuoniasdešimtmečiui čia įkurdinamas Vilniaus miesto teatras, džiugindamas žiūrovus įvairiausiais koncertais, maskaradais, operų ir dramų pastatymais, o priešais esanti aikštė įgauna Teatro aikštės pavadinimą. XIX amžiuje Vilniuje teatras dažnai

buvo vieta, aplink kurią sukosi bemaž visas kultūrinis gyvenimas. Skirtingai nei pramoginė kultūra, jis buvo itin laikomas. Jame galima buvo ne tik patenkinti savo smalsumą, bet ir lavinti savąjį kultūrinį skonį. Teatre galima buvo susipažinti su klasikiniiais bei naujausiais muzikos kūrėjų šedevrais. Ši įstaiga kūrė miestiečių identitetą bei jo formavimosi kryptis. Joje augo ir scenos menų atlikėjų profesionalumas. Miesto teatre buvo organizuojama didžioji dalis visų miesto kultūrinių renginių (pagrindė tai buvo operos bei dramos spektakliai), koncertai sostinėje buvo rengiami kur kas rečiau. Nors rotušės salė buvo ankštoka naujai joje įsikūrusiam teatrui, tačiau tai buvo kur kas geresnės būklės erdvė. XIX amžiuje Mažasis Vilniaus teatras, taip tuo metu jis buvo vadinamas, kentėjo finansinį nepriteklių, nors ir buvo pagrindinis kultūros ir švietimo židinys, spektakliai dažnai būdavo kritikuojami dėl prastos kokybės dekoracijų bei kostiumų. Žiūrovų lūkesčiai buvo itin dideli, tačiau nei valstybė, nei lankytojai nepasiryžo labiau finansiškai remti teatrą.

Apie 1900 metus aikštė pertvarkyta vėl, o po metų miesto valdžia nusprendžia, jog teatras nėra tinkamai apsaugotas nuo gaisro, taigi reikia jį perkelti, tačiau užsitęsęs ginčams dėl naujojo pastato vietos, buvo nutarta patobulinti rotušės priešgaisrinę apsaugą ir leisti teatrui veikti dar dvejus metus, visgi nors ir nereguliariai, tačiau teatras rotušėje veikė iki 1924 –ųjų. Uždarius nesaugų ir jau apšiurusį teatrą po šiek tiek daugiau nei dešimtmečio pagal išlikusius L. Stuokos – Gucevičiaus brėžinius pastatas restauruotas.

1940 m. po sovietų okupacijos, rotušė tapo dailės muziejumi. Sovietinėje Lietuvoje šia įstaiga pagrįstai didžiuiotasi kelis dešimtmečius, kadangi jos fondai buvo itin gausūs. Ypatinga misija rotušės pastatui teko sovietmečio pabaigoje. Ketverius metus, niekam nežinant, rotušė buvo tapusi slaptaviete. Už laiptinėje esančių mažų durelių buvo slepiamas Vilniaus arkikatedroje 1987-aisiais kovo 27 dieną po pietų surastas lobynas. Apie tai Vilniuje žinojo nedaugelis. Pagal tuometinius sąjunginius įstatymus visi taurieji metalai ir taurieji brangakmeniai turėjo būti registruojami ir ši informacija turėjo pasiekti vidaus reikalų ministeriją ir centrinį sandėlį. Tai buvo griežtas nurodymas. Tačiau nutarta niekam neskelbti apie radinį ir nerodyti rastų turtų, o viską nugabenti į rotušę, kurioje buvo surasta labai saugi ir į akis nekrintanti slėptuvėlė ir ten viskas buvo sukrauta ir saugoma.

Nuo 1999 metų rotušė vėl tapo miesto reprezentaciniais namais, kuriuose rengiami, tiek protokoliniai, valstybinių įstaigų, tiek komercinių įmonių renginiai. Viena iš patraukliausių ir labiausiai sutvarkytų senosios rotušės erdvių yra mero reprezentacinis kabinetas. Šioje erdvėje 1936-1938 metų rekonstrukcijos metu atkurtas tapybinis dekoras. Čia įteikiami įvairūs apdovanojimai, sutinkami garbingiausi sostinės svečiai, pasirašomi ypatingos svarbos dokumentai. Tai erdvė, kurioje saugomi Vilniaus miesto savivaldos simboliai –

Vilniaus miesto mero grandinė, vėliavos etalonas, dokumentas, žymintis, jog pasaulinė paveldo organizacija UNESCO pripažįsta Vilniaus senamiestį pasaulio paveldo iškilium kūriniu. Taip pat garsusis 1547 m. Vilniaus miesto planas.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Jubiliejinis styginių kvarteto „Chordos“ (kurio tikslas pristatyti naujausius lietuvių muzikos kūrinius) 20-mečio koncertas, Vilniaus rotušėje, 2018</i>	<i>Vilniaus rotušė iš paukščio skrydžio, 2014</i>
	

- *Prancūzų institutas – Jozefo Franko namai (Didžioji g. 1)*

Ypatingai aktyviai Vilniaus kultūriniame gyvenime dalyvavo medicinos profesorius Jozefas Frankas ir jo žmona, talentinga Vienos dainininkė Kristina Gerhardi nuo 1804 metų, kai atvyko dirbti bei dėstyti į Vilnių. Tuomet jie apsigyveno Vilniaus universitetui priklausančiame name, Didžiosios gatvės pradžioje. Šiame name taip pat gyveno ir kiti universiteto profesoriai. Namas Didžiojoje gatvėje, kuriame gyveno profesorius su žmona, ilgą laiką buvo vadinamas Franko namu, jame nuolat rinkosi menininkai, mokslininkai, literatai, įvairios draugijos, tačiau pats namas niekuomet nepriklausė Frankams. Visgi jis buvo vienas populiariausių to mato Vilniuje. Profesorius buvo ne tik didelis operos bei teatro gerbėjas, bet ir žinovas, laisvalaikio mėgdavęs muzikuoti. Jis 1807 metais kartu su Vilniaus vyskupu Jonu Nepomuku Kosakovskiu įkūrė Vilniaus Labdarių draugiją, kuri rūpinosi neturtingais ligoniais, vaikais ir seneliais. Jos lėšoms rinkti Frankai organizavo labdaros koncertus bei operos spektaklius, kuriuose dainavo žymiausi to meto Europos dainininkai. Spektakliai, koncertai vykdavo įvairiuose Vilniaus pastatuose: Labdaros draugijos salėje, Frankų namuose ir įvairiuose rūmuose. Didieji renginiai vyko Vilniaus teatro salėje. Buvo surengti septyni didieji labdaros koncertai, kuriuose skambėjo įvairių operų muzika, kuri iki tol nebuvo pažįstama vilniečiams. Frankų iniciatyva Vilniuje buvo pastatyta N. A. Zingarelli opera „Džiuljeta ir Romeo“. Kunigaikštis Gabrielius Oginskis, matęs šią operą Paryžiuje, teigė, jog pastatymai yra lygiaverčiai. Savo memuaruose J. Frankas džiaugėsi rašydamas: „tikras stebuklas, jog pačioj Lietuvos širdy atliekama tikra opera, kurioje itališkas dainavimas palydimas prancūziškos deklamacijos“⁴⁸. Pasiruošimo operai darbai buvo organizuojami Frankų namuose - „vienne kambaryje dainavo, kitame fechtavosi, o trečiame buvo šokama,

⁴⁸ Frankas J., *Atsiminimai apie Vilnių*. Vilnius: Mintis, 2001, p. 293.

dar kituose dviejuose siuvami kostiumai“⁴⁹. Taip pat pirmą kartą Vilniuje buvo pristatyta kompozitoriaus Dž. Rosinio (*it. G. Rossini*) kūryba bei žinomo kūrėjo J. Haydno oratorija „Pasaulio sukūrimas“, kurios koncertinėje versijoje buvo puikia panaudoti spektaklio motyvai. Kompozitorius šios oratorijos Ievos partiją parašė būtent Kristinos Gerhardi-Frank balsui, ji šią ir archangelo Gabrielio partijas atliko ir Vilniaus pastatyme. Kurį atlikus Vilnius tapo šeštuoju miestu Europoje, kuriame suskambo ši oratorija. Beje Lietuvos sostinė tapo ir paskutiniu miestu, kuriame skambėjo „Pasaulio sukūrimas“ kompozitoriui gyvam esant. Kristina Gerhardi bičiuliavosi su žymiais to meto kompozitoriais L. van Beethovenu, J. Haydnu. Į Vilnių ji atvyko jau kaip garsi dainininkė. Po nesutarimų su Vilniaus universiteto, kuriame dėstė patologiją ir specialiąją terapiją, rektoriumi 1823-iais Frankai išvyko iš Vilniaus. Dabar šiame name įsikūrusi Prancūzų institutas.

Rekomendacija platesniam pažinimui:	
J. Haydn „Pasaulio sukūrimas“ (<i>The Creation / Die Schöpfung</i>), 2017	N. Zingarelli aria „Ombra adorata aspetta“ iš operos „Džiuljeta ir Romeo“ (<i>Giulietta e Romeo</i>), 2016
	

6. Lietuvos nacionalinė filharmonija – Miesto salė (Aušros vartų g. 5)

Šis pastatas ryškus visuomeninės paskirties XX amžiaus pradžios istorizmo architektūros pavyzdys su šiam laikmečiui būdingo interjero detalėmis. Šis statinys išgyveno vienus svarbiausių Vilniaus visuomeninio, politinio bei kultūrinio gyvenimo etapų. Pirmieji statiniai dabartinės Filharmonijos vietoje atsirado XVI a. pradžioje, Vilniaus miestą apjuosiant gynybine siena, pastatyti rusų Pirklių namai. Kadangi iki XX a. pradžios sostinėje nebuvo specialiai koncertams bei teatrui tinkamos salės, taigi tuometinė miesto valdžia nutarė rekonstruoti Pirklių namus ir čia įrengti Miesto salę. Rekonstrukcijos projektą parengė Vilniaus miesto architektas Konstantinas Korojedovas, pakeitęs pastato funkciją iš prekybinės į kultūrinę, suformavo Miesto salę. Tai brandžiausias architekto statinys Vilniuje. Kadangi salė buvo kuriama, kaip išskirtinė miesto elito susibūrimo vieta, taigi pastato eksterjere siekta prabangos, suformuotas įmantrus barokinės stilistikos kupolas⁵⁰.

Įkūrus naująją Miesto salę, ji tapo pagrindinių kultūrinių ir politinių įvykių epicentru, čia vyko Vilnių į savo gastrolių maršrutus įtraukę žymūs Rusijos imperijos muzikai: Fiodoras Šaliapinas, Sergejus Rachmaninovas, Aleksandras Skriabinas, Aleksandras Glazunovas ir kt.

⁴⁹ Frankas J., *Atsiminimai apie Vilnių*. Vilnius: Mintis, 2001, p. 292.

⁵⁰ Sekant XIX a. Paryžiaus operos „Grand Opéra“ pavyzdžiu.

Šioje salėje Lietuvių savišalpos draugijos chorui dirigavo Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, o 1909 m. pirmąkart Miesto salės scenoje pasirodė Vilniuje gimęs vunderkindas Jascha Heifetzas (būdamas dvylikos metų griežė su Berlyno simfoniniu orkestru, o vos šešiolikos koncertavo prestižinėje Niujorko „Carnegie Hall“ salėje), tapęs vienu iškiliausių XX a. smuikininkų. Be klasikinės muzikos koncertų, salėje taip pat vykdavo teatro vaidinimai, įvairūs visuomenės susirinkimai. Miesto salės svarba tautos atgimimui neginčijama. Būtent čia, panaikinus lietuviškos spaudos draudimą, visuomenininkas Petras Vileišis 1904 m. įkūrė pirmąjį Vilniuje lietuvišką knygyną. 1905 metais Miesto salėje sušaukta Didžiajame Vilniaus Seime pirmą kartą iškeliama Lietuvos politinės autonomijos idėja. Po metų čia taip pat suskamba pirmoji lietuvių tautinė opera „Birutė“ (kompozitorius Mikas Petrauskas).

I-ojo pasaulinio karo ir lenkų okupacijos metais Miesto salės prestižas gerokai smuktelėjo, nes karo metais čia vietoj kultūrinės įstaigos įsikūrė vokiečių karo ligoninė. Po karo muzikai skirtas erdves užėmė kino teatras „Milda“, bei kelios mokyklos.

Filharmonijos reikšmę kultūriniam gyvenimui lengviausia paaiškinti per šio žodžio semiotiką. Tai dviejų graikiškų žodžių *phileo* – „myliu“ ir *harmonia* – „darna“ sąjunga, kuri žymi muzikos meno gerbėjų ir rėmėjų instituciją. Šios įstaigos ištakos siekia Vakarų Europą bei Ameriką, kur ji kūrėsi XIX amžiuje. Lietuvoje Filharmonija įkuriama tik 1940-aisiais buvusioje Miesto salėje, šią žinią muzikos mylėtojai pasitiko itin džiugiai, J. Gruodis džiūgavo: „Per ją atsidarys mūsų muzikai platus kelias, per ją klausytojai galės susipažinti su milžiniška pasauline muzikos literatūra, taip pat ir su visų mūsų kompozitorių kūriniais“⁵¹. Nors salėje sėdimų vietų buvo net 1164, tačiau scena buvo nedidelė. Sunkiai sutilpdavo apie 60–70 orkestrantų, keli solistai ir fortepijonas. Taigi salė buvo pertvarkoma⁵². 1940 m. gruodžio 25 d. Filharmonijos atidarymo proga buvo surengtas iškilingas koncertas⁵³. Filharmonijos koncertai buvo sausakimšai, visi sėdimi bilietai būdavo išparduoti bei netgi iššluojami papildomi 1000 stovimų bilietai. Išsiilgę profesionalios klasikinės muzikos klausytojai nekreipė dėmesio, kad salė nebuvo šildoma, o jos rūbinė neveikė. Su Filharmonijos įkūrimu Vilniuje pradeda nauja muzikinė tradicija. Kiekvieną ketvirtadienį ir sekmadienį naujojoje koncertų salėje rengiami simfoniniai koncertai.

Vilniuje vėl paskelbus karo padėtį, netrukus į Filharmoniją įsiveržus vokiečių kariuomenei pastatas tarnavo kaip karo lauko telefono ryšių skyrius. Naciams Vilniaus žydus suvarius į getą, gelbstint orkestre grojusius žydų menininkus, orkestro direktorius išmokėjęs

⁵¹Aleknaitytė-Bieliauskienė, R. Septynišiasdešimt metų kelias. Sud. Augulytė M., *Lietuvos nacionalinė filharmonija. Septynišiasdešimt metų kelias*. Vilnius: Aidai, 2010, p. 15 – 16.

⁵²Pailginant sceną ir įrengiant pagalbinę patalpą.

⁵³Dirigavo Balys Dvarionas, skambėjo J. S. Bacho, J. Naujalio ir P. Čaikovskio muzika.

atlyginimus ir suteikęs galimybes pasislėpti, iškarto juos atleido. Taip pat septynis žydų muzikantus paslėpė bibliotekoje po natomis prikrautomis lentynomis, kur buvo įrengtos slėptuvės, ten jie slapta dirbo natų perrašinėtojai. Vokiečių okupacijos metais simfoninių orkestro koncertų programoje visuomet privalomai skambėdavo R. Wagnerio kūriniai. Visgi siekta, kad kiekvieno koncerto programoje būtų įtraukti lietuvių kompozitorių kūriniai.

Nors Filharmonija pasižymėjo ypatingu lankomumu, tačiau šiuo laikotarpiu muzikantams teko kęsti nepriteklių. Viskam stigo lėšų. Taigi kartais orkestrantai buvo vežami kirsti medžių siekiant aprūpinti pastatą kuru. 1942 metais įkuriama Opera, kurios tikslas buvo finansiškai paremti Filharmonijos veiklą bei puoselėti sostinės lietuvišką kultūrą. Šios neilgai gyvavusios Operos trupę sudarė Filharmonijos ir Kauno Valstybės teatro bendros kūrybinės pajėgos. Analogiškai Kauno teatro operos simboliui „Traviatai“, pirmuoju sostinės naujojo kultūrinio etapo simboliu siekta įtvirtinti Ch. Gounod operą „Faustas“⁵⁴.

1944 m. rugpjūtį Sovietų Raudonajai armijai okupavus Lietuvą, Vilniaus Filharmonija buvo atkurta, tačiau jos kultūrinė veikla buvo itin nereguliari, kadangi mieste vyravo suirutė. Ilgainiui pastatas atgavo prestižą, tapo politiniu bei kultūriniu centru. Atlikus pastato rekonstrukciją bei nugriovus priešais stovinčius pastatus suformuota aikštė, kuri vėliau tapo automobilių stovėjimo aikšte, 2018 metais vėl grąžinamas aikštės pavidalas, kuriame puikuoja J. Basanavičiaus skulptūra.

Dabartinė Lietuvos nacionalinė filharmonija yra didžiausia Lietuvos koncertinė įstaiga, kuri atlieka dvi funkcijas. Ji organizuoja koncertus šiame pastate esančiose salėse - Didžiojoje (678 vietų) ir Mažojoje (200 vietų) bei įvairiose kitose erdvėse sostinėje, kituose šalies miestuose, planuoja gastroles. Per metus Lietuvos nacionalinė filharmonija surengia nuo 400 iki 600 koncertų, kuriuose neretai skamba lietuvių autorių kūriniai. Taip pat „Vilniaus festivalis“, „Nakties serenados“ (Palangoje) ir „Kuršių nerijos festivalis“ (Neringoje) – yra organizuoja LNF.

Daugiausiai XX a. pradžios Miesto salės autentiškumo išliko centrinėje pastato dalyje, į kurią patenkame pro centrinės koncertų salės duris. Džiugu, kad buvo sugrąžinta pradinė Miesto salės funkcija – prestižinė erdvė profesionaliai kultūrai.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>
--

⁵⁴ R. Aleknaitė-Bieliauskienė: „Spaudoje buvo rašoma apie 1940 –uosius metus: „Jie yra lyg ir tiltas, per kurį mūsų senoji sostinė žengia į naują, platų, jos dydį ir paskirtį atitinkantį muzikinio gyvenimo kelią, kuriuo eina dauguma Vakarų Europos miestų <...>. Bene svarbiausias pereinamųjų metų įvykis – tai operos įkūrimą“. Filharmonijos opera paskutinįjį „Faustą“ suvaidino 1943 m. kovo 14 d., dalyvaujant Kiprui Petrauskui Aleknaitė-Bieliauskienė, R. Septyniadešimties metų kelias. Sud. Augulytė M., *Lietuvos nacionalinė filharmonija. Septyniadešimties metų kelias*. Vilnius: Aidai, 2010, p. 18.

<i>Lietuvos nacionalinės filharmonijos skaitmeninė salė, kurioje viešai pasiekiami LNF koncertų įrašai</i>	<i>Ekskursija po atnaujintą Filharmoniją, 2019</i>
	

- *Valstybinis jaunimo ir „Lėlės“ teatras – Vilniaus žydų geto teatras (Teatras mirties akivaizdoje) - Oginskių rūmai (Arklių g. 5 / Rudninkų g. 8)*

Oginskių rūmų ansamblis nusidriekia tarp Arklių ir Rūdninkų gatvių, kur didikai Oginskiai nuo XVII a. vidurio iki XVIII a. pab. supirko apie 20 smulkesnių valdų su namais, kuriuos sujungė į didingą rūmų ansamblį, pasižymintį stilistinėmis formomis, pereinančiomis iš baroko į klasicizmą. Ansamblis buvo kelis kartus rekonstruotas, perplanuojamos patalpos. Po Pirmojo pasaulinio karo čia veikė gimnazija, o Antrojo pasaulinio karo metais rūmų kompleksas pateko į Didžiojo žydų geto teritoriją, jame buvo įkurtas Vilniaus žydų geto teatras. Sovietmečiu rekonstravus rūmus, įsikūrė Valstybinis jaunimo teatras bei lėlių teatras „Lėlė“.

<i>Rekomendacija platesniam Valstybinio jaunimo teatro ir „Lėlės“ pažinimui:</i>	
<i>„Nieko kito nemoku“ filmas apie jauną Vilniaus jaunimo teatro režisierių Eimuntą Nekrošį, mintys apie teatrą, fragmentai iš repeticijų, 1988.</i>	<i>Laidoje „Teatras“ nukeliausime į „Lėlės“ teatro cechus, kur gimsta teatro lėlės naujam spektakliui, 2013.</i>
	

Teatras mirties akivaizdoje – tikriausiai tinkamiausias žydų geto teatro pavadinimas. Šis išskirtinis teatras įkuriamas 1942 metų sausio 18 dieną Didžiajame Vilniaus gete susilaukdamas itin prieštaringų geto gyventojų reakcijų. Nors greitai šis teatras tapo neatskiriama geto gyvenimo dalimi, pradžioje didžioji dalis įkalintų žydų manė, jog tai netinkama nei laikas, nei vieta linksmybėms. Tuomet gete pasklido daugybė skelbimų, padabintų juodais rėmeliais su tekstu: „Kapinėse – ne vieta teatrui“. Nors teatras veikė ne pilnus metus, per tą laiką jį pamėgo daugelis. Jame lankėsi ne tik geto gyventojai, bet ir jų naikinimui vadovavę naciai⁵⁵. Teatre rengiami spektakliai ir koncertai buvo itin lankomi,

⁵⁵ „Geto teatre lankėsi Judenrato nariai, geto policininkai, jų žmonos, šeimų nariai.“. Lunevičiūtė G., Vilniaus atminties punktyrai. Vilnius: BALTO leidybos namai, 2020, p. 64.

bilietai nuolatos išperkami. Taigi per šį trumpą šio išskirtinio teatro gyvavimo laikotarpį buvo sukurta daugiau nei šimtas spektaklių bei parduota 34804 biletų. „Kūriniai neilgai būdavo repertuare, dažnai keisdavosi, nes „keisdavosi“ aktoriai. Šiandien vaidini spektaklyje, o rytoj tavęs gali nebelikti“⁵⁶. Jo salė buvo nuolat perpildyta, o surenkamos lėšos buvo skiriamos geto vargšams paremti. Būdamas teatru mirties akivaizdoje tapo dvasiniu, moraliniu į getą suvartų kenčiančių žmonių stiprybės šaltiniu. Gete gimstanti kūryba buvo ypatingai įvairi. Jame kūrė kalėję profesionalūs rašytojai bei iki tol kūryba neužsiėmę žmonės, taip pat čia skambėjo ne tik Holokausto metu sukurtos dainos, bet ir iki jo bei buvo vaidinamos anksčiau parašytos pjesės. Gete veikė du chorai (jidiš ir hebrajų kalbų), vyko ir klasikinės muzikos koncertai. Šis skausmu persmegtos istorijos teatras šiuo metu yra „Lėlės“ teatro namai.

1944 – 1945 m. M. Znamierowskos – Prüfferowos rašyti prisiminimai: „Eini gatve – atrodo, kad stovi sveika, nepažeista, o iš tikrųjų tai tik lauko sienos, tarsi kartonas ir fanera, apklijuota tapetais, tarsi susidėvėjusios teatro dekoracijos, o už jų krūvos griuvėsių ir šukių. <...> Kone kasdien klaidžioju geto gatvėmis. Jos išmirusios, tylios ir didingos. Šios gatvės, kaip ir kitos kaimyninės, dar neseniai buvo pilnos klegesio, šurmulio, kivirčų ir apgavysčių, atsimušančių į sienas ir vėl grįžtančių į tą žmogiškojo skurdo, prekybos, spekuliacijos ir religinės ekstazės lizdą“⁵⁷.

<i>Rekomendacija platesniam Vilniaus geto pažinimui:</i>	
<i>Muzikinė ekskursija „Vilniaus geto kontūrais“, 2019</i>	<i>Filmas „Vilniaus getas“, režisierius - Audrius Juzėnas, 2005.</i>
	

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Pocevičius D., 100 istorinių Vilniaus relikvų. Vilnius: Kitos knygos, 2016, p. 153.

7. *Umiastovskių rūmai – Vilniaus klubas (Trakų g. 2)*

Darniai įsiliedamas į Vilniaus senamiesčio kraštovaizdį grafų Umiastovskių rūmų pastatas mena miesto didybę ir nuopolių. Iki pat Antrojo pasaulinio karo rūmuose vyko aktyvus socialinis miesto elito gyvenimas: prašmatniausi pobūviai, kultūros mecenatų susirinkimai. Po karo nuniokoti rūmai atkurti tik 2011 m. Vilniaus klubo narių asmenine iniciatyva ir indėliais.

Po Vilnių nusiaubusio gaisro, XVIII amžiaus vidury, buvusių medinių pastatų vietoje pastatomi mūriniai rūmai. XVIII amžiaus pabaigoje šioje vietoje jau stovi raidės U formos bajorės Inčikvos mūriniai rūmai, sudaryti iš dviejų aukštų. Laikui bėgant rūmai atiteko pranciškonams. XIX amžiaus viduryje, kai juos įsigijo dvarininkas Vladislovas Kazimieras Umiastovskis, buvo atliekama rūmų rekonstrukcija, fasadas pertvarkytas rusiškojo klasicizmo stilistika, kuri išliko iki šių dienų. XX a. pradžioje grafienei Janinai Umiastovskai atitekusiuose rūmuose tuomet buvo rengiama aukštuomenės pobūviai, kuriuose dalyvaudavo net 400-500 svečių. Ypač rūmai išsiskyrė slaptais lietuviškais vakarėliais. XX amžiaus pradžioje buvo atliekama dar viena rekonstrukcija. Sovietmečiu, kadaise didingi rūmai, buvo nusiaubti (išvežta 33 sunkvežimiai baldų bei kitų interjero detalių). Tuomet buvo įkurdintos *Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, Teatro ir muzikos bei Vilniaus miesto kraštotyros muziejai*. Vietoje XX amžiuje italų skulptoriaus Karlo Lorencečio sukurtos rūmų nišų puošusios šventojo Kristoforo skulptūros, kuri sovietmečiu dingo, 1973 metais žymus lietuvių skulptorius Stanislovas Kuzma sukuria naują skulptūrą „Miesto vartų sargybinis“. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, po kruopščių žvalgomųjų tyrimų buvo nuspręsta pastatą rekonstruoti. 1998 metais, čia įsikuria Vilniaus klubas, kurio iniciatyva rūmai prikelti antrajam gyvenimui.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>
<i>Kokias paslaptis slepia buvusių grafų Umiastovskių rūmai, kuriuose šiuo metu yra įsikūręs Vilniaus klubas? Į ekskursiją leidžiamės kartu su Vilniaus klubo atstove Rita Bartkevičiene, 2016.</i>



8. *Rusų dramos teatras – Pohuliankos teatras – Valstybinis Operos ir baleto teatras Basanavičiaus gatvėje (J. Basanavičiaus gatvė 13)*

Kadangi Vilniaus mieste nebuvo specialiai teatrui pastatytų rūmų, taigi privačia iniciatyva 1913 metais pastatomi pirmieji tokia paskirtį atliekantys rūmai. To meto spaudoje šis pastatas buvo vertinamas itin palankiai. Giriamas architektų gebėjimas harmoningai suderinti senosios Krokuvos architektūros elementus su Vilniuje vyraujančiais. Toks architektų sprendimas buvo priimtas specialiai norint atspindėti bendrą abiejų valstybių istoriją. Taip pat sąmoningai buvo pasirinktas pastato komponavimas įstrižai. Siekta teatrą išskirti iš jį supančių gyvenamųjų namų. Visgi atsirado ir kritikuojančių šio teatro gabaritus. Tuo metu 850 žiūrovų talpinantis teatras, buvo įvardintas, kaip per didelis „provincialiam Vilniui“, nors šių laikų architektūros istorikai teigia, jog teatro tūris yra kompaktiškas, o erdvinis išplanavimas yra taupus. Projektuojant šį monumentalų pastatą, nesistengta jo interjerui suteikti itin didelės prabangos bei puošnumo, siekta santūriai dekoruoti tapybos elementais. Taip pat pastatas pasižymi gera akustika, kadangi projektuojant ypatingas dėmesys buvo skiriamas scenos erdvės, gylio bei įrangos planams. Tai puikus XX amžiaus pradžios istorinio eklektizmo bei „art nova“ (naujojo meno) stilių Vilniaus teatro architektūros pavyzdys.

Iki Antrojo pasaulinio karo Didžiosios Pohuliankos (dabartinėje Basanavičiaus) gatvėje vaidino bent dešimt įvairių trupių, tad vilniečiai dažniausiai jį vadindavo tiesiog Pohuliankos teatru. 1939-aisiais Lietuvai atgavus Vilniaus kraštą, lenkų trupes, veikusias pastate, pakeitė lietuviški meniniai kolektyvai. Šiuose teatro rūmuose, vieni kitus keisdami, veikė Lietuvos nacionalinis dramos teatras, Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras bei Valstybinis jaunimo teatras. Kai 1948-aisiais į Vilniaus Basanavičiaus gatvėje esantį teatrą iš Kauno persikelia Operos ir baleto teatras, sostinėje vėl atgimsta miestiečių senai mylimi operos ir baleto spektakliai. Irena Žemaitytė-Geniušienė prisimena: „Mano draugas muzikologas Edmundas Gedgaudas tą laikotarpį yra pavadinęs operomanija <...> vos ne kiekvieną vakarą, ar tėvai žino, ar nežino, bėgdavom į teatrą arba į filharmoniją. Ten buvo mūsų gyvenimas“⁵⁸. Tačiau sovietmečiu kultūra susiduria su spektaklių cenzūra⁵⁹. Sovietinė kontrolė riboją modernesnę spektaklių raišką. Ribojami net kai kurie XX amžiuje sukurti,

⁵⁸ Lunevičiūtė G., Vilniaus atminties punktyrai. Vilnius: BALTO leidybos namai, 2020, p. 217.

⁵⁹ E. Gedgaudas: „J. Basanavičiaus gatvės teatre siautėjusią operos publiką, atėjusią išgirsti iš Sibiro sugrįžusio Antano Kučingio, bet CK ar į juos panašioms ideologoms pabūgus publikos atsako į pirmąją Mefisto frazė: „Štai ir aš!“ – „Fausto“ spektaklis buvo skubiai pakeistas „Pilėnais“, prisišaukiant šimteriopą perpildytos salės reakciją. Salei užiant ant scenos grindų sparčiai daugėjo geltonų ir raudonų dėmelių, bet duetą (kurio nesigirdėjo) traukiančias solistes iš salės svaidomi kiaušiniai ir pomidorai aplenkė. Džentelmeniškas, gražus hepeningas. Nusileidžiant priešgaisrinei metalo pertvarai, iš parterio nugriaudėjo: „Šalin geležinę uždangą!““. Gedgaudas E., Prisijaukinant Vilnių. Vilnius: Versus Aureus, 2015, p. 87.

klasika laikomi baletai bei operos. Nors ir buvo propaguojama „socialistinė kūryba“, visgi jos pasiūla nebuvo tokia gausi, kokios reikalavo valdžia. Taigi sovietinio režimo palaimintų rusų kompozitorių kūrybą buvo galima itin dažnai išvysti teatro scenoje. Švelnėjant politinei priespaudai, *atšilimą* pajuto ir kultūra. Tuomet jau po truputį buvo atstatoma ir repertuaro pusiausvyra. Visgi teatras visuomet stengėsi išlikti centrine ašimi tautinio meno kūrybai bei tikrųjų dvasinių vertybių puoselėjimui. Nepaisant finansinių ar politinių sunkumų, teatre netrūko talentingų, menui pasišventusių asmenybių. Pastąčius naująjį LNOBT pastatą, trupė išsikėlė į A. Vienuolio g. Kelis metus tuščiose Teatro Basanavičiaus g. patalpose 1986-aisiais įsikuria Lietuvos rusų dramos teatras.

Rekomendacija platesniam pažinimui:	
<i>Tezių opera „Liuterio durys“. - Lietuvos rusų dramos teatras. Kompozitorius Giedrius Kuprevičius, libreto autorius Herkus Kunčius, 2018.</i>	
	

9. Tauro kalnas – Profų sąjungų rūmai (V. Mykolaičio-Putino g. 5)

1907-aisiais daktaras Jonas Basanavičius iškėlė idėją Vilniuje pastatyti nacionalinės kultūros židinį – tautos namus, kurių tikslas buvo švieti, vienyti tautą bei stiprinti lietuviškumą sostinėje. 1911 metais išrinktas sklypas ant Tauro⁶⁰ kalno. Pastatas taip ir neiškilo, nors jo statybai pinigų rinko bei aukėjo, daugybė to meto visuomenininkų, tautos šviesuolių bei lietuviškų organizacijų (pavyzdžiui, negalėję atvykti į M. K. Čiurlionio laidotuves užuojautos telegramose nurodė, kad vietoj vainikų aukoja būsimiems Tautos namams). Didžiąją dalį surinktų lėšų 1914 m. Rusų Azijos bankas išsivežė į Rusiją, kuriuos vėliau nacionalizavo bolševikai.

Sovietmečiu buvo svarstyta Tauro kalno viršūnę panaudoti Pergalės parkui su „Pergalės“ paminklu, projektas neįgyvendintas. Vėliau nusprendus statyti naująjį Operos teatrui skirtą pastatą buvo svarstoma Tauro kalno viršūnė, tačiau baiminantis, kad damos žiemos metu pasidabinusios aukštakulniais neįkops į tokį statų kalną, ši idėja nebuvo atmesta.

Visgi buvo nuspręsta, kad miestui reikalinga didelė renginių salė, todėl 1956-iais kalvos viršūnėje iškilo Profesinių sąjungų kultūros rūmai su didžiule 1000 vietų sale. Sovietiniais metais pastate vyko aktyvi kultūrinė veikla: muzikos ir šokių koncertai, kultūros būrelių užsiėmimai. Vienas tokių buvo Vilniaus universiteto Gamtos fakulteto žygeivių klubo

⁶⁰ Dar vadinamas Pamėnkalniu, Moliakalaniu, Perkunkalniu, Velnio, Bufalo kalnu.

"Gabija" dainų klubas. Valdžia galvojo, kad čia išaugs dar vienas puikus tarybinis ansamblis. Profsąjungų rūmuose įsikūrusį kolektyvą stebėti kiekvieną antradienį atvykdavo iš saugumo atsiųstas „specialistas“. Jis nedainuodavo, bet klausydavo, kas dainuojama. Turbūt nepatiko tos dainos, buvo perspėta pakeisti repertuarą. Patriotiškas dainų klubas nenusileido ir nekeitė savo repertuaro. Jauni studentai atsisakė dainuoti, sovietų sistemai pritaikytas dainas. Tuomet iš didelės salės buvo išprašyti į mažesnę salytę, o labai greitai teko dainuoti koridoriuje. Netrukus dainų klubas buvo išprašytas iš Profsąjungų rūmų, nes repertuaras neatitiko tarybinės tikrovės, buvo dainuojamos draudžiamos, partizaninės, buržuazinės dainos. Tuomet ansamblis susirinkdavo dainuoti ant Tauro kalno laiptų. Taip šiuose rūmuose išsilaikė beveik 10 metų. Žygeivių dainų klubo nariai dažnai buvo kviečiami aiškintis saugumui dėl partizaninių ir kitų lietuvių propaguojančių dainų skambėjimo. Būdavo ir grasinimų išmesti iš universiteto, jei neišduos, kas užvedė vieną ar kitą dainą, tačiau kolektyvas vis vien laikėsi savo.

Šiuose rūmuose iki 1982 m. taip pat veikė Jaunimo teatras. Po 1990 m. pastatą nesėkmingai mėginta pritaikyti kino teatrui ir klubui, 2004 m. rūmai smarkiai nukentėjo nuo gaisro. 2019-aisiais nugriauti. 2023 m. šioje vietoje turėtų iškilti nacionalinė koncertų salė „Tautos namai“.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Kultūros diena apie Profsąjungos rūmų virsmą. „Iš Profsąjungų rūmų griuvėsių – Nacionalinė koncertų salė“, 2019</i>	<i>Paskutinis „Dainos teatro“ koncertas, vykęs profsąjungų rūmuose, 1991</i>
	

10. Lietuvos muzikos ir teatro akademija centriniai rūmai – Lietuvos konservatorija – Vilniaus mergaičių gimnazija (Gedimino pr. 42)

Vilniuje 1903 metais to meto Georgijaus (dabartiniame Gedimino) prospekte iškilo konservatyvių formų pastatas, nes projektuojant šį statinį, sostinėje išpopuliarėja modernizmo stilistika, kuri atsisakė per didelio ištaigingumo. Tačiau šis daugiau nei prieš šimtą metų statytas pastatas vis vien išsiskiria reprezentatyvumu. Jo interjeras solidžiai prabangus. Tris pastato aukštus jungia erdvios laiptinės, o koridorius puošia platūs cilindriniai skliautai. Dabar užklydę į viršutinį pastato aukštą, per visą jo plotį galima atrasti LMTA Didžiąją salę, kurios lubas puošia lipdiniai bei išskirtiniai sietynai, joje ir dabar yra nuolat organizuojami klasikinės

muzikos koncertai. Salės didingus, arkinius langus, galima lengvai pastebėti žingsniuojant prospektu. Pastatas ne kartą buvo rekonstruojamas, siekiant modernizuoti patalpas.

Nors šiame ištaigingame pastate Vilniaus konservatorija atsikraustė tik 1947 metais, tačiau nuo jo pastatymo čia dažniausiai yra veikusios švietimo įstaigos. Dabartiniai LMTA Centriniai rūmai buvo pastatyti rusiškai Vilniaus mergaičių gimnazijai. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, čia įsikūrus vokiečių karo ligoninei, gimnazijos koridoriuose kilmingų mergaičių nebeliko. Atgavus nepriklausomybę 1918 metais čia įkuriama pirmoji lietuviška Vilniaus berniukų gimnazija. Tačiau, Lenkijai okupavus Vilnių, mokykla pervadinta Vytauto Didžiojo gimnazija. Visgi lietuviška gimnazija greitai buvo uždaryta, o jos vietoje įsikuriamos dvi lenkiškos mokyklos. Antrojo pasaulinio karo metu, pastate vėl nebelieka mokinių, dabar tai kalėjimo patalpos. Rusų kareiviam pastatą palikus tik 1947 metais, Jono Bendoriaus vadovaujama Vilniaus konservatorija čia pradeda savo veiklą, kuri tęsiasi iki šių dienų. Žinoma, pradžioje čia buvo ne tik konservatorija, viename pastato flygelių veikė Dešimtmetė muzikos mokykla. Po poros metų Vilniaus ir Kauno konservatorijos susijungusios, suformuojama Lietuvos valstybinę konservatoriją⁶¹. Po kelių metų čia studijuoti galima buvo jau ir aktorinį meistriškumą. Atgavus nepriklausomybę Konservatorija pervadinta į Lietuvos muzikos akademiją, o 2004 metais dar kartą keičiamas pavadinimas, nuo tada iki šių dienų ji vadinama Lietuvos muzikos ir teatro akademija.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>LMTA projektas. Virtualus choras Lietuva, Vaclovas Augustinas „SANCTUS“, 2018</i>	<i>Teminis kino žurnalas apie aktorinio meistriškumo katedros 25 metų jubiliejų, 1978.</i>
	

- *Vaidilos teatras – Vaidilos skrajojantis teatras (A. Jakšto g. 9)*

⁶¹ Muzikologas Edmundas Gedgaudas savo prisiminimų knygoje apie Vilnių yra aprašęs sovietmečiu perorganizuotus konservatorijos rūmus: „Dar sovietmečiu daugiau nei pusė platus, rektorato link vedančio Konservatorijos koridoriaus buvo paaukota kabinetėliams. Peregorodkos, toji buitinė sovietinės ideologijos išraiška, itin sėkmingai sudarkydavo buržujiškai atrodžiusį pastatą pridarydama užkaborių, skirtų tupėti iš tuščių į kiaurus pilstantiems „etatams“. Erdviuose gyvenamuosiuose namuose iš vieno buto būdavo daromi du, trys, o kartais ir daugiau.“. Gedgaudas E., Prisijaukinant Vilnių. Vilnius: Versus Aureus, 2015, p. 31.

Taip pat prisiminimuose jis vaizdinai pateikia sovietinio gyvenimo peripetijas: „Kur visi taip sužiuro pro Konservatorijos (dabar sakykite – Akademijos) antrojo aukšto koridoriaus langus? Ogi į seną fortepijoną, tempiamą per dar neasfaltuotą kiemą, kurio viduryje stoviniuoja kirviais ginkluoti vyrai. Instrumentui priartėjus jie pakelia didįjį dangtį, atlošia ir paleidžia kristi, o šis sutrinksi, sugergžda, bet nuo korpuso neatsiskiria. Tada pasitelkiami kirviai, kurie dangčiui nukritus kreipiami į klaviatūrą, ažūrinę natų atramą, korpusą – bet kur ir bet kaip. Toliau nebežiūrėdamas ir retoriškai pasiteiravęs, kas čia vyksta, iš karto išgirstu, kad taip reikia, nes šį seną fortepijoną nurašė, tad turi būti užtikrinta, kad juo jau niekas nepasinaudos. Leisdamasis laiptais tebegirdžiu kieme trinksint, bet prisiklausiusiam apie uždarytą Vilniaus bažnyčių likimą dar vienas panašus veiksmas jau atrodo bemaž natūralus – tokie dabar laikai...“. Gedgaudas E., Prisijaukinant Vilnių. Vilnius: Versus Aureus, 2015, p. 48.

Šis netoliese nuo Gedimino prospekto nutolęs XIX amžiaus architektūros perlas išsiskiria išskirtine neogotikine stilistika, kurią galima atpažinti tuo metu statytų bažnyčių fasaduose. A. Jakšto gatvės 9 numeriu pažymėtame pastate pirmasis įsikūrė jo projektuotojas M. Prozorovas, kuriam su šeimyna priklausė 14 kambarių patalpos. Likusios erdvės buvo nuomojamos parduotuvėms, butams, geležinkeliečių klubui bei gyvavo architekto žmonos įkurta mergaičių gimnazija. XX amžiaus pradžioje pastate įrengtoje puošnioje salėje vyksta mokslininkų, menininkų, visuomenininkų susibūrimai. Ji tampa populiaria Vilniaus inteligentijos susibūrimų viena, taip pat užgimsta teatrinė veikla, suvaidinamas lietuviškos kultūros atgimimą simbolizuojantis spektaklis „Amerika Pirtyje“. Prabėgus keliems dešimtmečiams režisieriaus Juozo Kanopkos iniciatyva įkuriamas Skrajojantis Vaidilos teatras. Tarpukariu pastatas nukentėjo nuo į jo stogą įsirežusio dviviečio lėktuvo, kuris taip pat apgadina ir kelis pastato aukštus. Kur kas labiau pastatas nukentėjo Antrojo pasaulinio karo metu, tačiau 2015 metais jis buvo rekonstruotas ir anksčiau buvusi puošni salė išdabinama naujai ir vėl tampa nauju kultūros židiniu, kuriame nuolat vyksta klasikinės muzikos koncertai bei veikia „Vaidilos“ teatras.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Luko Geniušo rečitalis Vaidilos teatre, 2017.</i>	<i>Andriaus Žlabio fortepijoninis rečitalis Vaidilos teatre, 2018.</i>
	

11. Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras (A. Vienuolio g. 1)

Nors operos meno pradžia Vilniuje datuojama anksčiau nei daugelyje kitų Europos sostinių (1636 m.), kai Vladislavo Vazos iniciatyva Žemutinės pilies rūmų teatre parodyta pirmoji opera, visgi šiam menui specialiai skirtas pastato miestas neturėjo dar ilgai.

Ypač išpopuliarėjus operai, XIX amžiaus viduryje, daugelyje didžiųjų Europos miestų imami statyti operos teatrai, deja tuo metu Rusijos imperijai priklausančios Lietuvos sostinėje šis menas (neturėdamas pakankamo finansavimo) glaudžiasi dabartinės miesto rotušės pastate, kur tuomet rekonstravus pastatą įkuriamas Mažasis miesto teatras (jame veikia iki 1924-ųjų).

Lenkmečiu lietuvių operos kūrimasis persikelia į Kauną. 1920-aisiais laikinojoje sostinėje Lietuvių meno kūrėjų draugijos įkurtoje Operos vaidykloje įvyksta pirmoji operos premjera G. Verdi „Traviata“, kadangi ji triumfavo gruodžio 31-ąją, taigi jau šimtas metų, kaip šią

dieną švenčiame lietuvių operos gimtadienį. Operos vaidykoje, pradėjus kurti baletus bei dramos spektaklius, ši įstaiga pervadinama Valstybės teatru, kuriame iki sovietinės okupacijos buvo sukurta 41 kompozitoriaus 61 operos pastatymas bei 29 kompozitorių 36 baletai. Buvo statomi tiek lietuvių tiek įvairių pasaulio kompozitorių spektakliai. Skambėjo ne tik tuo metu populiari romantinė muzika, tačiau taip pat buvo statomi laikmečio moderniausi kūriniai. 1933-aisiais čia parodomas ir pirmasis lietuviškas baleto spektaklis⁶².

Sovietams okupavus Lietuvą, lietuviško teatro veikla susiduria su įvairiais sunkumais, tačiau vis vien buvo ugdomos operos meno pajėgos, dėl to 1940-aisiais įsteigiama Kauno Operetė (dabar tai Kauno Muzikinis teatras).

Visam laikui į Vilnių Valstybės teatro opera ir baletas persikelia tik 1948-iais, tačiau būtent tokiai veiklai pritaikytas teatras pastatomas tik 1974-iais. Naujieji operos ir baleto teatro rūmai suprojektuoti architektės E. N. Bučiūtės, kartais yra gretinami su fantomo siluete išnyrančiu iš Neries upės, kuri teka gretimais. Tai „žalčio karūna“ padabintas juodų ir baltų stačiakampių formos fasado pastatas, kuriame atsispindi vėlyvasis modernizmas. Tai lyg tradicijos ir modernumo sąjunga, kurią kuria pasirinktos tradicinės lietuviškos medžiagos formuodamos modernias, atviras pastato formas bei erdves. Link pagrindinio teatro įėjimo laiptais kylanti žiūrovą pasitinka stiklu uždengtas teatro fojė, kurio originalius, novatoriškus, čekiškus sietynus gali matyti kiekvienas praeivis. Teatro interjeras formuojamas raudono molio plytų, gelsvo stiklo, žalvario bei natūralaus medžio interjero detalių sąveika, kuri sukuria šiltą atspalvių atmosferą.

Atgavus nepriklausomybę, atsikračius penkiasdešimt metų slėgusios priespaudos, atgaunama laisvė kurti, nepriklausomai formuoti repertuarą bei glaudžiai bendradarbiauti su visu pasauliu, kurti bendrus projektus, organizuoti gastroles. Naująją šios įstaigos gyvenimo etapą įamžina naujas statusas - nacionalinė institucija⁶³.

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Kino žurnalas apie Vilniaus Operos ir Baleto teatrą, jo gastroles Maskvos Didžiąjame teatre, ateinančio sezono planus, 1986.</i>	<i>Laida „Tegyvuoja klasika“ apie Dž. Verdžio operą „Traviata“, 2004.</i>
	
<i>Tarp dalių (ne)plojama. Muzikos ir šokio sintezė: ko</i>	<i>Baletas „Procesas“. Kompozitorius Mindaugas</i>

⁶² Trijų vienaveiksmių J. Gruodžio „Jūratė ir Kastytis“, B. Dvariono „Piršlybos“, V. Bacevičiaus „Šokių kūryba“ baletų triptikas.

⁶³ Nuo 1998 metų tampa Lietuvos nacionaliniu operos ir baleto teatru.

<i>tikisi kompozitorius ir orkestras, o ko – šokėjai?, 2020</i>	<i>Urbaitis, choreografas Martynas Rimeikis, 2018</i>
	
<i>Baletas „Romeo ir Džuljeta“. Kompozitorius Sergej Prokofjev, choreografas Krzysztof Pastor, 2017</i>	<i>Tutti! - LNOBT choro koncertas Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro choro koncertas TUTTI!, 2017</i>
	

12. Vilniaus Kongresų rūmai (Vilniaus g. 6/14)

Kitoje LNOBT pusėje lengvai galima pastebėti monumentalų pastatą, kuriame nuo 1999-ųjų yra įsikūręs Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (LVSO), kurio vyriausiasis dirigentas bei meno vadovas jau 31-ius metus yra Gintaras Rinkevičius. Nuo 2006-ųjų LVSO drauge su Dalios Ibelhauptaitės vadovaujama „Vilnius City Opera“ Vilniaus kongresų rūmuose pradėjo kurti operos spektaklius, taip pat orkestro iniciatyva yra atliktas ne vieną koncertinis operos pastatymas („Ledi Makbet iš Mcensko apskrities“, „Žaidimas“, „Parsifalis“ ir t.t.).

Vienoje didžiausių Vilniaus koncertų salėje yra apie 1000 sėdimų vietų, joje nuolat skamba muzika. Tai ne tik akademinės muzikos centras, tačiau čia taip pat vyksta ir populiariosios kultūros renginiai. Tai yra pagrindinė tarptautinio šiuolaikinės muzikos festivalio „Gaida“ bei džiaz festivalio „Kaunas Jazz“ scena Vilniuje. Šioje scenoje koncertavo žymiausi ne tik Lietuvos, bet ir užsienio muzikai (Violeta Urmana, Asmik Grigorian, Sergejus Larinas, Sergejus Leiferkusas ir kt.).

Šis iš aplinkinių pastatų itin išsiskiriantis statinys 1984-aisiais buvo projektuojamas kaip politinio švietimo namai. „Stambių kubų tūris, laiptuota kompozicija ir kolona, kaip įėjimo akcentas, - visa tai vėlyvojo modernizmo, pretenduojančio į postmodernizmą, bruožai“⁶⁴. Tokios architektūrinės tendencijos vyravo tų laikų projektuojamuose visuomeninės paskirties pastatuose. Tačiau penkiolikai metų užtrukusios statybos, pakeista statinio paskirtis iki šiol juntama tiek koncertiniai įstaigai netinkamame išplanavime, tiek ir salės akustikoje⁶⁵.

⁶⁴ Drėmaitė M., Leitanaite R., Reklaitė J., Vilnius 1900-2016: architektūros gidas. Vilnius: Lapas, 2016, p. 207.

⁶⁵ „Kongresų salė buvo projektuota kalbiniais pranešimams, todėl jos architektūrinė akustika nėra pritaikyta klasikinės muzikos koncertams. Didelė dalis žiūrovų „gauna“ netinkamą tiesioginio ir atsispindėjusio garso proporciją. Salės lubos akustiškai nėra tinkamos, nes dėl architektūrinių sprendinių padarytos per plokščios, todėl tinkamai neatspindi garso į žiūrovus. Netinkama salės forma sukuria per trumpą aidėjimo laiką. Koncertų

<i>Rekomendacija platesniam pažinimui:</i>	
<i>Pirmasis orkestro koncertas. Gražiausia simfoninė muzika. Groja Jaunimo simfoninis orkestras (LVSO), skamba L. van Beethoven, J. Brahms, 1989.</i>	<i>LVSO koncerto įrašas. H. Berlioz. Dramatinė legenda „Fausto pasmerkimas“, 2018.</i>
	
<i>Festivalio „Gaida 2019“ uždarymo koncertas, 2019.</i>	<i>„Tegyvuoja klasika“ LVSO operų pastatymų apžvalga, XIV kūrybinio sezono premjeros - R. Leonkavalo operos „Pajacai“ fragmentai, 2003.</i>
	

salės aidėjimo trukmė turėtų būti didesnė. Šoninės salės sienos nesukuria tinkamų pirmųjų atspindžių salės centre. Vietos po balkonu akustiškai yra ydingos, dėl lęšio formos žemų lubų ir galinės sienos iš gerai garsą atspindinčių medžniagų. Natūralios akustikos salėse lubos atlieka garso sustiprinimo ir paskleidimo funkciją, tačiau šiuo atveju salės forma viduryje sukuria kliūtį tinkamam garso sklidimui. Scenos šoninės sienos yra per daug išskleistos, o pati scena per daug išsikišusi į salę, todėl muzikantams (ypač stovintys arčiausiai žiūrovų) iškyla problemų girdint kolegas/save. Parterio kairys ir dešinys flangai smarkiai pablogina salės natūralios akustikos charakteristikas. Architektūrinės akustikos gerinimo sprendinių tikslas – padidinti salės aidėjimo laiką virš 1,8 sekundės (salėje su žiūrovais)“, Vilniaus Kongresų rūmų rekonstrukcija. Prieiga per internetą: <https://akustikaplius.lt/projektas/vilniaus-kongresu-rumai/> [žiūrėta 2020 04 20]

Išvados

Išnaudojant nykstančias ribas tarp aukštosios ir žemosios kultūros, individualios ir masinės kūrybos, pamirštami skirtumai tarp kultūros ir turizmo. Susiejus šias sferas atsiranda nauja pasaulio pažinimo priemonė. Kultūros industrijoms plečiantis, kuriami kultūrinio turizmo produktai, kurie tampa žmogaus gyvenimo būdui svarbiais įrankiais, naujaisiais atributais, apibrėžtais dalykais, potyriais. Tai suteikia galimybę praturtinti vartotojo kultūrinį bei socialinį gyvenimą. Ne iš tradicijos atsineštoji, šeimose paveldėtoji, bet naujai sukurtoji kultūros pažinimo terpė tampa ypač patraukli jaunimui.

Sėslus tėvų, senelių gyvenimo būdas, kurį niokojo karai ir įvairios okupacijos, jaunimui nėra natūrali savastis. Išsiaiškinta, kad dinamiškas kultūrinio turizmo augimas visuomenei, kuri tampa vis mobilesne ir smalsesne, nuolat siekianti patirti naujų gyvenimiškų ir meninių įspūdžių, tampa ne tik laisvalaikio praleidimo priemone, bet ir dvasinio bei kultūrinio ugdymo šaltiniu. Apie tai byloja viešųjų įstaigų VŠĮ „Keliauk Lietuvoje“ ir sostinės turizmo veiklos koordinatoriai, tarptautinio turizmo Vilniuje projektų vadovai, VŠĮ „GoVilnius“⁶⁶, darbų apimtis ir pobūdis. Abi įstaigos fiksuoja vis naujus turistų pasiūlymus ką jie norėtų regėti Lietuvoje. Ir Lietuvos, ir užsienio kultūrinio turizmo organizatoriai šiandien ieško priemonių, kurios suaktyvintų ir sužadintų turistų smalsumą ir taip padidintų jų srautus pažinti Lietuvą.

Ieškant priemonių, kurios interaktyviai supažindintų su senuoju ir naujuoju Vilniaus gyvenimu, pasitelkiami turistiniai maršrutai, kurie iš skirtingų rakursų primena Vilniaus miesto kultūrinį gyvenimą įvairiais jo periodais.

Savo bakalauro darbe siekiau sukurti asmeninį turistinį maršrutą „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“, tai buvo bandymas per 3 valandas pažinti Vilniaus muzikinį kultūrinį gyvenimą, keliaujant per istoriškai muzikinei raidai svarbias vietas. Manau, kad kiekvienas norintis išbandyti šį maršrutą, jo objektus gali sukeisti vietomis kaip kaladėles ir gauti savo norimų pažinti vietų maršrutą. Juk vieni mėgsta eiti vienomis gatvelėmis, kitiems yra sunku įveikti maršrutą lipant į kalną. Norėdama, kad maršrutas būtų turiningas, gal kai ką akcentavau per daug konkrečiai, todėl kiekvienas einantis šiuo maršrutu, visada turės kur įterpti savo įžvalgą ir stabtelėti prie jam itin patinkamo namo, istoriškai svarbaus lango, paminklo ar visų mėgstamos istorinės vietos. Atsirenkant svarbiausius kultūros židinius, įvykius bei asmenybes, sukurtas žemėlapis, kurio dėka formuojamas maršrutas telpantis į laiko ir vietos ribas, todėl maršrutas nusidriekia centrinėje miesto dalyje.

⁶⁶ Tai oficiali Vilniaus miesto plėtros agentūra, suteikianti visą reikalingą informaciją apie miestą lankytojams, investuotojams, atvykstantiems darbuotojams, verslininkams ir įmonėms

Siekiant supažindinti su platesniu objektų pažinimu pasitelkti QR kodai. Kuriais suteikiama vizuali bei muzikinė objektų interpretacija. Šių kodų dėka galima pažinti kai kurias erdves iš paukščio skrydžio, aplankyti pastatų požemius, pamatyti vieną paskutiniųjų Dainos teatro koncertų Profsąjungų rūmuose, klausytis klasikos perlų skaitmeninėje Lietuvos Nacionalinės filharmonijos salėje, pasinerti į kelionę laiku, kai buvo pradėti atstatinėti Valdovų rūmai ir kt.

QR kodų sistemą, rengiant muzikines ekskursijas Vilniuje, galima išplėsti. Tačiau atrenkant juose talpinamą informaciją susiduriama su keliomis problemomis. Pirmiausia, stinga, kai kurioms temoms iliustruoti reikiamų pavyzdžių, kurie būtų prieinami viešai. Priežastys yra gana aiškios: archyvinės medžiagos susidėvėjimas, nedetalizuoti viešai prieinamuose archyvuose esamos medžiagos aprašai bei autorių teisių apribojimai.

Iliustruodama turistinį maršrutą „Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“ naudojami viešai prieinama informacija. Tačiau esant didesniems laiko ir finansiniais resursams, galima būtų sukurti kur kas platesnį bei išsamesnį asmeninį pažinimo gidą. Tokiu atveju būtų reikalingas bendradarbiavimas su kitų sričių specialistais.

Įvairiais laikotarpiais Vilniaus miesto veidas keitėsi. Veikiant istoriniams įvykiams, okupacijoms, santvarkoms nuolat keitėsi kultūrinių įstaigų lokacija, jų paskirtis. Vilniaus miestas visuomet buvo ir vis dar yra apdovanotas išskirtinėmis asmenybėmis, kurios didžiulę įtaką turi visos valstybės ir tautos formavimuisi. Tenka apgailestauti, kad specialių, išskirtinių muzikinių ekskursijų nebegali vesti mūsų didžiosios muzikų asmenybės. Vyresniosios kartos muzikologai prisimena, kokie buvo smagūs ir informatyvūs muzikiniai pasivaikščiojimai – ekskursijos su Vytautu Povilu Jurkštu, Edmundu Gedgaudu, Rimantu Gučiu ir kitais, kurie turėjo savo įžvalgas apie senąją muziką, skambėjusią Vilniuje, čia gaudusius vargonus, ir pažįstančius labai muzikalias senojo Vilniaus kerteles. Šiandien būtina išlaikyti tą tradiciją, tačiau mėgautis, ne tik unikalia pastatų istorija, bet ir sugebėti džiaugtis, analizuoti, o gal net ir liūdėti dėl kai kurių įvykių, vykusių tuose muzikiniuose pastatuose. Mums, jaunesiems muzikologams, užaugusiems nepriklausomoje Lietuvoje, gebantiems šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis pasiekti įvairias raiškos, komunikacijos formas, būtina susieti praeitį ir dabartį.

Darbo eigoje, analizuojant įvairių autorių metodines pastabas, sudarant šiuolaikinius maršrutus, teko aptikti vienokių ir kitokių metodų, bet daugelis pabrėžė, jog labai svarbu pasirinkto maršruto tikslas bei funkcijos išgryninimas, tematika. Tenka sutikti, jog šiandien daugelis jaunų žmonių informaciją priima ne ausimis, bet akimis, todėl labai svarbu turistinį

objektą ne tik „apipasakoti“, bet įtikinamai iliustruoti vaizdine medžiaga, ieškoti įtikinamų citatų.

Gido profesionalumą liudija jo gebėjimas prisitaikyti prie auditorijos ir įtikinamas profesinių žinių perteikimas. Taigi perduoti esamas žinias auditorijai – svarbiausias gido vaidmuo. Be reikalo yra priešinamos vyresnio amžiaus ir jaunimo auditorijos, kadangi ir vieni, ir kiti trokšta gerų nuotykių, žinių, ar bent minimalaus pažinimo. Ekskursijos vedimo metu išbandomas gido gebėjimas valdyti auditoriją, pagal situaciją adaptuoti informaciją, oratoriniai gebėjimai.

Muzikinių-kultūrinių maršrutų pasiūla Vilniaus mieste tarsi ir yra, bet sistemos vis dėl to trūksta. „Go Vilnius“ bei kitų organizacijų projektų vadovai ir organizatoriai ne visada suspėja, taip pat tam trūksta lėšų, kad visus egzistuojančius kultūrinius maršrutus populiarintų visais kanalais. Taigi šiandien svarbiausias dėmesys skiriamas internetinei erdvei, kurioje pasiekti, kai kuriuos maršrutus, ekskursijų aprašus, nėra sunku. Taip pat, žinant, kad kultūrinės įstaigos stengiasi, kad Vilniaus įvažiuojamasis bei vietinis turizmas neštų pelną į jų bei Vilniaus miesto biudžetą.

Muzikologų kultūrinės vizijos ir ekonominė tikrovė visada tarpusavyje turės nemažai įtampos, lėšų stygius labai dažnai sustabdo muzikos svetainių kūrimą, platesnį kultūros renginių pristatymą, bet reikia tikėtis, kad menininkų pastangos matyti Vilnių, kaip didingą Europos miestą, atvirą visam pasauliui, virs tikrove.

Literatūra

1. Augulytė M., *Lietuvos nacionalinė filharmonija. Septyniasdešimties metų kelias*. Vilnius: Aidai, 2010.
2. Bakutytė V., *Vilniaus teatras: egzistencinių pokyčių keliu 1785–1915*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2011.
3. Barauskaitė J., *Ekskursijos rengimo ir vedimo metodika*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2012.
4. Baužienė M., *Pasižvalgymas anapus Vilniaus miesto gynybinės sienos*. Vilnius: Savastis, 2015.
5. Baužienė M., *Pasižvalgymas po senojo Vilniaus mūrus*. Vilnius: Savastis, 2012.
6. Bruveris J. V., *Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2006.
7. Čaplinskas A. R., *Vilniaus atminimo knyga. Mieste įamžintos asmenybės*. Vilnius: Charibdė, 2011.
8. Čaplinskas A. R., *Vilniaus istorija: legendos ir tikrovė*. Vilnius: Charibdė, 2010.
9. Čaplinskas A. R., *Vilniaus gatvių istorija. Pilies gatvė*. Vilnius: Charibdė, 2005.
10. Čaplinskas A. R., *Vilniaus gatvių istorija. Valdovų keliais. Didžioji gatvė*. Vilnius: Charibdė, 2002.
11. Daly J. A., Engleberg I., *Presentations in Everyday Life*. London: Pearson; 3 edition, 2001.
12. Datzira-Masip J., *Cultural Heritage Tourism – Opportunities for Product Development: The Barcelona Case*. London: Emerald Group Publishing Limited, 2005.
13. DeFleur M. L., Everette D. E., *Understanding Mass Communication*. London: Houghton Mifflin (T), 1994.
14. Drėmaitė M., Leitanaite R., Reklaitė J., *Vilnius 1900-2016: architektūros gidas*. Vilnius: Lapas, 2016.
15. Drėmaitė M., Petrulis V., Tutlytė J., *Architektūra sovietinėje Lietuvoje*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2012.
16. Frankas J., *Atsiminimai apie Vilnių*. Vilnius: Mintis, 2001.
17. Garalis A., Švagždienė B., *Ekskursijos kaip edukacinės paslaugos, samprata ir esmė*. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Šiaulių universitetas. 2008. 4 (13).
18. Gedgaudas E., *Prisijaukinant Vilnių*. Vilnius: Versus Aureus, 2015.
19. Giunterytė-Puzinienė G., *Vilniuje ir Lietuvos dvaruose*. Vilnius: Tyto alba, 2005.

20. Glemža J. R., *Istoriniai Lietuvos architektūros paveldo interjerai: istorija, tvarkyba, vertinimas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2014.
21. Glemža J. R., *Lietuvos istorijos miestai – „sena ir šiuolaikiška“, Istoriniai miestai. Sena ir šiuolaikiška*. Vilnius: Savastis, 2003.
22. Grinius J., *Vilniaus meno paminklai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994.
23. Jafari J., *Encyclopedia of Tourism*. Ženeva: Springer International Publishing, 2003.
24. Jakučiūnaitė - Kubertavičienė R., *Kelionių sudarymas*. Vilnius: Agora, 2005.
25. Jampolskienė A., *Alternatyvus turizmo vystymo kryptys Lietuvoje*. Magistro darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
26. Junkiavičienė A., *Vilniaus senamiesčio ansamblis*. Vilnius: Vaga, 1969.
27. Kirkoras A. H., *Pasivaikšėjimai po Vilnių ir jo apylinkes*. Vilnius: Mintis, 2012.
28. Klimka L., *Rimtos, juokingos ir graudžios senojo Vilniaus istorijos*. Vilnius: Žara, 2018.
29. Kotler Ph, Haider D. H. , *Marketing Places– Attracting Investment, Industry, and Tourism to Rities*. Čikaga, Free Press, 2002.
30. Kotlubajus E., *Radvilos*. Vilnius: Mintis, 1995.
31. Kraševskis J. I., *Vilnius per amžius*. Vilnius: Briedis, 2017.
32. Lukšionytė – Tolvaišienė N., *Istorizmas ir modernas Vilniaus architektūroje*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2000.
33. Lunevičiūtė G., *Vilniaus atminties punktyrai*. Vilnius: BALTO leidybos namai, 2020.
34. Mackonis R., *Iš kavinės į kavinę*. Vilnius: Unito leidykla, 1994.
35. Mareckaitė G., *Šiapus ir anapus Vilniaus vartų*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2009.
36. Narbutienė O., *Muzikinis Kaunas 1920 – 1940*. Vilnius: Šviesa, 1992.
37. Pocevičius D., *Istoriniai Vilniaus reliktai 1944–1990, I dalis*. Vilnius: Kitos knygos, 2018.
38. Pocevičius D., *100 istorinių Vilniaus reliktų*. Vilnius: Kitos knygos, 2016.
39. Poškus V., *Nedingęs Vilnius: miesto akupunktūros*. Vilnius: Tyto alba, 2016.
40. Richards G., *Cultural Tourism in Europe*. Budapeštas, CAB International, 2007 .
41. Samalavičius S., *Vilniaus Rotušė*. Vilnius: Mintis, 1979.
42. Schreiber A., *Multicultural Marketing*. Niujorkas, McGraw-Hill, 2000.
43. Šulcė S., *Vilniaus istorijos: gidas po XVIII a. miestą*. Vilnius: Tyto alba, 2019.
44. Tiukšienė Z., Sisaitė N., *Pasižvalgymai po Vilnių. Miesto mikrorajonai. – Vilnius*. Vilnius: Versus aureus, 2015.
45. Vaišvilaitė I., *Pasivaikšėjimai po krikščioniškąjį Vilnių*. Vilnius: Baltos lankos, 2017.

46. Venclova T., *Vilniaus vardai*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2017.
47. Viliūnė G., Urbakavičius R., *Vilniaus šventovės: istorija, legendos, asmenybės, dabartis*. Vilnius: Alma littera, 2016.
48. Vilkėlienė A., *Opera*. Vilnius: Kronta, 2000.

Elektroniniai duomenys:

49. 2019 m. Lietuvos turizmo statistika. Prieiga per internetą: <https://www.lithuania.travel/lt/news/turizmo-statistika> [žiūrėta 2020 05 01].
50. Angeloni S., *Cultural tourism and well-being of the local population in Italy*, 2013 [žiūrėta 2020 04 01] Prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/24873354?seq=1&cid=pdf-reference#references_tab_contents
51. Apie projektą, M. K. Čiurlionio kelias. Prieiga per internetą: <http://ciurlioniokelias.lt/apie-projekta/> [žiūrėta 2020 05 09]
52. Architektūra. Prieiga per internetą: <https://www.katedra.lt/architektura/> [žiūrėta 2020 05 01]
53. Bakutytė V., mokyklinis teatras Lietuvos teritorijoje. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/mokyklinis-teatras-Lietuvos-teritorijoje-118061> [žiūrėta 2020 05 11]
54. Baškienė R., Jurgis Matulaitis: „Baudžia mane Dievas Vilniumi“, 2016 07 15 [žiūrėta 2020 04 25]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2016-07-15-jurgis-matulaitis-baudzia-mane-dievas-vilniumi/146651>
55. Baškienė R., Marija Šlapelienė – apsisprendusi būti lietuve, 2018 06 24 [žiūrėta 2020 04 25]. Prieiga per internetą: <http://litanistusamburis.lt/rasa-baskiene-marija-slapeliene-apsisprendusi-buti-lietuve/>
56. Bulotaitė N., Teatro salės istorija, 2015 06 29 [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: <https://naujienos.vu.lt/teatro-sales-istorija/>
57. Dainienė D., Sisaitė N., Jaša Heifecas (Jascha, Joseph Heifetz), 2017 [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: <http://www.vilnijosvartai.lt/personalijos/jasa-heifecas-jascha-joseph-heifetz/>
58. Galinis R., Monkevičius M., Jubiliejų minintys Valdovų rūmai: „patriotinių statybų“ simbolis ar atviros istorijos pasakotojas?, 2017-05-10 [žiūrėta 2020 05 10]. Prieiga per internetą: <https://www.alfa.lt/straipsnis/50171960/jubilieju-minintys-valdovu-rumai-patriotiniu-statybu-simbolis-ar-atviros-istorijos-pasakotojas>

59. Hadyn I., *The impact of political instability on tourism: Case of Thailand*, 2003 [žiūrėta 2020 03 27] Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/262850260_The_impact_of_political_instability_on_tourism_Case_of_Thailand
60. Hinsberg A., Bérungs R., Ambrozaitis K., *Baltijos šalių Kultūrinio turizmo politikos dokumentas*, [žiūrėta 2020 03 27] Prieiga per internetą: https://unesco.lt/uploads/file/failai_VEIKLA/kultura/kulturinis_turizmas/Baltijos_saliu_kulturinio_turizmo_politikos_dokumentas.pdf
61. Lietuvos statistika, Turizmas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/turizmas> [žiūrėta 2020 05 01].
62. Lietuvos statistikos departamentas, Turizmo sektoriaus pridėtinė vertė. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=7018672> [žiūrėta 2020 05 01].
63. M. K. Čiurlionio Vilnius, 2019 10 05 [žiūrėta 2020 05 01]. Prieiga per internetą: https://mkcnamai.lt/lt/renginiai/ekskursija-m-k-ciurlionio-vilnius/?fbclid=IwAR2g9ckXFRUg3jskQt1yxTgALA-FfgzUy1Uz18GdWykGKHs52jv_9s2cVKw
64. Melnikas L., Heifetzas sugrįžta..., *Muzikos barai*, Nr. 470-471, 2017 balandis [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: https://issuu.com/lietuvosmuziksajunga/docs/mb_2017_3-4issu
65. Meno genas inf., Festivalis „Muzika erdvėje“ keliaus po Ričardo Gavelio Vilnių, Muzikos antena, 2018 10 03 [žiūrėta 2020 05 01]. Prieiga per internetą: <https://muzikosantena.lt/2018/10/03/festivalis-muzika-erdveje-keliaus-po-ricardo-gavelio-vilniu/>
66. Raguotienė G.. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/Marija-Slapeliene-92582> [žiūrėta 2020 04 25]
67. Richter L. K., *Chapter Title: Exploring Alternative Strategies for Tourism Development: Is There a Better Way?*, 1989 [žiūrėta 2019 12 21] Prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/j.ctv9zcjr9.13?seq=1#metadata_info_tab_contents
68. UNESCO, „Stanislovas Moniuška“ maršruto lankstinukas, 2019 [žiūrėta 2020 04 01]. Prieiga per internetą: https://unesco.lt/images/Straipsniu_dokumentai/Stanislaw-Moniuszko_atvirukas.pdf
69. Unikauskaitė M. *Kultūrinis turizmas – puikus būdas pažinti šalį*, 2012 [žiūrėta 2019 12 21], Prieiga per internetą: <https://kultuve.wordpress.com/2012/03/27/kulturinis-turizmas-puikus-budas-pazinti-sali/>

70. Vilniaus Kongresų rūmų rekonstrukcija. Prieiga per internetą: <https://akustikaplius.lt/projektas/vilniaus-kongresu-rumai/> [žiūrėta 2020 04 20]
71. Vilniaus pokeris, Neakivaizdinis Vilnius. Prieiga per internetą: <https://neakivaizdinisvilnius.lt/studijos/vilniaus-pokeris/> [žiūrėta 2020 05 01]
72. Vilniaus universitete – karaliaus teatras, 2010 04 15 [žiūrėta 2020 05 11]. Prieiga per internetą: <http://m.technologijos.lt/cat/3331,/article/S-12451>
73. Vytauto Kernagio Vilnius, Neakivaizdinis Vilnius. Prieiga per internetą: <https://neakivaizdinisvilnius.lt/studijos/vytauto-kernagio-vilnius/> [žiūrėta 2020 05 09]
74. XVII Tarptautinio dainuojamosios poezijos festivalio „Tai-aš“ programa. Prieiga per internetą: <http://kultura.lt/lt/articles/view/532> [žiūrėta 2020 05 01]
75. Architektūros ir urbanistikos tyrimų centras. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/> [žiūrėta 2020 05 06]
76. Open House Vilnius. Prieiga per internetą: <https://www.openhousevilnius.lt/> [žiūrėta 2020 05 06]
77. Maršrutų žemėlapiai. Prieiga per internetą :www.neakivaizdinisvilnius.lt [žiūrėta 2020 04 01]
78. Vaizdo įrašų platforma. Prieiga per internetą: www.youtube.com [žiūrėta 2020 04 01]
79. LRT mediateka. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka> [žiūrėta 2020 04 01]

Priedai

Priedas nr. 1

Esamų muzikinių kultūrinių maršrutų bei ekskursijų suvestinė

Pavadinimas	Tematika	Nuoroda
<i>Kunigaikščiai Oginskiai. Meilė muzikai ir tėvynei</i>	Apie kunigaikščių Oginskių giminę Lietuvoje, kuri garsi ne tik politikais, Tėvynės patriotais, bet ir talentingais muzikais bei dosniais kultūros ir švietimo mecenatais.	https://www.facebook.com/events/almynos-ekskursijos/ekskursija-kunigaik%C5%A1%C4%8Ddai-oginskiai-meil%C4%97-muzikai-ir-t%C4%97vynei/488659515081986/
Vytauto Kernagio Vilnius*	Maestro takais po Vilnių: nuo vaikystės namų iki didžiųjų scenų	https://neakivaizdinisvilnius.lt/studijos/vytauto-kernagio-vilnius/ http://www.kernagis.lt/wp-content/uploads/2012/11/Vytauto-Kernagio-Vilnius.pdf
M. K. Čiurlionio kelias*	M. K. Čiurlionio svarbių gyvenimo ir kūrybos vietų žemėlapis, kuris inicijuotas 150 gimimo metų jubiliejaus (švenčiamo 2025 m.)	http://ciurlioniokelias.lt/zemelapis/
Ekskursija – koncertas M. K. Čiurlionio Vilnius	Pasivaikščiojimas Mikalojaus Konstantino Čiurlionio Vilniaus miesto vietomis, prisimenant svarbiausius jo gyvenimo įvykius bei Roko Zubovo koncertas Čiurlionio namuose.	https://mkcnamai.lt/lt/renginiai/ekskursija-m-k-ciurlionio-vilnius/
Ekskursija – koncertas S. Moniuškos Vilnius	Ekskursija įdomiausiais garsaus kompozitoriaus kūrybinės veiklos pėdsakais, kartu susipažįstant su miesto kultūrinio gyvenimo sunkumais ir entuziazmu, ir koncertas.	https://www.gatvesgyvos.lt/naujienos/s-moniuskos-vilnius-ekskursija-ir-koncertas/
Stanislovas Moniuška*	Svarbiausi kompozitoriaus gyvenimo įvykiai Vilniuje bei jo vardo įamžinimas Lietuvoje.	https://unesco.lt/images/Straipsniu_dokumentai/Stanislaw-Moniuszko_atvirukas.pdf
Muzikinė ekskursija Vilniaus geto kontūrais	Apie Didžiojo Vilniaus geto istoriją, jo kultūros istoriją, kultūrinės veiklos fenomeną. Muzikinė ekskursija po buvusias Vilniaus geto gatves susipažįstant ne tik su jų istorija, bet ir patiems patiriant, išgyvenant žydiškojo Vilniaus dvasią per muziką.	http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2019-06-06-vilniaus-gete-skambes-muzika-kitaip-permastoma-istorija/176147
Žydų kultūra ir istorija Vilniuje	Ekskursijos metu aplankomos Senamiesčio vietos, kuriose buvo įsikūrę žydai, supažindinama su iškiliausiomis asmenybėmis ir tragiška XX a. istorija bei Vilniaus getu.	https://www.savaitgalis.lt/renginys/ekskursija-zydu-kultura-ir-istorija-vilniuje/
Atraskite žydų paveldą Vilniuje	Apie žydų kultūrinį paveldą, pasislėpusį miesto gatvėse ir pastatuose, bei jų istoriją.	https://madeinvilnius.lt/naujienos/turizmas/pristatytas-naujas-nemokamas-gidas-atraskite-zydu-pavelda-vilniuje/ https://www.govilnius.lt/visit-

		vilnius/routes/discover-jewish-heritage-in-vilnius
Teatralizuotas ekskursija <i>Nepasidavę – Vilniaus geto kultūros šviesa</i>	Skirta žymiausiai Lietuvos žydų dainininkei, Vilniaus geto teatro kūrėjai Liubai Levickai (1909-1943).	https://www.lrytas.lt/kultura/istorija/2019/09/19/news/teatralizuotas-ekskursija-primins-zymiausia-lietuvos-zydu-dainininke-vilniaus-geto-teatro-kureja-liuba-levicka-11889225/
<i>Po Vilnių istoriniu operos keliu</i>	Apie operos istoriją Lietuvoje. Vyko 2018 m., buvo skirta paminėti Europos operos dienas.	https://www.zmones.lt/naujiena/operos-psichoterapija-siulome-isbandyti.387824d8-9ae0-11e8-9f90-aa000054c883
Ekskursija - koncertas <i>Vilnius ir Meilė</i>	Dviejų dalių performansas. Istorinis pasivaikščiojimas po šv. Kotrynos bažnyčią bei muzikos ir poezijos sintezės kupinas koncertas. Vyko 2019 m.	http://www.tai-as.lt/festivalio-tai-aspreliudija74798-1-1186.html
Edukacinė ekskursija <i>Pažinkime muzikinį pasaulį</i>	Vyks Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Jos metu dalyviams bus pristatyti trys muzikos žanrai – klasikinis, džiazinis ir elektroninis. Profesionalus muzikantas – gidas, papasakos apie kiekvieną žanrą ir pakvies tapti stebėtojais, kaip kuriama konkretaus žanro muzika.	https://kulturospasas.emokykla.lt/renginiai/renginys/1853
Muzikinių interpretacijų ekskursija Vilniaus pokeris*	Ričardo Gavelio „Vilniaus pokerio“ romano laikmečio atspindžių muzikinės interpretacijos	https://neakivaizdinisvilnius.lt/studijos/vilniaus-pokeris/

67

⁶⁷ Nuorodos lentelėje tikrintos 2020 04 15.

*Geltonai pažymėti viešai prieinamų muzikinių turistinių maršrutų pavadinimai.

Priedas nr. 2

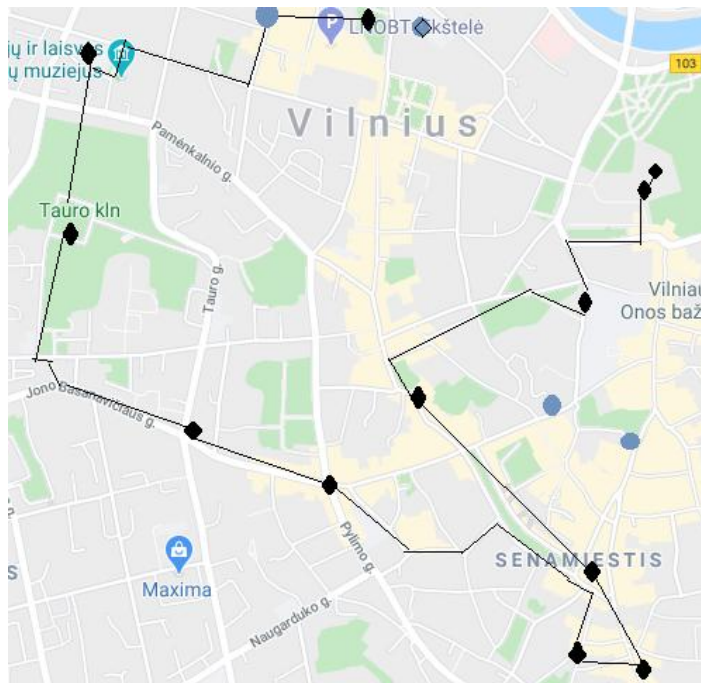
Asmeninio muzikinio maršruto planas

„Vilniaus muzikinio gyvenimo punktyrais“

Atstumas ~ 5km

Laikas ~ 3val.

Maršruto seka:



1. Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmai – Vilniaus žemutinės pilies komplekso dalis (Katedros a. 4)

2. Šv. Stanislovo ir Šv. Vladislovo arkikatedra bazilika – 1956-1989 m. Paveikslų galerija (Katedros a.1)

- Vilniaus Arkivyskupijos Ekonomo Tarnyba – J. Heifetzo (Jascha, Joseph Heifetz) menama gimimo vieta (Skapo g.4)

3. Lietuvos Respublikos Prezidentūra – sovietmečiu Meno darbuotojų rūmai (S. Daukanto a. 3)

- Vilniaus universiteto Teatro salė – Jėzuitų mokyklinis teatras (Universiteto g. 3)
- Festivalio „Skamba skamba kankliai“ užkariauti Vilniaus senamiesčio kiemeliai
- Šlapelių knygynas (dabar Dominikonų g. 11)

4. Teatras Vilniaus rūmuose (sustojus S. Moniuškos skvere)

- Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus – Didysis Vilniaus teatras (Vilniaus g. 41)

- Radvilų rūmų muziejus (Lietuvos dailės muziejaus padalinys) – Vilniaus labdarybės draugija (Vilniaus g. 24 / Liejyklos g. 2)

- Vilniaus mokytojų namai – Oskierkų rūmai (Vilniaus g. 39)

- Kompozitoriaus Stanislovo Moniuškos (Stanisław Moniuszko) skveras

5. Vilniaus rotušė – Mažasis Vilniaus teatras (Didžioji g. 31)

- Prancūzų institutas – Jozefo Franko namai (Didžioji g.1)

6. Lietuvos nacionalinė filharmonija – Miesto salė (Aušros vartų g. 5)

- Valstybinis jaunimo ir „Lėlės“ teatras – Vilniaus žydų geto teatras (Teatras mirties akivaizdoje) - Oginskių rūmai (Arklių g. 5 / Rudninkų g. 8)

7. Umiastovskių rūmai – Vilniaus klubas (Trakų g. 2)

8. Rusų dramos teatras – Pohuliankos teatras – Valstybinis Operos ir baleto teatras Basanavičiaus gatvėje (J. Basanavičiaus gatvė 13)
9. Tauro kalnas – Profsąjungų rūmai (V. Mykoliaičio-Putino g. 5)
10. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos centriniai rūmai – Lietuvos konservatorija – Vilniaus mergaičių gimnazija (Gedimino pr. 42)
 - Vaidilos teatras – Vaidilos skrajojantis teatras (A. Jakšto gatvė 9)
11. Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras (A. Vienuolio g. 1)
12. Vilniaus Kongresų rūmai (Vilniaus g. 6/14)

Priedas Nr. 3

Zitos Kelmickaitės mintys apie festivalį „Skamba skamba kankliai“

Festivalį pradėjo rengti VU dainų ir šokių ansamblio vadovas Vidas Aleksandravičius drauge su tuo metu Vilniaus miesto kultūros skyriaus palaiminimu ir, aišku, tai buvo tik apie kanklės (kanklių vakarai ir dainų ir šokių ansamblio pasirodymai). Iš pradžių mes kartu rengėme festivalius. Tačiau labai greitai kažkaip tiesiog juos nustūmėme, reikia taip pasakyti. Anksčiau mes tai sakydavome tyliai, bet mes iš tikrųjų išplėšėme iš jų šį festivalį. Tą galiu kaip liudininkė drąsiai tvirtinti.

Visi norėjo kažkaip išsaugoti tradicinę kultūrą, ją brangino tarsi kokį brangakmenį, kad tik vėl „neišsimuštų“ į didžiąją estradą, kaip tai darydavo dainų ir šokių ansambliai.

Stengėmės, kad šitas festivalis taptų dinamiškas, tradicinės liaudies šventės pavyzdys. Taigi iškilo idėja, panaudoti Vilniaus senamiesčio kiemus. Pirmiausia buvo Lokio (tuo metu labai populiaraus lietuviškos virtuvės) restorano mažiukas kiemukas. Visi folkloro ansambliai norėjo ten koncertuoti, sakydavo: „mažiukas kiemukas, vadinasi, kas užklys, ateis ir pasižiūrės.“ Lygiai taip pat mėgstamos buvo mažos gatvelės prie stiklių kavinės. Didysis kėsnis tuomet buvo Vilniaus universiteto didysis kiemas. Visi suprato, kad ši vieta nėra eiliniam padainavimui, tai turėjo būti su scena ir turėjo suskambėti. Taip ir būdavo. Didieji koncertai buvo labai prašmatnūs, iškilmingi buvo rengiami didžiajame kieme. Taip pat labai visiems patiko, alumnato kiemas, kadangi užklydėliai galėjo sėdėti nuleidę kojas žemyn, visose pastato atvirose arkadose. Dėl to šiame kieme atmosfera visuomet buvo ypatingai unikali.

Kalbėta 2020 04 21